

PÅ POST I NORRA SMÅLAND

Berättelser från två sekler om posten i Vedbo

Erik Lindgren

Med denna bok fortsätter Erik Lindgren att berätta om Postens utveckling i Småland. Det är liksom i de tidigare volymerna en annorlunda posthistoria nära människorna.

I citat ur brev, petitioner och protokoll träder bygdepolitiker, länsmän och privatpersoner fram för att hävda egna och traktens intressen. De har stor förmåga att formulera sig träffande och citaten ger färg åt de tidsbilder som förmedlas. Det gör även illustrationerna i form av tidtabeller, cirkulärnotiser, brev och andra dokument.

Boken skildrar också hur postpersonal arbetat plikttroget med möda och ofta under strapatser. Hemortssamlade filatelister och hembygdsvänner har glädje och nytta av att läsa skildringar kring funktionärer som hållit i datumstämplarna. I berättelser om kampen för brödfödan kan man skymta tillfredsställelse över samhällets framväxt och glädje över att strävan efter bättre villkor rönt framgång om det än har tagit sin tid.

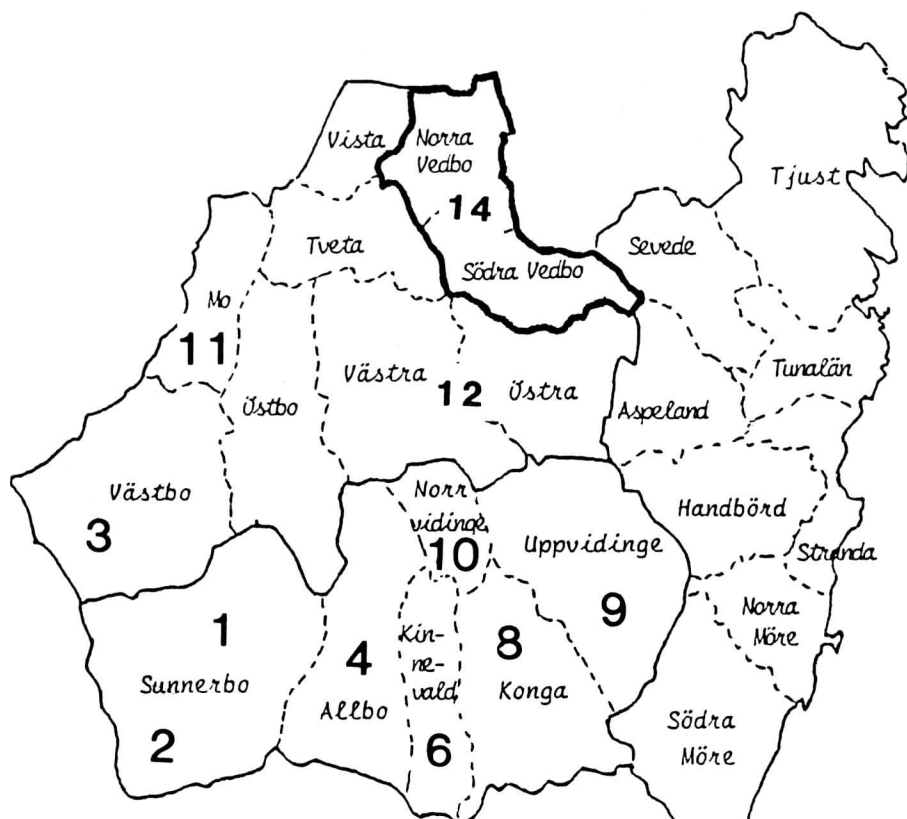
Ett par av författarens tidigare böcker har vid utställningen Gothex 85 tilldelats utmärkelsen vermeil (förgyllt silver) och vid den internationella litteraturutställningen IPHLA 89 i Frankfurt silverbrons.

I en anmälan om en av de tidigare böckerna, "Berättelser från glesbygd" har Sigurd Tullberg i Svenska Dagbladet skrivit bl a följande: "Posthistoriskt sett är boken värdefull inte minst genom sin noggranna redovisning av källmaterial. Från allmän kulturhistorisk synpunkt är skildringen av den sociala miljön och de många märkliga människoödena ibland dramatisk, ofta säregen, spännande och roande".

ISBN 91-970657-1-4

Innehållsförteckning

Förord.....	5	Järnvägspoststationer	
Ortregister.....	6	Ormaryd	106
Förvaltningspostkontoret Eksjö	7	Aneby	107
Den första poststationen Säby		Sommen	111
och postkontoret i Tranås....	18	Solberga	113
1874 års poststationer		Frinaryd	114
Adelöv.....	28	Gripenberg	117
Askeryd	32	Bruzaholm	120
Bellö.....	37	Mariannelund	121
Bredestad.....	39	Hjältevad	123
Bälaryd.....	41	Emarp	125
Edshult.....	45	Vallnäs	128
Flisby.....	48	Smålands Anneberg	129
Haurida.....	51	Skurugata	131
Hessleby.....	55	Högaskog	132
Hult	57	Stjärneborg	133
Höreda	62	Stora Hultrum	134
Ingatorp	65	Posten bortom gränsen	135
Linderås	70	Kvinna blev pionjär i Sund	136
Lommaryd	75	Torpa blev Ramfall.....	137
Marbäck	81	Svinhult.....	138
Medalby	86	Norra Vi	138
Wallstorp	89	Västra Ryd blev Rydsnäs ...	139
Wedbo Solberga	90	Asbysand	140
Vireda	93	Basarpö	140
Yngre lantpoststationer		Blåvik	141
Säbydal	96	Lägern	141
Ralången	98	Forsnäs	142
Sunhultsbrunn	102	Österbymo	142
Post vid vårdanstalter		Lösväskor och lösbrev	143
Romanäs	103	Postvisitationer	148
Hässleby sanatorium	104	Postrån	156
Eksjö sanatorium	105		

Kartskissen visar de ungefärliga häradsgränserna i Småland. Siffrorna markerar tidigare utgivna böcker enligt nedanstående sammanställning:

1	Posthistoria från Ljungby kommun (1980)	144 sidor
2	Kommunikation i gränsbygd (1981)	176
3	Kommunikation i Västbo (1982)	192
4	Kommunikation i Allbo (1983)	224
6	Kommunikation i Kinnevald (1985)	112
8	Kongaposten (1987)	176
9	Berättelser från glesbygd (1988)	160
10	Mitt i Småland (1989)	96
11	På post i Mo härad (1989)	112
12	Posten i Njudung (1989)	176

Dessutom finns boken HUMLEGUBBAR (1989), 176 sidor med 51 berättelser från skilda delar av Sverige. Varje län är representerat med en eller flera uppsatser.

Vidare information om böckerna lämnas av författaren under adress Erik Lindgren, Box 222, 351 05 VÄXJÖ

Förord

Med denna bok fortsätter jag min vandring genom det småländska landskapet i postförarnas fotspår. Med ett och annat citat ur protokoll från kommunalstämmor och yttranden av personer som fört gräsrötternas talan försöker jag ge litet tidsfärg åt berättelserna. De följer samma mönster som i tidigare utgåvor, d v s en systematik med kronologisk ordning för varje postort och med de olika postorterna inordnade efter deras art. Där denna omfattas av flera enheter, som t ex 1874 års poststationer, är delavsnitten ordnade alfabetiskt efter poststationernas namn.

Den uppmärksamme läsaren finner att vissa utvecklingsstadier berörs på mer än en plats i boken. Detta är gjort med avsikten att kunna ge läsarna sammanhang, även om de väljer att bara läsa ett eller annat avsnitt.

Efter önskemål under arbetets gång har jag i korta berättelser även berört några orter utanför Vedbo, nämligen gränsorterna i Ydre härad på grund av deras kommunikationsmässiga beroende av Eksjö och Tranås. Det skulle också ligga nära till hands att berätta om Nässjö som överordnat postkontor för åtskilliga poststationer i det område boken berör. Jag har ändå valt att låta Nässjö stå över till en bok om bl a Tveta härad, i vars sydöstra hörn orten finns.

För all den hjälp jag fått av goda vänner med synpunkter på bokens innehåll innan den lämnas för tryckning och för lån av bildmaterial från olika håll samt dokument, förmedlade av Börje Nilsson och Thure Carlsson vid Postens förlagstjänst tackar jag varmt. I det tacket innesluter jag Gunnel, som varit till ovärderlig hjälp med stöd och uppmuntran när jag behövt det som mest.

Växjö den 1 maj 1990

Erik Lindgren

Eksjö.

		<u>Debet</u>	
Januari	17	2 föjill, 2 briefstämplar	19/1
	25	2 " " " 2 " "	25/1
Febr	7	1 " " " 1 " "	8/2
	17	3 " " " 3 " "	18/2
	27	1 " " " 1 " "	25/2
Mars	4	1 briefstämpel	19/3
	20	4 postmärken Stat 11/21	24/3
	26	1 föjill, 1 briefstämpel	28/3
April	4	10 lättna värmer	9/4
	6	1 stämpel, 1 sehel, 1 sekelstämpel	8/4
	9	3 duf. rok, 13 duf. post. knappor	8/4
	12	2 måjsticker	8/4
	13	1 postmärken 1/4, 1 brygglan	15/4
	16	1 koppar	18/4
Maj	1	4 papper	35/5
	18	1 måjst, 1 måjst, 1 lifbäckslån	21/5
Juni	15	1 koppar	17/5
Juli	16	1 måjsticker	17/7
		1 2 d. briefknappor	17/7
Sept.	13	10 dec. värmer, 30 " serningar	
	24	1 koppar	
Nov	25	1 minse, 1 minsestucken, 1 lifbäckslån	
Dec.	23	1 brieflån, 1 skytt, 1 föjill, 2 briefstämplor, 1 värdst, 1 seghals, 1 postmärken, 3 " järn, 1 " maring, 1 stämpellån	25/2 26/2
		<u>Credit</u>	
Sept	11	6 stämpellån, 5 postmärken, 1 postmärken	14/9
Dec	13	1 brieflån, 1 skytt, 1 föjill, 2 briefstämplor, 1 seghals, 1 postmärken, 1 seghals, 1 " järn, 1 " maring, 1 sats värmer	17/12
	25	1 postmärken, 1 stämpel, 1 lifbäck, 2 enkla postmärken, 1 sehel, 1 seghals	30/12 1/12
	27	1 stämpel, 1 sehel, 1 lifbäck, 2 enkla postmärken	30/12

Av Persedelförrådets leveransjournal år 1874 för Eksjö kan man bl a utläsa, att sigill och datumstämplar för nyinrättade poststationer levererades den 17 och 23 januari, den 7, 17 och 27 februari samt den 26 mars. Det framgår inte förrän vid leverans den 13 september av vägar och vikter, vilka poststationer som avses. Man kan alltså inte av journalen få fram leveransdatum för enskilda stationers stämplor. I credit-avsnittet kan man se att Persedelförrådet den 13 december har återfått bl a två brevstämplar, vilka torde ha varit de som använts i Hessleby och Wedbo Solberga.

Förvaltnings- postkontoret Eksjö

Se även sid 150 och 155.

I Eksjö inrättades ett postkontor förmodligen 1636 - det år som anges som svenska postverkets födelseår genom utfärdandet av den s k POSTBÄDHEN. Postkontoret finns dock inte upptaget i brevtaxan förrän år 1645. Den förste postmästaren uppges ha varit Claes Hansson, som dock frivilligt avstod från tjänsten efter en tid för att "söka sin näring på annan ort". Detta försök utföll tydligen inte särskilt bra. Efter hans ansökan beslöt regeringen nämligen den 25 september 1647 (enligt en skrivelse i riksregistraturet) att han skulle åter tillträda ämbetet "och så härefter som tillföre med sådan flit, trohet och dexteritet förestå och förrätta, rättades sig uti det övriga efter vår före detta av trycket utgångne postordning. Och på det han detta av oss honom ombetrodde ämbete desto tro- och flitigare må kunna förrätta, unne och bestå vi honom den lön och underhåll, som honom årligen i staten påføres att åtnjuta och bekomma. Vi bjuda och befalla för den skulle härmed honom, som samma ämbete till dato företrätt haver, att han det åt bemälte Claes Hansson strax avstår".

Det framgår inte av skrivelsen vem den man var, som således fick frånträda den befattning han innehåft under Claes Hanssons försök att försörja sig på annan ort.

Postmästarlängden i Eksjö är efter Hanssons död 1667 tämligen komplett och upptar följande namn:

Johan Mickelsson (1669-1670)
Sven Knutsson Ekstedt (1670-1703)
Jakob Svensson Ekstedt (1703-1726)
Jöns Larsson-Grönvall (1726-1737)
Samuel Cassel (1737-1743)
Lars Kniberg (1743-1753)
Bengt Bergander (1753-1774)
Nils Fagrell (1775-1782)
Hans Nehrman (1782-1787)
Olof Gabriel Löfvenskiöld (1787-1790)
Jonas Adolf Cather (1790-1817)
Carl Magnus Hernlund (1817-1819)
Anders Daniel Ljung (1819-1855)
Johan Samuel Palmaer (1855-1862)
Sebastian von Knorring (1862-1876)
Carl Wilhelm Reinhold von Baumgarten (1877-1890)
Carl Rudolf Appelberg (1890)
Lars Cederborg (1890-1903)
Klas Theodor Johan Florell (1903-1917)
Torsten Nordstedt (1917-1929)
Valfrid Vilhelm Nikolaus Borgström (1929-1940)
Karl Fredrik Ivar Lindberg (1940-1942)
Karl Magnus Beckman (1942-1948)
Johan August Mattsson (1948-1954)
John Helge Wiselius (1954-1963)
Sven Manfred Olevik (1963-1967)
Mårten Oskar Vilhelm Morsing (1969-1983)
Bernt Gösta Roland Andersson (1983-

I berättelser i denna bok, som huvudsakligen berör tiden efter 1860, möter vi på några ställen situationer i vilka någon av de uppräknade postmästarna haft anledning att uttala sig, ibland till förmån och ibland till nackdel för de berörda underställda funktionärerna.

Under vissa tidsperioder har vikarier anlitats som chefer för postkontoret i Eksjö. En av de mera namnkunniga var Janne Lagerström som svarade för ruljansen en kort period i skarven mellan postmästarna Palmaer och von Knorring. En av de för Eksjö-borna mera betydelsefulla

serviceförbättringarna daterar sig från Lagerströms tid. Han skrev den 21 december 1863 och framställde till poststyrelsens prövning "huruvida en brevbärarestat till nästa år kunde anställas vid härvarande postkontor". Det föll i god jord och poststyrelsen anmälde i ett brev till postkontoret i Eksjö den 9 maj 1864 att en extra brevbärartjänst skulle anställas med 100 riksdaler i lön per år. Janne Lagerström fanns då ännu vid postkontoret i Eksjö men skulle den 1 juni tillträda tjänsten som postmästare i Lammhult. Sebastian von Knorring hade tillträtt i Eksjö och det var han som undertecknade det brev som Janne Lagerström plitade med sin prydliga handstil:

"Sedan Kungl. Styrelsen behagat anställa vid detta postkontor en extra brevbärare och infordrat förslag å därill lämplig person, får postkontoret vördsammast föreslå nuvarande brevbäraren Jonas Johansson såsom mycket ordentlig, redbar och den mest passande person härstädes till denna befattning."

Därmed var den postutdelning legaliserad som Jonas Johansson redan hade åtagit sig tidigare utan reglerad ersättning.

Postmästare von Knorring fick drygt nio år senare anledning att utöka personalstyrkan. Orsaken var nu tillkomsten av järnvägen Nässjö-Oskarshamn. Han skrev den 12 oktober 1873 till poststyrelsen bland annat

"att till följd av de ökade göromål brevbäraren tillskyndats genom järnvägens öppnande, ett särskilt biträde blivit oundgängligt för posternas säkra ankomst och avgång till och från järnvägsstationen. Utom sina vanliga göromål skall han två gånger om dagen medföra posten samt två gånger avhämta den, allt på olika tider, och då station ligger ett stycke utom staden, medtager det en icke obetydlig tid; dessutom händer icke sällan, att så många paketer medfölja posten, att tvenne säckar äro fulla och så tunga att de icke kunna hanteras av en person, samt kärran så tung i dåligt väglag och snöfall, att dess ankomst till bestämmelseorten blir fördröjd".

von Knorring förordade 16-åriga Axel Fredrik Wallgren till extra postiljon och föreslog att han skulle få 75 öre om dagen i lön, detta "i anseende till att alla arbetslöner blivit förhöjda så att barn vid tändsticksfabriken kunna förtjäna 50 å 75 öre om dagen".

Wallgren var en av många i Eksjö som efter hand fick syssla med postgöromål. Personalstyrkan ökades bland annat genom tillkommande lantbrevbäringslinjer och med erforderlig biträdespersonal genom dispositionsanslag.

*Hans Kongliga Genral-Poststyrelsen anhåller jag i
stärsta ödmjukhet att bifoga antagen till extra
Postlön vid Eksjö Postkontor, och får i lika
ödmjukhet bifoga Prestbetyg, läkarbetyg, betyg från
skolan, samt betyg från bokbindare Froström,
hos hvilken jag varit i lära.*

Eksjö den 10 October 1873.

Aril Fredrik Wallgren

I tidningen "Svensk Postarkiv" lämnades till tjänst för aspiranter på chefsbefattningar tid efter annan uppgift om förhållandena på orter med ledigförklarade tjänster. Om Eksjö skrevs bland annat följande, när postmästare Lars Cederborg hade avgått med pension i maj 1903:

"Postmästarens andel av provision å 1902 års uppbörd skulle, beräknad enligt nuvarande bestämmelser, ha uppgått till omkring 890 kronor, således **under** minimiprovisionen. Postmästarens övriga extra inkomster uppgingo under samma tid till omkring 420 kronor, därav bokföringsarvode 183:55 kr.

Till avlönande av biträde är anvisat ett dispositionsanslag av 500 kronor för år, vilket sedan flera år tillbaka innehaves av samma person". Notisen fortsätter därefter med de uppgifter som framgår av här publicerade urklipp:

Postverket förhyr och möblerar pk-lokal, som består af 3 rum, är ändamålsenligt inredd, ljus och rymlig samt försedd med vattenledning och elektriskt ljus, hvarför afgifterna utgå enligt räkning. Till öfriga expenser finnes ett anslag å 425 kr. för år.

Det är tvifvelaktigt, huruvida blifvande postmästare kan omedelbart erhålla lämplig bostadslägenhet. Hyrorna uppgå till omkring 125 kr. för år och rum. Kommunalaskatten utgår f. n. med 4 kr. per bev.-krona,

men antages komma att stiga ganska afsevärdt. 5-klassigt läroverk för gossar och 7-klassigt för flickor finnas.

De viktigaste lifsmedlen m. m. betingade följande priser: färskt fläsk 1.00, färskt fårkött 0.80 à 0.90, kalkkött 0.50, oxkött 1.00, smör 1.60 à 2.00, allt kr. pr kg., oskummad mjölk 10 öre litern, potatis 6 à 7 kr. tunnan, ägg 0.75 à 1.50 pr tjog, barrved 10 kr. och björkved 14 kr. för osågad liten famn.

Militärpostmästare

En annan facktidning, POSTALA NOTISER, kom ibland med avslöjande berättelser, ofta med illa dolda ersättningar för de omtalade personernas verkliga namn. Om von Knorrings företrädare, Johan Samuel Palmaer, fanns en lång berättelse av en av hans underordnade, skriven långt efter Palmaers död. Den återges här i utdrag:

"I början av sin ungdomstid hade gubben icke ämnat gå den militära banan. Han ägde vittomfattande kunskaper i klassiska språk och andra ämnen, och det viskades om att han, i stället för krigarens, ämnat erövra parnassens lagrar. Så kom 1813-14 års krig. Då uppflammade krigarsinnet hos den lille mannen, böckerna fingo stå obegagnade, ut måste han och ut kom han! Han fick anställning såsom fänrik på ett regemente och gjorde där sådant skäl för sig att han ansågs värdig att erhålla guldmedaljen för 'tapperhet i fält'. Han deltog även i fälttåget mot Norge, då meningen väl var, såsom han en och annan gång yttrade, att 'ta kål på norrbaggarne', fastän det just icke blev så mycket bevänt med den saken. Vid sitt avskedstagande ur krigstjänsten var han anställd vid ett

av östgöta livgrenadjär-regementena och hade under ett tjugotal år innehaft regementskvartermästaretjänst. Till följd härav lät gubben mera än en gång förstå, att han varit 'skrivkarl' långt innan han blev postmästare.

Han ägde ett tämligen vackert och distingerat ansikte med aristokratisk näsa och blicken var skarp och sträng. Uti hår, mustascher och pipskägg hade tiden kastat sitt silver. Gången var värdig och martialisk. På promenader förekom han alltid med rocken igenknäppt på militäriskt vis, ända upp till översta knappen, och på huvudet bar han officersmössa med militärkokard. Vid högtidligare tillfällen - såsom då han t ex av regementsbefälet på exercisplatsen Ränneslätt blev inviterad att övervara en generalmönstring eller annan fest - uppträdde han uti postmästares paraduniform (fastän icke i reglementerad frack, utan i s k vapenrock) och med trekantig hatt på huvudet. På bröstet tronade då, förutom den ovannämnda guldmedaljen 'för tapperhet i fält' svärdsorden och Carl-Johans-medaljen.

Bland gubbens mest utmärkande egenskaper var ett i högsta grad uppdrivet ordningssinne, som man med fullt skäl kunde kalla pedantiskt. Det var emellertid en god skola för den unge postmannen, ty man fick grundligt lära sig ordning. Alla protokoll 'fördes i koncept', såsom det hette, dels för nytta, dels för att ha originalen fina och rena. Det var ett rysligt skrivande den tiden! Inrikes brevprotokollet, en rätt respektabel lunta, renskrevs alltid av gubben Palmaer själv - vackert och prydligt.

Kontoret i Eksjö var vid denna tid högst besvärligt i fråga om expedierandet av nattposter. Alla nätter i veckan, utom lördagsnätterna, expedierades nattposter. Som författaren var ensamt biträde och posterna stora, måste gubben för det mesta också deltaga uti dem; men han tog sin skada igen genom att vila sig om dagarna, vilket författaren icke kunde; man blev också 'utarbetad' på den platsen.

Mellan åtta och nio om morgnarna steg gubben upp, och sedan han intagit sin middag, gick han på slaget två för att taga 'middagsluren' och skulle väckas på slaget fem. Allting skulle ske på slaget! Författaren som vid ett

tillfälle ute i staden råkat försena sig **fem minuter** efter den tid - kl 1 på slaget - som middag serverades (ty kosthållet var vid gubbens bord) fick vid detta tillfälle, uti fru majorskans och hennes brorsdotters närvaro, 'sina fiskar varma'. De sistnämnda personernas närvaro vid bestraffningen var ganska sårande och det var därför just ej rådligt att förnya experimentet.

Något bättre bord, än det Palmaerska, har författaren näppeligen funnit. Bjudningar förekommo aldrig i detta hem, men vad matens utmärkta beskaffenhet och riklighet beträffar, hade man kalas varje dag. Vid smörgåsbordet tog gubben sin lilla middagssup, alltid ensam, ty måttlig och exemplarisk tyckte han det vara orätt att ungdomen tidigt gjorde bekantskap med bruket av starka drycker. Första middagen, som en nykommen skrivare intog vid gubbens bord, gjordes likväl ett undantag. Då uppmanades nykomlingen att taga en sup, men detta var blott illmarighet av gubben, som därigenom ville utforska vad andas barn han hade framför sig. Författarens efterträdare, som skrattade högljutt och talade gärna, var till en början åtminstone ej i gubbens smak, helst sedan han efterkommit den försåtliga inbjudan att taga middagssupen.

Då gubben var vid gott humör, titulerades postskrivaren alltid med "han", i motsatt fall begagnades titeln 'herre'. När någon liten ledighet från postgöromålen förefanns, berättade gubben stundom en präst- eller knekthistoria, som dock icke alltid var av det oskyldigaste slaget. Huru roande en anekdot än var, fick man ej med ett hjärtligt skratt uttrycka sitt bifall, ty själv bibehöll Palmaer ständigt sin allvarsamma min.

Vad beträffar gubbens politiska trosbekännelse var han en starkt utpräglad rojalist och, liksom gamla militärer från denna tid, livlig beundrare av Carl Johan. Då underrättelsen ingick om konung Oskar I:s fränfalle, uttryckte han häröver mycket sorg; man till och med såg tårar i hans ögon. Sedan sorgen något stillat sig, hade gubben mycket bestyr att, med görligaste första, få betyga den på tronen uppstigne Carl XV Johan sina undersåtliga känslor, varför han hos några personer förfrågade sig, var han skulle kunna få avlägga sin nya

tro- och huldhetsed. Borgmästaren blev även tillfrågad i detta avseende och till honom framställde han särskild begäran om att, inför magistraten, få avlägga eden; men borgmästaren förklarade, att som postmästaren icke subordinerade under ifrågavarande myndighet, så hade magistraten intet att med den saken skaffa, utan tillråddes vår värde major att invänta, vad poststyrelsen kunde förordna i ämnet. Emellertid uppväckte denna långt drivna rojalism munterhet hos en del av invånarna. Några av dem 'drevo' med anledning härav litet smått med gubben."

Postdirektör värnade om väg

En så ingående dokumentation, som Palmaers postskrivare gjorde i sina här delvis citerade minnesanteckningar, är tyvärr sällsynt. Andra äldre postmästare i Eksjö skymtar fragmentariskt i posthistorikern Teodor Holms excerpter. Palmaers företrädare Anders Daniel Ljung, som hann tillsättas innan Carl XIV Johan hade börjat låta pensionerade militärer få chefstjänsterna, kan nämnas av en särskild anledning. Han, som för övrigt år 1833 fick postdirektörs titel, var en drivande kraft när invånare i Flisby, Solberga och Bälaryd begärde hos länsstyrelsen i Jönköping att anlägga en landsväg från Älmeshult till Eksjö över Karstorps utmarker och Hyltan. För sträckan över Ränneslätt mot Risan skulle eksjöborna svara. De överklagade länsstyrelsens beslut. Sent omsider efter remissbehandling av åtskilliga inlagor beslöt kammarkollegium mer än sex år efter landshövdingens beslut att vägen skulle byggas. Nu var det Eksjö stad som överklagade, men regeringen avgjorde efter ytterligare halvt-annat år genom en resolution den 16 juni 1848 att vägen skulle byggas.

Postgeneral gick mot kungen

Carl XIV Johans princip att tillgodose pensionerade militärer med livligt eftertraktade postmästaretjänster vållade på sina håll åtskillig förtret. Easias Tegnérondgjorde sig över detta och skrev bland annat följande

snart klassiska ord i ett brev till överpostdirektör C D Skogman den 21 oktober 1831:

"Sökande Militärers antal lär vara oräkneligt. Vore frågan om att storma ett Batteri är troligt att färre anmälte sig".

Från år 1823 övertog Kungl.Maj:t utnämningen av samtliga postmästare. Det är sannolikt att Karl XIV Johan med sin bakgrund som officer under Napoleon i hög grad styrde utnämningarna så att officerare kunde beredas en dräglig bärning på ålderdomen. Detta hade kunnat noteras redan 1820, då Kungl.Maj:t övertog utnämningen av postinspektorer, d v s de högsta postmästarna, i allmänhet de som fanns i residensstäderna.

Över alla 121 postmästarutnämnda militärer under tiden 1824-1862 gjorde generalpostdirektör Wilhelm Roos personligen en förteckning. Han var motståndare till det system som Karl XIV Johan hade omhuldat. Han lyckades också få en ändring till stånd. Man kunde dock så sent som år 1874 läsa följande kommentar i en tidning till en i Söderhamn utnämnd 57-årig major som postmästare:

"Att en militär nu igen erhållit postmästaretjänst har, och det med rätta, framkallat stor harm hos allmänheten, som redan hunnit invagga sig i den angenäma förhoppningen, att postverkets maktpåliggande tjänster hädanefter endast skulle anförtros åt personer, som blivit uppfostrade i och för själva yrket och ej endast för kvitterandet av avlöningen".

I juli 1875 besattes två postmästartjänster med militärer utan postal bakgrund i Borås och Lidköping med ryttmästare, båda födda år 1822. Därefter lyckades generalpostdirektör Roos sätta punkt för det säregna utnämningförfarandet, sannolikt tack vare goda kontakter i regeringskretsar. Bland tidiga kritiker mot systemet kan nämnas kammar skrivaren J H Dahlgren som inte sparade på krutet när det gällde att kritisera myndighetspersoner i sina "Anteckningar från det inre av Kongl. Postverket åren 1818-1834".

Vid Postens 350-årsjubileum år 1986 togs denna bild av kassapersonalen vid postkontoret i Eksjö; bakre raden Karin Didrik, Bernt Andersson, Inger Svensson, Eva Johansson; sittande Vera Bolde, Anna-Stina Söderström, Birgit Jensen, Gunnel Lövdahl, Yvohn Hultgren. Copyright: Stina Ekeröth.

Postombudet i Kolshester

Det har intill den tidpunkt då manus till denna bok avslutas, inte funnits någon postanstalt med namnet Eksjö jämte en tilläggssiffra, t ex en filialpoststation eller en poststation i stadens närhet som genom namnförändring fått heta Eksjö med en tilläggssiffra. Inom staden har dock funnits andra poststationer men med egna namn, varom berättas i särskilda avsnitt (Högaskog och Skurugata samt Eksjö sanatorium). Det har också funnits ett postombud, ett av de allra äldsta i landet, sedan begreppet stationär lantbrevbäring infördes i början på 1930-talet. Det var Kolshester, vars namn tidigt förekommer i postföringssammanhang.

Bakom tillkomsten av postombudet i Kolshester finner vi en särskild händelse. På grund av att arrendatorn på Kolshesters gård invid järnvägshållplatsen med samma namn flyttade, upphörde den mjölkskjuts som befordrade en lösväska från postkontoret i Eksjö till Kolshester. Därmed stod hela befolkningen utan postbefordran. Avståndet till deras närmaste poststationer, Högaskog och Skurugata, var ca 5 kilometer.

Postmästare Vilhelm Borgström anförde i ett brev till postdirektionen den 15 mars 1932 att ett "total omkringliggande byar och ställen" med sammanlagt 134 personer, varav 78 över 15 år, skulle få nytta av ett postombud. Handlanden Erik Lagerkvist hade erbjudit sig att vara "stationär lantbrevbärare" utan ersättning.

Poststyrelsen biföll framställningen och den 1 april 1932 startade anordningen. Beteckning "stationär lantbrevbärare" byttes snart ut mot "postombud". Posten sändes på järnvägen Eksjö-Österbymo till Kolshester.

Erik Lagerkvist begärde i ett brev den 5 maj 1933 att få ersättning med 20 kronor i månaden för transporten mellan järnvägens hållplats och hans handelslägenhet samt bestyret med utväxling av post med dem som besökte honom. Postdirektören i östra distriktet föreslog i sin kommentar till poststyrelsen att Lagerkvist skulle få 10 kronor i månaden, ett belopp som poststyrelsen fastställde. Postombudet avvecklades den 31 mars 1954 då en lantbrevbärare tog över betjäningen av berörda kunder.

Den första poststationen

Se även sid 155.

Poststation	1861-02-15--1873-06-30
Flyttad, namn Tranås	1873-07-01--1874-11-22
Järnvägspoststation	1874-11-23--1905-04-30
Förvaltningspostkontor	1905-05-01--1977-06-30
Postkontor	1977-07-01--

I augusti 1860 satt kamreraren Pontus Winroth i poststyrelsen och brydde sin hjärna med att formulera ett utlåtande "i fråga om trenne nya postexpeditioners inrättande, nämligen inom Kalmar län vid Misterhults sockens kyrka och i Målilla kyrkoby, samt i Jönköpings län inom Säby socken".

Ansökningarna gällde postexpeditioner, d v s fullständiga förvaltningsenheter som i sin tur skulle kunna få underlydande poststationer, när sådana började inrättas följande år. Beslut fattades också om att sådana postexpeditioner skulle inrättas i Misterhult och i Målilla. Däremot var Winroth tveksam i fråga om Säby, medveten som han var om det medgivande som regeringen hade gjort tidigare samma år för poststyrelsen att "å lämplige ställen inrätta ett nytt slag av poststationer, vilka äro ämnade att, såsom speditionskontor, för mera avlägsna orter underlätta förbindelsen med närmaste postkontor eller postexpedition".

Vid noggrann läsning av regeringens medgivande finner man att texten använder uttrycket "ett nytt slag av poststationer". Det äldre slag med samma beteckning som funnits sedan 1830 avsåg de s k postuppsyningsmansplatserna. Det blev inte många sådana och de flesta hamnade i Norrland. Bland det fåtal som inrättades i sydligare landsändar kan nämnas Böda på Öland med 1848 års ingång, vilken som många andra postuppsyningsmansplatser byttes ut mot en poststation av "det nya slaget" 1861.

När Pontus Winroth lät skriva ner sitt utlåtande den 25 augusti 1860 hade ännu inte någon poststation av det nya slaget blivit inrättad. Men han var inställd på att en av de tre orter som behandlades i utlåtandet skulle få en poststation och utvecklade sina tankar på följande sätt:

"Beträffande slutligen frågan om en postexpeditioners inrättande i Säby socken av Jönköpings län, så har denna fråga blivit väckt genom tvenne till Kungl.Generalpoststyrelsen ingivna olika ansökningar, uti vilka sökandena framställt i den ena att postexpeditionen måtte komma att förläggas vid Säby kyrka och i den andra att den måtte bli inrättad vid Säby torgplats, Löfstad kallad. Av de över ansökningarna hörde postförvaltarna, nämligen postinspektorn i Jönköping, postmästarna i Eksjö och Gränna samt postexpeditören i Boxholm, är den begärda nya postanstalten ansedd obehörlig och dess inrättande avstyrkt, varemot kronofogden i orten uti avgivet yttrande förordad inrättningen och, uppgivande anförda skäl, tillstyrkt att expeditionen måtte komma att förläggas vid Löfstad samt Kungl.Majt:s Befallningshavande i länet vid handlingarnas insändande till Kungl.Styrelsen, förklarar den begärda postanstalten böra bli av stor fördel för orten och sannolikt icke komma att vålla postverket någon betydligare tillökning i utgifter men ansett anstalten tills vidare böra förläggas i närheten av Säby kyrka. Med avseende å vad sålunda blivit begärt och anført samt handlingarna i målet för övrigt upplysa om Säby sockens belägenhet och avståndet däremellan samt Boxholm, Eksjö och Gränna m m, hemställer kammarkontoret vördsamt om ej Kungl.Styrelsen skulle anse sökandenas närvarande behov av postanstalt kunna bli avhjälpt medelst inrättande av en poststation i Säby socken av den beskaffenhet, som i Kungl.Brevet den 9 sistlidne mars omförmäles och om stället därför ej lämpligast bör bli vid Säby kyrka i närheten av Sätthälla gästgivaregård, belägen å den väg, varå dubbla posten mellan Eksjö och Boxholm framgår. Kostnaderna för den nya postanstalten skulle i sådant fall ej komma att överstiga 200 Rd.Rmt, enär någon ny post däremellan och andra postanstalter ej behöfde inrättas, samt borde full ersättning för denna kostnad kunna påräknas genom de nya intrader, som till följd av inrättningen skulle komma att till postverket inflyta."

Detta långa citat görs bland annat som ett exempel på författarens lättförståeliga memorial. Det finns många sådana klara utsagor i Postens arkiv i bjärt kontrast till andra tillkrånglade memorial med svårtolkade texter. Ett annat skäl till att jag valt det långa citatet är att det speglar rädslan hos redan etablerade postförvaltare att få ett nytt postkontor på nära håll. Samtliga fyra postförvaltare inom räckhåll avstyrkte ju tillkomsten av en postexpedition. Ett av skälen, även om det inte sades rent ut, var naturligtvis risken för dem att få minskade sportlerinkomster. Winroth titulerar de fyra förvaltarna på olika sätt: postinspektör, postmästare och postexpeditör. Den förstnämnda titeln användes för postmästaren i residensstaden, den andra för postmästare vid det enda slags postkontor, som funnits fram till 1850 och den tredje titeln för chefer vid det slags postkontor som tillkom genom 1849 års beslut att inrätta "postexpeditioner". Cheferna för de lägre klassens postkontor som fram till och med 1881 kallades postexpeditioner, tillsattes av poststyrelsen och fick titeln postexpeditörer. Cheferna vid de andra postkontoren tillsattes av regeringen. Det fanns år 1850 i hela landet 122 postkontor, 13 postexpeditioner och 20 postuppsyningsmansplatser.

Poststyrelsens beslut i fråga om en fast postanordning i Säby följde helt det förslag som kammarkontorets Pontus Winroth gav. Den 15 februari 1861 inrättades poststationen i Säby samtidigt med elva andra poststationer, de allra första i vårt land av det slag som regeringen hade förutsett genom sitt bemyndigande den 9 mars 1860. Det kan synas underligt att det skulle gå närmare ett helt år mellan handling och beslut. Detta berodde delvis på den tid som länsstyrelserna behövde för att komma underfund med på vilka platser poststationer lämpligen borde inrättas. Underligt nog fanns det inte någon kö med ansökningar genast efter kungörelser om det kungliga beslutet.

Till föreståndare för den nya poststationen antogs handlanden Johan Runn med 200 kronor i årsarvode. Poststationen underställdes postkontoret i Eksjö. En framställning från Johan Runn redan före öppnandet att få lyda under postkontoret i Boxholm på grund av det närmare avståndet förklingade ohörd vid poststyrelsens föredragning den 28

januari 1861. Möjligen kan detta ha berott på att man då ansåg att en poststation inte borde lyda under en postexpedition, d v s lägre klassens postkontor. Det var dock en tanke som inte tillämpades senare. "Postexpeditionen" i Emmaboda fick t ex ett par underlydande poststationer, vilket bland annat skildras i boken "Berättelser från glesbygd" (utgiven 1988). Ett annat förmodat skäl kan ha varit det faktum att Boxholm och Säby fanns i skilda län. Inte heller en sådan åtskillnad spelade dock någon roll i fallet Emmaboda. Den postexpeditionen låg vid tillkomsten i Vissefjärda socken i Kalmar län, medan dess underlydande poststationer låg i Kronobergs län.

För dem som bodde i Säby innebar tillkomsten av poststationen en serviceförbättring. Men på ett sätt var det också fråga om en fördyring av postavgifterna. Före poststationens tillkomst kunde man i Säby lämna brev till den passerande postföraren, avsedda för Eksjö eller Boxholm, mot tre öre i avgift (lösbrev). Om breven skulle skickas till någon annan ort än de båda nämnda, var portot dock tolv öre. Nu försvann lösbrevsmöjligheten för dem som valde att lämna in sina brev vid poststationen i Säby. På andra håll förekom också klagomål över förlusten av det låga lösbrevportot i och med tillkomsten av en poststation, t ex i Lyckeby och i Tingsryd. Om den sistnämnda poststationen berättas i boken med namnet "KONGAPOSTEN" (utgiven 1987, ISBN 91-970657-4-9).

Troligen saknade även Säby-borna det låga lösbrevsportot men jag har inte kunnat finna något dokument som bekräftar detta. Däremot berättar handlingarna om hur man försökte få poststationen statushöjd till en postexpedition. Med många underskrifter av bl a fastighetsägare i Säby och Linderås socknar fick poststyrelsen i april 1866 en framställning i denna riktning. Skälet var den begränsade befogenhet som poststationerna hade att ta emot värdepost till andra orter. När man skulle skicka "större penningbelopp" måste man besöka ett postkontor. Johan Runn intygade att "poststationen är belägen i en trakt, där mycken korrespondens föres och mycket penningförsändelse äger rum". Utan remissförfarande fann poststyrelsen emellertid vid föredragning den 14 maj 1866 inte "skäl förekomma att i anledning härav vidtaga någon åtgärd".

Trafiken ökade alltmer i Säby och postföraren behövde längre uppehåll för att Johan Runn skulle hinna med postutväxlingen. Majoren A G Åberg företrädde en rad korrespondenter som med gillande av länsstyrelsen i augusti 1871 begärde att få poststationen flyttad från närheten av Säby kyrka till Löfstads marknadsplats "eller för den händelse detta icke kunde bifallas, om längre uppehåll för posten vid berörde poststation". Poststyrelsen ansåg sig inte kunna bifalla önskemålet om att flytta poststationen men föreskrev att "såväl diligensen som kärrposten å linjen Skänninge-Eksjö må på resorna söderut avfärdas från Boxholm 1/4 timme tidigare än hittills". Samtidigt ålades Johan Runn "att uti den med posten följaktliga brevlådan, för att behandlas vid närmaste postanstalt, nedlägga alla sådana orekommenderade försändelser, som icke på vanligt sätt hinna förtecknas och expedieras".

SÄBY BLIR TRANÅS

Frågan om poststationens flyttning behandlades på nytt två år senare. Nu gjorde länsstyrelsen en formell framställning i ärendet och poststyrelsen beslöt den 16 juni 1873 att poststationen från den 1 juli skulle "förläggas vid marknadsplatsen i Löfstad, belägen å hemmanet Tranåskvarns ägoområde och därefter benämnas Tranås".

Poststationen försvann därmed från Säby. I kapitlet om Säbydal (sid 96-97) berättas om den poststation som mer än 30 år senare inrättades i Säby.

Johan Runn miste alltså sitt avtal med postverket och till föreståndare för den flyttade och namnändrade poststationen anställdes fanjunkaren Fredrik Theodor Asproth. Denne fick en ny datumstämpel i stället för den med gravyren SÄBY, vilken hade varit i bruk sedan 1869. Under större delen av Johan Runns tid hade han inte haft tillgång till någon datumstämpel. De avgående breven hade då som regel stämplat i Eksjö eller Boxholm.

Asproth kom snart underfund med att göromålen krävde en stor arbetsinsats och begärde den 5 januari 1874 att få årslönen höjd från 240 till 500 kronor. Poststyrelsen lämnade framställningen utan avseende vid föredragning den 29 januari men Asproth fick inte något besked. I ett

brev den 27 mars till postkontoret i Eksjö skrev han "att därest jag ej före 1 nästkommande april får ett mig bestämt arvode av 500 Rdr riksmünt per år räknat från den 1 januari, upphör jag med att vara föreståndare för Tranås poststation". Poststyrelsen gick nu med på höjning till 400 kronor och skickade ett statstelegram till postkontoret i Eksjö. Däri hette det: "Därest icke poststationsföreståndaren Asproth i Tranås fortsätter med befattnings utövande mot förhöjt arvode av fyrahundra riksdaler, det högsta som för närvarande kan beviljas, bör postkontoret genast draga försorg om befattnings uppehållande tills vidare genom annan person".

Det blev ett omfattande ärende av lönefrågan. Asproth skrev den 6 april 1874 till postkontoret i Eksjö bland annat följande: "Om postkontoret anser att meningens ej är att jag skall hava mera än 400 kronor för helt år så sänd en person genast ty då upphör jag med morgondagens post - här finns blott tvenne villkor, att välja på, för det första att ni med morgondagens post sänder mig min lön för andra kvartalet med 160 kronor, för det andra, om ej detta av postkontoret med morgondagens post kan göras, att det då gör som Kungl.Generalpoststyrelsen befallt 'genast drager försorg om befattnings uppehållande' ty jag upphör då i morgon". Efter en skriftlig förklaring från poststyrelsen förklarade sig Asproth nöjd med 400 kronor i årslön. Som sökande till befattningen hade under tiden handlanden Etienne Gavuzzi anmält sig. Asproth tog inför hotet att bli utbytt "skeden i vacker hand" och skrev ett brev på mer än tre foliosidor till poststyrelsen den 13 april. Han skylldes på missförstånd och utebliven information: "Om Eksjö postkontor meddelat mig skrivelserna från Kungl.Styrelsen hade allt detta skrivande och bråk som jag ofrivilligt ådragit Kungl.Styrelsen ej behövts, för vilket obehag jag härmed får anhålla om undseende". Ett formellt avtal tecknades nu med Asproth, av vilket dock framgick att det skulle upphöra när den planerade järnvägsstationen kunde öppnas och stambanan togs i bruk för allmän trafik.

Detta inträffade den 23 november 1874. Stationsinspektoren Oscar Laurentius Sjöberg blev föreståndare för den förenade post- och järnvägsstationen med bibehållet namn

Tranås. Årsarvodet för bestyret med posten fastställdes till 240 kronor men höjdes redan 1875 till 420 kronor. Med efter hand ökad ersättning blev Sjöberg kvar som postchef ända tills trafiken ökat så mycket att det blev nödvändigt att skilja post och järnväg åt. Beslutet om denna förändring genomfördes den 1 maj 1905 och samtidigt höjdes poststationens status till postkontor. Beslutet grundades på ett kungligt brev, daterat den 29 juli 1904. Chef för det nya postkontoret blev Carl Theodor Öhrström, som efter drygt sju år fick befordran till postkontoret i Örnsköldsvik och senare till Skövde.

Postmästarlängden i Tranås upptar därefter följande: Johannes Blavier (1912-1930), Henrik Theodor Jabes Fromén (1930-1938), Per Fredrik Welander (1938-1941), Sven Spross (1941-1948), Carl Sörmark (1948-1951), Sten Söderström (1951-1957), Torsten Arvastsson (1957-1970), Robert Magnusson (1970-1978) och Eskil Jejjård (1978-1980). Vid 1970-talets stora omorganisation förlorade postkontoret sitt förvaltningsområde och "degraderades" till ett s k ortspostkontor. Genom en ny omorganisation ett decennium senare blev beteckningen åter postkontor. Ny chef blev i oktober 1980 Tord Hjertman.

Postkontoret i Tranås fick den 1 april 1970 tilläggs-siffran 1 samtidigt som poststationen i Sommen började kallas Tranås 2. Under postkontoret i Tranås lydde, förutom en rad poststationer, vilka berörs i särskilda avsnitt, även postombudet i Farsbo under tiden 1 april 1937 - 31 mars 1956. I dess datumstämpel fanns gravyren TRANÅS POB 1.

Det har också funnits en datumstämpel med beteckningen TRANÅS PLE 1. Den användes under tiden 1 november 1973 - 30 september 1976 i Gripenberg, sedan dess postexpedition organiserats om till ett s k postställe.

NÅGRA KÄNDA TRANÅSBOR

Anders Trahn är en av de postanställda i Tranås som finns i mångas minne. Denne tog redan 1892 på sig uppgiften att dela ut post till Tranås-borna. För en helt annan men uppmärksammas verksamhet med modern marknadsföring svarade postmästare Robert Magnusson, som i samband med indragning av förvaltningsområdet befordrades till postområdeschef i Nässjö i mars 1978.

Bland andra namn som förknippas med Tranås skall man inte glömma Fritiof Nilsson-Piraten. Han levde och verkade i Tranås under en tioårsperiod. Han var jurist och blev en betrodd man i staden. Han uppges ha varit "lika flink med älgbössan som i häradsrätten" och lär ha hämtat mycket stoff till sin produktion under tranåstiden. Hans berättelse "Högvilt" (i Flickan med bibelspråken) handlar om lord Watereggs besök i Tranås. Om hur "Piraten" började sin verksamhet i Tranås berättar han följande:

"Den 15 maj 1921 kl 1.40 på morgonen satte jag för första gången min fot i Tranås och kl 9.30 samma dags förmiddag öppnade jag advokatbyrå i staden. Detta synes otroligt rappt och visserligen var jag ung den gången och snabb i vändningarna men... Saken var att advokatfirman Selander & Karlholm i Motala hade vidtalat mig att förestå ett filialkontor i Tranås; firman hade hyrt kontorslokaler i Tranås Sparbanks fastighet, möblerat den och anställt en kompetent sekreterare. Jag hade bara att slå opp dörrarna och vänta på klienter".

1874 års poststationer

Adelöv

Poststation 1874-01-01--1973-10-31

Den poststationsföreståndare som tillsattes i Adelöv när socknen fick en egen poststation som en följd av att kronobrevbäringen upphörde i Småland 1874, var folkskolläraren Göran Petter Samuelsson. Han tyckte sig snart nog vara underbetald och begärde i ett brev till poststyrelsen den 28 augusti 1874 fördubbling av det utgående arvodet på 100 kronor om året. Då förhörde sig poststyrelsen med länsstyrelsen om det inte fanns någon som kunde åta sig arbetet mot lägre betalning än de 150 kronor som Samuelsson gick med på att pruta till efter postmästarens enträna begäran.

Länsstyrelsens svar var nekande och i ett brev till postmästaren i Jönköping den 3 december 1874 medgav poststyrelsen höjning med 50 kronor och bifogade ett nytt kontrakt för underskrift.

Posten kom till Adelöv med gångbud från Gripenberg vid södra stambanan när denna öppnats för trafik i sin helhet den 23 november 1874. Enligt ett kontrakt mellan poststyrelsen och Adelövs kommun skulle kommunen ansvara för denna postgång mot en ersättning av 150 kronor om året. Genom en tidtabellsändring i april 1877 skulle gångbudet även ta med posten till Linderås poststation på drygt tre kilometers avstånd från järnvägen. Ett brev från kommu-

nalstämmans ordförande Hj Leijonmark i Näs till poststyrelsen den 20 november 1877 om att få ersättningen höjd med 50 kronor om året på grund av gångbudets merarbete och ansvar för den tillkomna postväskan till Linderås förklingade ohört. Vid föredragningen i poststyrelsen den 23 november 1877 försågs brevet med följande påteckning: "Ansågs på grund av bestämmelserna i det med Adelövs kommun upprättade postföringskontrakt ej kunna bifallas".

Vid kommunalstämman med Adelövs församling den 13 mars 1878 behandlades frågan om hur postgången skulle organiseras i samband med att planerad lantbrevbäring infördes. Poststationen var föreslagen till indragning, en tanke som dock inte förverkligades sedan berörda postmyndigheter tagit del av stämmans protokoll.

Av landskansliets sammanställning i ett brev till poststyrelsen den 30 december 1878 framgår också att poststationen skulle behållas. Däremot var ödet beseglat i samma skrivelse för poststationen i Linderås, ett beslut som dock hävdades redan två månader efter att det hade blivit genomfört.

Poststationsföreståndare Samuelsson avled den 1 februari 1894. Fyra dagar senare kom en framställning från John Hellman om att bli föreståndare. Han hade köpt egendomen Nostorp och föreslog att poststationen skulle flyttas dit. Senare kom ansökningar från Engla Ekman och teol. fil. kand Richard Öster. Postmästare Viktor Fagrell i Nässjö föreslog att den sistnämnde skulle antas, något som poststyrelsen accepterade. Östers tid som postchef i Adelöv blev emellertid kort. Redan i september 1895 sade han upp sig och ny föreståndare blev skolläraren och organisten Alfred Emanuel Eriksson.

Lantbrevbäring inrättas i Adelöv

I ett brev den 16 mars 1909 gjorde ett antal sockenbor en framställning till poststyrelsen om att lantbrevbäring skulle inrättas från poststationen i Adelöv. Efter en lång utredning med yttranden av bl a postmästaren i Tranås, poststationsföreståndaren i Adelöv och kronofogden beslöt poststyrelsen på postinspektionens förslag att en lantbrevbäring med två turer i veckan skulle anordnas

på en ca 15 kilometer lång ringlinje från Adelövs poststation förbi marknadsplatsen, prästgården, Rudu, Stötarp, Nötekulla, Bollarp, Torrarp och Åsen samt åter till Adelövs poststation. Hemmansägaren Johannes Alfrid Gustafsson i Stötarp antogs till lantbrevbärare och fick kr 1:50 för varje fulljord tur.

Tätare turer, vidare utveckling och nedläggning

Ny föreståndare för poststationen i Adelöv var då byggmästaren August Ingesson, som hade tillträtt den 1 mars 1909. Han hade efterträtt August Alfred Gustafsson, vilken hade tagit över poststationen den 1 juni 1900 efter Alfred Emanuel Eriksson.

Under Ingessons tid förelåg en framställning hos poststyrelsen om att postgången mellan Gripenberg och Adelöv skulle utökas att omfatta sex dagar i veckan i stället för fyra, som hade införts vid en serviceförbättring 15 år tidigare. En extra kommunalstämma behandlade ärendet den 27 januari 1919, sedan det varit uppe i grannförsamlingens extrastämma i Linderås den 19 januari. Framställningen kunde emellertid den gången inte bifallas vid poststyrelsens prövning "med hänsyn till den fordrade oskäligt höga legan". Senare skulle postföringen till Adelöv emellertid bli daglig som en följd av normal serviceförbättring.

När August Ingesson avled i november 1926 efterträddes han av handlanden Knut Simon Ingesson och med 1938 års ingång blev Rudolf Andersson poststationsföreståndare. Margit Gustavsson tog över efter honom vid 1969 års ingång och fick uppleva poststationens indragning. Ändringen trädde i kraft den 1 november 1973 som en del i en stor omorganisation av postförhållandena i området, då även Gripenbergs poststation drogs in. Modern lantbrevbärning med effektiv service tog över. En cirka tio mil lång linje med Rickard Gustafsson som lantbrevbärare inrättades för ca 175 hushåll. De som bodde i Bollkälla, Hulutorp, Hultsjö och Rödjarp flyttades över till en linje från Gränna och de som bodde i St. Aleryd, Morliden, Lövstad, Haddåsen och Bråten till en linje från Ödeshög.

Militärer i Posten och riksträd från Adelöv

Parentetiskt kan nämnas att från Näs i Adelöv kom Claes Bergenstråhle, som blev utnämnd till postmästare i Ängelholm år 1874. Han var son till generalmajoren John Bergenstråhle och blev ett av många exempel på hur pensionerade militärer blev hugnade med postmästarebefattningar utan att i förväg ha den minsta postala utbildning. Vid utnämningen till postmästare var han 55 år och hade då avancerat till överstelöjtnant. Han tog emellertid avsked från Posten efter tio år och efterträddes av en postmästare som hade gått "den rätta vägen", Michael Thorén. Denne hade varit kanslist i poststyrelsen och postmästare i Jämshög och Mariefred.

Adelöv kan sägas vara känt för botanister av ett särskilt skäl. Där har man nämligen funnit den s k Ornäs-björken, "det svenskaste av alla träd". Det var en björk av denna typ som på FN-dagen den 24 oktober 1985 planterades som det första Riksträdet, vid Klara Sjö i Stockholm ca 100 meter från Stadshuset. Avsikten var att uppmärksamma 1985 som trädets år.

Poststationen i Adelöv,
som f. n. lyder under Jönköpings postkontor.

Undertecknad poststationsföreståndare är född d. 17. Mars 1836;
antogs till e. o. tjänsteman vid Postverket d.;
och förordnades till nu innehavande befattning d. 29. Dec. 1873;
är härifrutan Organist i Bollkälla;
och har förut, enligt förordnande den 22. Dec. 1873 varit poststations-
föreståndare i Adelöv under 10 år.

Adelöv den 28 januari 1875

E. S. Samuelsson

Askeryd

Poststation 1874-01-01--1879-09-30
Namn Askeryds kyrkby 1908-05-01--1965-06-30

Postmästaren i Boxholm fick genom ett brev från poststyrelsen, daterat den 22 december 1873, information om att en poststation skulle öppnas vid säteriet i Askeryd med 1874 års ingång. Till föreståndare hade poststyrelsen i samråd med länsstyrelsen utsett kamreraren C J Carlsson. Han fick 120 kronor i årsarvode, ett belopp som höjdes till 200 kronor med 1875 års ingång.

Samtidigt med tillkomsten av poststationen i Askeryd inrättades bland åtskilliga nya postföringslinjer en med två turer varje vecka mellan Bredestads nyöppnade poststation vid Bona gästgivaregård och Askeryd.

Carlsson efterträddes vid sin död i januari 1879 av dottern Karin Lindh som tillförordnad poststationsföreståndare. Hon hade börjat vikariera under faderns sjukdom men vakansen varade inte länge. Den upphörde nämligen redan med september månads utgång 1879, då poststationen i Askeryd ersattes med lantbrevbäring från Aneby. En ivrig tillskyndare till lantbrevbäringen var kyrkoherde A Graneli i Assjö prästgård genom ett brev till poststyrelsen den 24 januari 1879.

Egentligen hade indragning av poststationen varit på tal långt tidigare genom en lönsamhetsundersökning. Denna startades på grund av ett cirkulär i september 1875 från poststyrelsen till alla postförvaltare. De beordrades att lämna uppgift på omsättningen vid poststationerna inom vars och ens revir samt vissa andra uppgifter till ledning för bedömning av möjligheten att undvara poststationerna.

Poststationen i Askeryd lydde under centrala post-distriktet, vars chef postinspektör Per Christian Bergman rapporterade till poststyrelsen att frimärken hade sålts i Askeryd under år 1875 för drygt 227 kronor. De statstjänstemän som behövde anlita poststationen var pastorn och tre fjärdingsmän. Bergman tillade: "Ehuru uppbörden är obetydlig torde stationen böra bibehållas men posten befordras med gående bud".

Detta uttalande var delvis baserat på C J Carlssons eget brev till postinspektionen den 13 mars 1876. Däri skrev han följande svar på frågan om på vad sätt tidigare kronobrevbäringsberättigade tjänstemän kunde beredas tillfälle till regelbunden postutväxling:

"För närvarande finnes ej annat att föreslå, som kunde för omnämnde tjänstemän och betjante ersätta kronobrevbäringen än denna station! Vad jag i övrigt har äran att nämna som skulle minska Kungl. Poststyrelsens utgifter vore att postutväxlingen skedde emellan Eksjö och Askeryd, då postskjutsen bleve mindre än nu, samt Bälaryd station indrogs och de där boende liksom Marbäck i lösväska finge hämta sin post vid Aneby. Därifrån är så litet avstånd samt liten post, vad jag känner!"

Frågan om postvägen till Askeryd hade varit föremål för diskussion tidigare. Den togs upp vid en extra kommunalstämma söndagen den 20 september 1874. Den förenade post- och järnvägsstationen i Aneby var då fem dagar gammal och man var medveten om att östra stambanan något senare skulle bli öppnad för trafik i sin helhet. Man begärde då att Askeryd skulle få postutväxling med Eksjö och inte med Aneby. Postmästaren i Boxholm fick ärendet på remiss från poststyrelsen men underlät att svara snabbt.

En ny extra kommunalstämma med Askeryds församling den 29 november 1874, en vecka efter att östra stambanan börjat trafikeras till fullo, gjorde en förnyad anhållan till poststyrelsen. Postmästaren i Boxholm tillstyrkte nu församlingens "billiga begäran med anledning av däri åberopade förhållanden såsom lättare kommunikation med stad, läkare, apotek m m". Men det hjälpte inte. Poststyrelsen ansåg vid föredragning den 22 januari 1875, att ärendet inte skulle föranleda vidare åtgärd.

Den lantbrevbäringslinje som från oktober 1879 ersatte poststationen i Askeryd, var 1,7 mil lång och gick "omvägen över Marbäck". Poststationen i Marbäck hade blivit indragen redan den 22 november 1874, då östra stambanan började trafikeras i sin helhet. De som dittills hade anlitat den poststationen fick i stället posten genom en lösväska från Aneby. En förbättring blev det för dem genom tillkomsten av lantbrevbärning. Man utsåg nämligen organisten G F Sundgren till kommunombud som kontaktman med lantbrevbäraren för dem som inte hade tillfälle att personligen passa honom. I Askeryd blev organisten P G Frieman kommunombud med motsvarande uppgift. Till lantbrevbärare antogs husaren Adam Alfred Hall i Jularp. Med honom tecknades ett kontrakt som gav honom kr 1:50 per fullgjord tur fram och åter. Lantbrevbärningen ägde rum med två turer i veckan.

Beslutet om att poststationen skulle dras in hade föregåtts av ett allvarligt förök att få behålla den. Detta försök konkretiserades vid en extra kommunalstämma den 17 mars 1878, men det vann inte gehör hos poststyrelsen. Enligt protokollsutdraget hade Askeryds kommun förbundit sig att anskaffa en gångpostförare mellan Aneby och Askeryd "för det billiga priset av en krona 20 öre för varje postdag".

Postmästare Janne Lagerström i Växjö, som på poststyrelsens uppdrag under hösten 1880 inspekterade de flesta poststationer och lantbrevbärningar inom Jönköpings län, anmälde bland annat att på lantbrevbärningen mellan Aneby och Askeryd "utkvitterades de rekommenderade försändelserna i kvittensboken av kommunombuden i Marbäck och Askeryd utan att fullmakter från brevadressaterna därför avlämnats".

Askeryds poststation återuppstår

Förlusten av poststationen kändes tung för invånarna i Askeryd, men till skillnad från vad förhållandet var med många andra småländska orter kan man i dokumenten inte finna någon snar aktion för att återfå poststationen. Det gick närmare ett kvarts sekel innan ett ärende i den riktningen blev diariefört vid poststyrelsen. En extra

kommunalstämma den 21 februari 1904 prisade lantbrevbärningen mellan Aneby och Askeryd som då var utökad från två till tre veckoturer. Men man kom med följande brasklapp:

"Endast tre av gårdarna inom församlingen, nämligen Kunhult, Askeryds prästgård och Assjö Säteri hava direkt berörts av denna postlinje, varemot alla de övriga gårdarna i församlingen, därav många mera än en mil avlägsna från kyrkan, där måst hämta sin post". Denna olägenhet var särskilt besvärande när det gällde värdepost, eftersom adressaterna måste lämna kvitton i förväg och lita på att försändelsen eller pengarna verkligen kom till kommunombudet med nästa tur och då kunde hämtas vid adressatens besök.

Framställningen gick ut på att man önskade en poststation vid Askeryds kyrka samt körpost med fyra turer i veckan från Aneby. Man ville också ha en bättre förgrenad lantbrevbärning. På postinspektionens förslag beslöt poststyrelsen att lantbrevbäringslinjen Aneby-Askeryd skulle omorganiseras till en omkring 40 kilometer lång lantbrevbärning, fullgjord med häst och åkdon på sträckan Aneby - Gåseryd - Marbäck - Blå grindar - Sandhem - Löversmålen - Bordsjö - Norra Holma - Askeryds kyrka - Assjö kyrkoherdeboställe - Fridhem - Örleds by - Bona skjutsstation - Bredestads kyrka - Aneby poststation. Hemmansägaren Axel Gustafsson i Ebbarp, Bredestads socken, fick kontrakt om denna lantbrevbärning mot en ersättning av kr 3:44 per tur, vilket motsvarade 8,6 öre per kilometer. Däremot bifölls inte kommunens begäran om en poststation i Askeryd.

En ny framställning efter den ordinarie kommunalstämman den 21 oktober 1907 hade bättre framgång. Den resulterade bland annat i att en poststation med namnet Askeryds kyrkby kom till stånd den 1 maj 1908. Suffixet kyrkby ansågs nödvändigt för att undvika sorteringsförväxling med den skånska poststationen Askeröd.

Till föreståndare antogs organisten och folkskolläraren Karl Fredrik Lindstrand mot 250 kronor i årsarvode. Detta höjdes till 300 kronor den 1 september 1913, ett belopp som blev oförändrat när Hilda Augusta Blixt tog över poststationen 1914. Därefter har följande personer

varit föreståndare för poststationen Askeryds kyrkby: Karl Emil Johan Johansson (1917-1921), John Sanfrid Nordvall (1921-1923), Beda Ingeborg Hermansson (1924-1928), Anna Lisa Margareta Arvidsson (1928-1941), Carl Olof Hellström (1941-1949) och Gustaf Elof Fridell (1950-1965). Med juli månads ingång 1965 kunde en modern lantbrevbäring effektivt ersätta poststationen.

108, II.			
Aneby—Askeryds kyrkby—Aneby.			
(Från den 2 maj 1908.)			
T. Th. L.	—	7,30	<i>Aneby</i> poststation Gåseryds kyrkoherdeboställe Marbäcks kyrka Blå grindar Sandhem Löfversmålen Bordsjö Norra Holma <i>Askeryds kyrkby</i> poststation Assjö kyrkoherdeboställe Fridhem Örleds by Bona Bredestads kyrka Bredestads komministerboställe <i>Aneby</i> poststation Postföringen & linien ombesörjes af åkande lantbrevbärare.
T. Th. L.	12,45	1,45	2,5
T. Th. L.	4,30	—	1,6
			4,1

Detta är den tidtabell som gällde för den postförande åkande lantbrevbäraren, när poststationen med namnet Askeryds kyrkby inrättades nära tre decennier efter att den första poststationen i Askeryd blivit indragen.

Bellö

Poststation 1874-01-01--1968-05-11

När kronobrevbäringen i Småland övertogs av postverket med 1874 års ingång inrättades vid den redan befintliga postlinjen mellan Eksjö och Målilla en poststation vid Bellö kyrka. Organisten Johannes Rydell blev föreståndare mot 130 kronor i årsarvode.

Det var i Bellö som Linnéa Widén skrev smålandssången "Röd lyser stugan" en söndagsmorgon den 5 februari 1911. I en plötslig inspiration plitade hon ner den i köket.

På poststyrelsens uppdrag undersöktes lönsamheten vid de nytillkomna poststationerna, varvid bl a omsättningen påverkade ställningstagandet. Under 1875 hade frimärken sålts för 103 kronor vid poststationen i Bellö. Det var mindre än föreståndarens lön men poststationen fick vara kvar. Detta beslut påverkades sannolikt av att den betjänade ortens kronolänsman och den egna socknens fjärdingsman, vilka före 1874 varit berättigade till kronobrevbäring. Poststationsföreståndaren kom i samband med lönsamhetsundersökningen med förslaget att dra in postlinjen på sträckan mellan Målilla och Hult och inrätta en särskild postföring till Bellö från den blivande förenade post- och järnvägsstationen vid Hjaltevad.

Några år senare kom Bellö poststation i farozonen i samband med att lantbrevbäring inrättades. Efter förhandlingar med poststyrelsen föreslog landskansliet den 30 december 1878 att lantbrevbäring skulle inrättas mellan Hult och Kråkshult med indragning av poststationen i Bellö. Förslaget innehöll bl a följande text:

"Med anledning av Bellö poststations föreslagna indragning har Kommunen till Ombud utsett nuvarande poststationsföreståndaren därstädes, orgelnisten J Rydell som är bosatt i Klockaregården vid Bellö kyrka, och hos vilket ombud utväxling lämpligast sker av prästerskapets post. Kyrkoherdens bostad är belägen vid pass 0,6 mil från brevbäringslinjen. En av Bellö kommun gjord framställning om bibehållandet av därvarande poststation, vars föreståndare förklarar sig åtnöjas med en avlöning av 80 kronor årligen, varder under tillstyrkande av bifall, härjämte överlämnad."

Den nämnda framställningen hade tillkommit efter en extra kommunalstämma den 17 mars 1878 och det var den som räddade poststationen från indragning.

Johannes Rydell avled den 21 september 1897. Han efterträddes av skolläraren Frans August Peterson som poststationsföreståndare. Denne fick från 1903 årslönen fastställd till 200 kronor. Han sade upp sig i ett brev till poststyrelsen den 26 september 1908 men förklarade sig villig att stanna kvar om hans årslön höjdes till 300 kronor. Efter ackordering med postinspektionen gick han med på ett nytt kontrakt som tillförsäkrade honom 240 kronor.

Detta kontrakt, som band honom för tre år, annullerades dock redan i november 1908 enär Peterson skulle avgå från sin tjänst som lärare och inte längre hade tillgång till någon bostad. Till den 1 oktober 1909 blev han dock kvar, men mot det lägre arvodet, beräknat efter 200 kronor per år. Han efterträddes då av Johan Oskar Svahn, som var smed och kyrkväktare. När denne avled i februari 1931, antecknades hans änka Judit Elisabet som poststationsföreståndare, men arbetet utfördes på hennes ansvar av sonen Allan Svahn, född i oktober 1910. Sedan han blivit myndig blev han formellt antagen som föreståndare från den 1 november 1931. Han blev den som ansvarat för poststationen under längst period, närmare 37 år. När poststationen drogs in den 12 maj 1968, blev han lantbrevbärare på linjen Hjaltevad-Bellö.

Bredestad

Poststation 1874-01-01--1874-11-22

I poststyrelsens plenum den 3 december 1875 förelåg ett mer än åtta månader gammalt ärende som till synes var bagatellartat men som hade principiell betydelse. Det rörde sig om en framställning i mars samma år från förre poststationsföreståndaren A P Nordblom. Han anhöll att få gottgörelse med kr 17:80 för att han under tiden från den 22 november till 1874 års slut "fick föra post till och avhämta från Aneby station, emedan han ej fick tillkännagivande om att poststationen i Bredestad skulle indragas".

Poststyrelsen försåg ärendet med anteckningen "Ansågs ej kunna bifallas". Därmed visade man att man inte hade skapat något prejudikat när Nordbloms kollega Gustaf Sundberg i Marbäck med en liknande motivering i sin framställning hade blivit tillerkänd lön för perioden fram till årsskiftet.

Poststationen i Bredestad hade inrättats vid 1874 års ingång utmed postlinjen mellan Skänninge och Eksjö. Organisten A P Nordblom antogs till föreståndare med 150 kronor i årsarvode, men som framgår av det nyss nämnda fick han aldrig ett helt årsarvode. Det berodde på att poststationen helt sonika drogs in med södra stambanans fullbordande den 23 november 1874. De som anlitat posten i Bredestad blev nu hänvisade till den förenade post- och järnvägsstationen i Aneby. Den hade inrättats den 15 september 1874 med stationsmästaren Carl Filip Lagergrén som ansvarig för posten.

Beslutet om att poststationen i Bredestad skulle dras in daterades den 19 november 1874 och skickades bl a till postexpeditionen i Boxholm. Frågan om indragningen behandlades vid den ordinarie kommunalstämman i Bredestads sockenstuga den 14 december. Ledamöterna beslöt då att "ingå till Kungl.Generalpoststyrelsen med underdånig begäran, att Bredestads poststation vid kyrkan måtte fortgå hädanefter såsom förut".

Den därefter följande framställningen undertecknades av stämmans ordförande den 19 december och ansågs vid föredragning i poststyrelsen "ej f n böra till vidare åtgärd föranleda". Ur motiveringen i den avslagna framställningen hämtas följande:

"1) Att den nuvarande Aneby station, ehuru han ligger inom Bredestads församling, dock är på gränsen mellan Bredestads och Bälaryds församlingar, och en halv mil från kyrkan, så att det uppstår mycken svårighet, och olägenhet för församlingens invånare att bekomma sin post, då den skall avhämtas i Aneby.

2) Att en poststations inrättande i Bredestad i och för skjutsen ej förorsakar Kungl.Generalpoststyrelsen någon vidare utgift, emedan Aneby- och Askeryd-posten passerar Bredestads förra poststation."

I poststyrelsens beslut om att lämna ärendet utan åtgärd ingick också ställningstagandet till ett ganska säreget brev, underskrivet den 30 december 1874 av skolläraren Axel Rylander som åtog sig tjänsten som poststationsföreståndare "för tio kronor billigare än minsta anbud". Den sist i brevet förtäckta anmälan, som citeras nedan, togs inte upp till behandling:

"Emedan församlingen, synnerligen dess tjänstemän, måtte hava åsyftat gagn av en poststation härstädes, vore önskligt, att en nykter, ordentlig person bleve anställd såsom föreståndare för densamma, på det att sådana svårare olägenheter måtte undvikas, som kunna åstadkommas av en supig och oordentlig poststationsföreståndare".

Om postgården i Bona, se sid 154.

Bälaryd

Poststation

Stämpelgravyr Bälaryd 1874-01-01--1876-12-31

Bälaryd 1877-01-01--1879-09-30

Bälaryd 1918-11-10--1918-11-20

Bälaryds socken fick en egen poststation när kronobrevbäringen övertogs av postverket vid 1874 års ingång. Brådskan och möjligen otydlig skrift gjorde att den döptes till Bälaryd i datumstämpel och i postens handlingar. Detta vållade i sin tur förvecklingar så att den tjänsteman i poststyrelsen som svarade för manus till postföringstidtabeller i slutet av 1874 felaktigt skrev "poststation" för Bälaryds gästgivaregård söder om Villstad på postföringslinjen längs Nissastigen.

I januari 1874 startades också postföringslinjer som grenade sig från Bredestad vid den redan befintliga postföringslinjen mellan Skänninge och Eksjö. En av dessa linjer gick från Bredestad till Bälaryds kyrka med två turer i veckan fram och åter.

Till föreståndare för poststationen i Bälaryds socken antogs organisten Claes Johan Wahlgren mot 120 kronor i årsarvode. Det är i allmänhet sparsamt med dokument om eller från 1874 års poststationsföreståndare på ett tidigt stadium. Om Wahlgren finner vi emellertid en anmälan den 27 februari 1875 från postinspektör P Chr Bergman till poststyrelsen. Enligt denna hade Wahlgren "utan inspektionens vetskap avrest till Eksjö med poststationens vikter och decimalvågar i ändamål att få dem justerade". Han begärde nu ersättning såväl för justeringskostnaden som för skjuts och traktamente. Poststyrelsen åberopade i sitt beslut en bestämmelse som hade återgetts i ett cirkulär den 1 augusti 1864 och beslöt

att betala justeringskostnaden men lät Wahlgren själv stå för skjutskostnaden, och något traktamente fick han inte. Det åberopade cirkuläret hade getts ut mer än nio år före Wahlgrens anställning och fanns naturligtvis inte på poststationen i Bälaryd.

Efter en undersökning av poststationernas lönsamhet, påbjuden i styrelsens cirkulär den 27 september 1875, föreslog postinspektionen att poststationen skulle dras in på grund av det korta avståndet, en halv mil, till Aneby. Indragningen skulle enligt postinspektionens uppfattning inte försvåra postutväxlingen för socknens tvenne fjärdingsmän. Frimärken såldes under år 1875 för kr 65:55 vid Bälaryds poststation.

Stämpelbyte och indragning

Indragningen kom emellertid att anstå några år eller till dess lantbrevbäring infördes i länet. Under mellantiden hann det felaktiga namnet Bälaryd ändras till Bälaryd. Det skedde efter ett påpekande av Wahlgren i ett brev den 29 november 1876. Som nämnts inledningsvis hade stämpeln för poststationen i Bälaryd av misstag blivit felgraverad med ett ö i stället för ett ä.

Vid föredragning i poststyrelsen den 4 december 1876 beslöts "att genast rekvirera annan stamp för poststationen". Under i det närmaste tre år användes alltså den felaktiga stämpeln, medan stämpeln med det riktiga namnet BÄLARYD var i bruk något kortare tid, eller fram till september månads utgång 1879. Då ersattes nämligen poststationen i Bälaryd med lantbrevbäring från Aneby. Wahlgren blev uppsagd från sin tjänst men utsågs av kommunen till oavlönat ombud med uppgift att vara förmedlingslänk mellan lantbrevbäraren och sockenbor som inte fick direkt kontakt med denne längs färdvägen. Till lantbrevbärare antogs arbetaren Carl Oskar Fagerqvist i Karstorp. Han gick två turer i veckan och fick 75 öre per tur i ersättning.

Den ursprungliga postföringen från Bredestad till Bälaryd hade ändrats när Östra stambanan i sin helhet blev öppnad för allmän trafik den 23 november 1874. Då drogs poststationen i Bredestad in och postföringen utgick i

stället från den förenade post- och järnvägsstationen i Aneby. Gratialisten Johannes Eriksson Blixt från Bälarydstorp var postförare. Med lantbrevbäringens tillkomst blev han utan arbete. Det hjälpte inte att han skrev till poststyrelsen att han behövde ha kvar sin uppgift som postförare för att kunna dra försorg om familjen. Han var oförmögen att utföra något hårt arbete men orkade gå med postväskan. Han hade haft sysslan under halvtannat år när han fick sin uppsägning i februari 1879.

Lantbrevbäringen blev bättre och ny poststation dagslända

Vid postmästare Janne Lagerströms inspektion av lantbrevbäringen i september 1880 konstaterade denne att rekommenderade försändelser kvitterades "av kommunombudet utan att fullmakter från brevadressaterna därför blivit avlämnade".

Lantbrevbäringen genomgick många förändringar för att efter hand anpassas till behovet. Ett 20-tal sockenbors brev till poststyrelsen den 11 oktober 1917 med kommunalnämndens ordförande O Carlsson som första namn blev efter utredning upphov till poststyrelsens beslut om att en poststation skulle inrättas i Bälaryd i handlanden V T Bergkvists affär med innehavaren som ansvarig föreståndare. Han skötte telefonstationen och förklarade sig villig att även sköta posten.

Postdirektionen begärde den 23 oktober 1918 att poststationen skulle öppnas den 1 november. Ärendet fördröjdes dock några dagar i Stockholm, men den 5 november 1918 beslöt poststyrelsen att poststationen med benämning BÄLARYD skulle öppnas den 10 november. "Erforderliga effekter och handlingar" skickades från Stockholm till den överordnade postmästaren i Tranås för vidare befordran till Bälaryd. Årsersättningen till Bergkvist fastställdes till 300 kronor.

Postens verksamhet började planenligt den 10 november, men Bergkvist ångrade sig. Han meddelade efter kort tid "att han icke ville förestå poststationen med mindre än att ersättningen för poststationens handhavande höjdes till 1 000 kronor för år". Detta var orimligt, skrev postdirektören i Linköping till poststyrelsen den 20

november 1918 och tillade att en kontor skulle inflytta till Bälaryd på nyåret. Då denne väntades bli hågad att svara för poststationen, skickades poststationens inventarier från Bälaryd till postkontoret i Tranås för att förvaras där "för den händelse poststationen ånyo skulle komma i verksamhet".

Poststyrelsen fann vid föredragning den 26 november "skäligt medgiva att poststationens i Bälaryd verksamhet finge anses hava upphört med den 20 innevarande november". Några brev eller frimärken stämplade under de tio dagar som poststationen var i verksamhet finns förmodligen inte bevarade.

Ny begäran om poststation avslogs i Åsa-Nisses bygd

En framställning några år senare, i september 1922, från handelsföreståndare J E Nordin om att en poststation skulle inrättas i Bälaryds kyrkby tillstyrktes av postdirektionen men föranledde vid föredragning i poststyrelsen den 27 februari 1923 inte någon åtgärd.

Lantbrevbäringen mellan Aneby och Bälaryd passerade Knohult, hemtrakten för Åsa-Nisse och Klabbarparn. De agerar i fem böcker av författaren Stig Cederholm (1905-1980). Den första boken fick titeln "Dä ä sant, sa Åsa-Nisse" och kom ut 1946. Åsa-Nisses och Klabbarparns äventyr i skog och mark stördes ibland av deras fruor och ibland av landsfiskalen. Böckerna blev på 1950- och 1960-talen inspelade i ett 20-tal filmer med urpremiär på Sagabiografen i Vetlanda.

J. J.

En Gustafsvaregard med namnet Bälaryd finnes i Västtra församling, på hvilken plats skall finnes handbunden kamotvärkare af ätt tilliga yttan m. fl., eftersom hit ankommer mer nästan för varje postdag fr. 1, 2 t. o. m. 5 a b brev, hvilka ha förut ha adress. Gerdared (i. fr. för Bälaryd) ditt brevform härifrån returneras till post bevar, icke allenast för denna utom för många flera stationer; och för att undvika detta, önska stationen härfördes, att få i sina stämpelur och Gerdared socknens verkliga namn: Bälaryd.

Edshult

Poststation 1874-01-01--1879-09-30
1880-01-01--1964-02-29

Med kronolänsmannen J P Gustafsson som föreståndare inrättades den 1 januari 1874 en poststation vid hemmanet Skäljarp. Den fick socknens namn Edshult. Skäljarp låg utmed den redan befintliga postlinjen Eksjö-Målilla och någon särskild postförare behövde sålunda inte anställas. Sedan postföring kommit till stånd på järnvägen Nässjö-Oskarshamn ändrades postföringen till Målilla att utgå från Hult över bl a Edshult och Bellö med början den 8 november 1874.

Gustafsson var missnöjd med sitt årsarvode på 130 kronor, men hans begäran i december 1874 att få det höjt blev avslagen. Vid undersökning av poststationernas lönsamhet visade sig Edshult ha så liten omsättning att postinspektör P Ch Bergman i ett brev den 19 januari 1876 till poststyrelsen uppgav sig vilja dra in poststationen, varom - som han skrev - "jag icke skall underlåta att framdeles göra ödmjuk hemställen sedan jag hunnit att på platsen personligen inhämta nödiga underrättelser huruvida sådant kan låta sig göra".

Förslaget om indragning aktuliserades genom poststationsföreståndarens förnyade hemställen om bättre lön men trots brev till poststyrelsen från Bergman den 29 juni 1876 och den 4 januari 1877 med förfrågan om eventuell indragning lät poststyrelsen ärendet vila till dess lantbrevbäring infördes i Jönköpings län. Först med september månads utgång 1879 blev poststationen indragen och ett kontrakt tecknades med arbetskarlen Johan Magnus

Nilsson i Gåvan om lantbrevbäring på linjen Hult-Edshult-Bellö.

Efter mindre än två månader skrev en handfull Edshultsbor till poststyrelsen och klagade över nyordningen. Bland undertecknarna av brevet, daterat den 21 november 1879, fanns lantmäterisekreteraren Gustaf Rosenquist och kapten Ivar Key. De uppgav sig "ha stor olägenhet med fortkomsten till närmaste, från oss ganska avlägsna poststationen Hult, av paketpostförsändelser samt assurerade och rekommenderade brev, vilkas fortskaffande, såsom förhållandena är, icke kan anförtros åt en icke det ringaste vederhäftig brevbärare".

Petitionärernas framställning om att återfå poststationen på vissa villkor bifölls omgående och redan med 1880 års ingång fanns den åter i Skäljarp med kronolänsmän J P Gustafsson som föreståndare. Hans årsarvode blev nu 120 kronor.

Ett förslag om indragning av poststationen gjordes redan samma år som den återkommit. Det var den inspekterande postmästaren Janne Lagerström i Växjö som i sin rapport till poststyrelsen den 19 december 1880 skrev bland annat följande:

"Edshults poststation är, sedan länsmännen i distriktet nu flyttat från Edshult till Ingatorp och sedan lantbrevbäring blivit inrättad å linjen Hult-Edshult, helt och hållet överflödig. Under detta år till och med den 11 augusti har från Edshult avsänts 25 värdeförsändelser, eller ungefär 3 i månaden. Då Edshults poststation vidare icke är belägen vid Edshults kyrka utan från Hult (postlinjens utgångspunkt) räknat 1/4 mil längre bort, framgår att för allmogen, som uteslutande begagnar sig av poststationen och det på söndagen, vore fördelaktigare om den finge avlämna och avhämta brev invid kyrkan och vilket till följd av befintliga lantbrevbäringen kunde ske om poststationen icke funnes till. Härav visar sig icke allenast att Edshults poststation är obetydlig och onödig utan även att den för den del av allmänheten, som egentligen begagnar sig av densamma, är till men och olägenhet. Jag har således de största skäl att föreslå Edshults poststations indragning, varigenom också postverket inbesparar det nu utgående poststationsföreståndarearvodet eller 120 kronor årligen".

Janne Lagerström var inte medveten om den skriftväxling som hade föregått poststationens återinrättande. Hans lokalkännedom kunde inte heller vara den bästa med tanke på att han under hösten inspekterade nära nog alla poststationer och lantbrevbäringslinjer i Kronobergs och Jönköpings län och inte rimligen kunde hinna studera förhållandena så värst mycket på varje plats. Poststyrelsen lämnade hans rapport utan åtgärd.

Amanda Aurora Gustafsson övertog poststationen i Edshult den 1 april 1889. Hon överlät den nio år senare till systemen Hilda Axelina, som i realiteten hade skött poststationen under systemens långvariga reumatiska sjukdom. Årsarvodet höjdes år 1909 till 180 kronor och från 1917 till 240 kronor.

Hilda Axelina efterträddes i april 1924 av Anna Gunhild Nilsson och i juli 1926 blev handlanden Axel Henriksson föreståndare. Han avlöstes i maj 1953 av Marianne Widén. Sedan hon slutat med augusti månads utgång 1963 hölls befattningen vakant intill dess att poststationen kunde ersättas med modern bilåkande lantbrevbäring den 1 mars 1964.

Ett postombud med gravyren EDSHULT POB 1 i datumstämpeleinrättades den 1 mars 1935 vid Edshults kyrka. Detta skedde i samband med att en omfattande omorganisation genomfördes. Den innebar bland annat att den åkande lantbrevbäringen på linjen Hult-Edshult drogs in och postföring anordnades med buss en tur fram och åter vardagligen på en 46 km lång linje Eksjö-Edshult-Bellö-Kråkshult-Karlstorp samt gående lantbrevbäring på en 24 km lång ringlinje Hult-Svantorpet-Hult. Postombudet avvecklades med juli månads utgång 1952.

Lantbrevbärare J M Nilsson som anställdes från oktober 1879 sade upp sig med 1887 års utgång och följdes då av torparen Johan Petter Carlsson. Om honom berättas mera i avsnittet om poststationen i Hult. Lantbrevbäringen genomgick åtskilliga förändringar med olika befattningshavare före 1935 års omorganisation och återkom i modern form efter postombudets avveckling.

Flisby

Poststation 1874-01-01--1874-09-14
Förenad 1874-09-15--1964-05-31
Ej förenad 1964-06-01--1972-07-31

Genom ett brev den 22 december 1873 från poststyrelsen fick postmästaren i Eksjö veta att en poststation skulle öppnas vid Flisby kyrka med organisten A W Nyberg som föreståndare. Dit skulle posten komma via en nyinrättad linje från Eksjö via Solberga med två turer i veckan, för vilken kontrakt upprättades med gårdsägaren A P Johansson i Eksjö.

Nyberg hann inte uppleva att kvittera ut ett helt årsarvode på 150 kronor för sitt postarbete. I ett brev till länsstyrelsen i Jönköping den 24 augusti 1874 anmälde poststyrelsen nämligen sitt beslut att anordna postföring på delsträckan Nässjö-Aneby av Östra stambanan. I samband därmed skulle "ofördröjligen" öppnas en poststation i Aneby och postföringen mellan Eksjö och Flisby dras in samt poststationerna i Solberga och Flisby "förläggas till järnvägsstationerna av samma namn".

Ofördröjligen innebar i detta fall den 15 september. Ny föreståndare för den flyttade poststationen med namnet Flisby blev stinsen Per Jönsson. Han fick 240 kronor i årsarvode för sitt bestyr med posten, ett belopp som höjdes till 300 kronor efter fem år. Petter Pettersson efterträdde Jönsson år 1882 och därefter ansvarade följande järnvägsanställda för postgöromålen: Anders Johan Löfgren (1896-1909), Johan Patrik Jacobsson (1909-1916), Hans Gustaf Möller (1917-1921), Nils Persson (1921-1924), Emanuel Svensson Rosén (1925-1938), Axel Henrik

Wijk (1938-1940), Olof Fastberg (1940-1944), Claes G Th Gyllenberg (1944-1945), Carl N Reinhold Lindahl (1945-1948), Olof Herman Edbom (1948-1949), Artur Hilmer Ragnar Hjertsäll (1949-1952), Gustaf Ivar Hilding Gustafsson (1952-1956), Helge Konrad Ståhl (1956-1960), Lars Evald Johansson (1960-1962) och Tage Gideon Karlsson (1962-1964).

Poststationen skildes från järnvägsstationen den 1 juni 1964 och Elvy Karlsson antogs till föreståndare. När poststationen drogs in med utgången av juli 1972 blev hon postkassör i Aneby.

Den lantbrevbäringslinje som efter poststationens nedläggning betjänar postkunderna i Flisby är en påbyggnad av en linje som blygsamt började med två turer i veckan i augusti 1906. En extra kommunalstämma i Flisby den 21 januari 1906 hade uttalat att utbärning av post till östra sockendelen var "av behovet påkallad". Efter remissbehandling och poststyrelsens beslut tecknades ett kontrakt med torparen Gustaf Emil Johansson i Hagen under Nöbbeled om lantbrevbärning på en ca 24 kilometer lång ringlinje Flisby poststation - Flisby prästgård - Knutstorps mejeri - Åkersberg - Skullaryd - Rickelstorp - Nöbbeled - Sunneränga - Hareryd - Brötjehaga - Flisby poststation. Johansson fick kr 2:25 i ersättning för varje tur.

Kastpost

I boken "Posten i samhället" har jag under rubriken "Kastpost eller tåguppehåll" bland annat berättat om hur post fick kastas från postkupéer som passerade de förenade poststationerna i Norrvidinge och Tomtebodas. I tidtabeller för järnvägsposterna markerades vid vilka platser postutlämning fick göras på detta sätt. Det berättas att en och annan tjänsteman i postkupé försökte träffa stinsen med postsäcken.

Detta är mest dikt och osanning, men att det förekom tillbud visas bland annat av ett fall i Flisby. Ett meddelande från järnvägsstationen i Flisby till trafikinspektören i Nässjö den 13 mars 1935 omtalade att den utkastade postsäcken råkat slå till kontoristen Knittel,

som tjänstgjorde som tågklarerare, "så att han föll i den stenlagda plattformen och erhöll i fallet troligen inre skador, ty han klagade över svåra smärtor i rygg, bröst och huvud".

Av den följande skriftväxlingen framgick bland annat att postpersonalen ibland kastat posten mitt för stationshuset men att någon överenskommelse om detta inte hade träffats. Förmannen på postkupé 1, varifrån säcken hade kastats, överpostiljonen Einar Hébell, uppgav bl a följande i sitt svar till postdirektionen i Linköping:

"Vid framkomsten till Flisby passerade tåget järnvägsstationen i hög fart, varför förste postiljon Grankvist antog att tåget ej skulle göra uppehåll och i anledning därav kastade han påsen vid södra plattformens början.

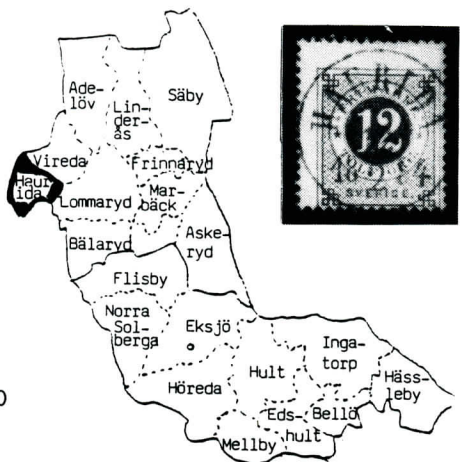
Påsen hasade å plattformen och träffade tjänstgörande tågklarerare så att denne föll omkull och blev skadad. Sedan tåget stannat och backat till järnvägsstationen försökte Grankvist förskaffa oss upplysningar angående skadans omfång men något besked därom kunde ej erhållas. Omedelbart efter framkomsten till Nässjö telefonerades till Flisby och fick vi då upplysning om att den skadade själv gått hem till sin bostad".

Postdirektionen i Linköping meddelade i sitt brev till trafikinspektören i Nässjö som sin uppfattning "den beklagliga händelsen vara att tillskriva postpersonalens iver att få posten avlämnad, då tågets fart givit dem skäl antaga att uppehåll ej skulle göras vid stationen".

Genom information till berörd personal försökte poststyrelsen vidta åtgärder för att några olyckstillbud inte skulle behöva förekomma vid kastning av post. Systemet fortsatte ända in på 1950-talet men var legaliserat bara i de fall då kastpost angavs i tidtabellerna.

Haurida

Poststation 1874-01-01--1967-09-30

Postmästaren i Jönköping fick genom ett brev från poststyrelsen, daterat den 22 december 1873, information om att en poststation skulle inrättas vid det följande årskiftet vid Haurida kyrka utmed den befintliga postlinjen mellan Jönköping och Boxholm.

Till föreståndare för poststationen i Haurida utsågs organisten C J Weber mot 100 kronor i årsarvode. Han skulle lyda under postkontoret i Jönköping. Den 30 november 1874 skrev han till poststyrelsen och anhöll om att få 200 kr, "då icke så obetydligt med postförsändelser på fyra särskilda dagar i veckan härifrån expedieras och tillika ett drygt ansvar vilar på poststationens skötande samt upptager mycken tid".

Efter bedömning av bl a frimärksförsäljningens storlek prutade poststyrelsen på anspråken och lät Weber få 150 kr från och med 1875.

När man gjorde upp en ny organisation för postdistributionen i anslutning till att lantbrevbäring skulle införas, planerades indragning av poststationen i Haurida. Löjtnant Justus Tengbom i Nynäs fick veta detta och skrev den 23 april 1878 bl a följande till poststyrelsen:

"Till Haurida poststation har undertecknad nu 0,5 mil, men skulle efter dess indragning få 1,3 mil till närmaste station Vireda, och är samma förhållande med en stor del inom kommunen. När därtill lägges att postskjutsen skall vägen fram, så genom indragningen ej annan besparing görs än föreståndarens lön, 150 kronor, och enär posten på senare tiden där betydligt ökats, vartill en inom kommunen

ingångsatt trämassefabrik, för vilken undertecknad är disponent och delägare utav, väl ej så litet bidragit, så skulle det kunna antagas att stationens inkomster kommer att ökas".

Tengbom anmälde också att poststationsföreståndaren var villig att gå med på lönesänkning till 75 kronor om året, om poststationen fick vara kvar. Brevet skickades till landskansliet i Jönköping som hade att ta ställning till önskemålen samtidigt med prövning av andra ärenden i samma riktning. Detta gjorde man fortlöpande under året och den 30 december 1878 avlät landskansliet i Jönköping sitt yttrande till poststyrelsen. Om den föreslagna nya postföringslinjen Jönköping - Aneby skrev man följande:

"Som kommunen enligt löjtnanten Tengboms hos Eder gjorda anmälan förbundet sig att bekosta den avlöning, som för poststationens i Haurida bibehållande erfordras utöver ett belopp av 75 kronor, torde förslaget om denna stations indragning få förfalla".

Weber satt således kvar i orubbat bo men fick sig en skrapa i samband med den inspektion av poststationer och lantbrevbäringslinjer inom Jönköpings län som Växjö-postmästaren Janne Lagerström fick i uppdrag att göra. I sin rapport den 19 december 1880 till poststyrelsen anmälde han bl a följande:

"Haurida poststation förde varken inlämningsbok eller ankomstjournal; duplettkartor användes icke; frankokuvert saknades; ofrankerade brevs lösenbelopp ha icke antecknats å avsänd karta; därifrån avgående postväskan har icke förseglats och poststationsföreståndaren syntes icke för övrigt ha fäst sig särdeles vid de föreskrifter som honom lämnats".

Janne Lagerström hade hunnit bli många poststationsföreståndares skräck i samband med sina inspektionsfärder. Han var ovanligt nitisk och snabb att anmärka på minsta avvikelser från de stränga reglementariska föreskrifterna, en sann kontrast mot kollegan i Jönköping, som fick poststyrelsens motsvarande uppdrag vid en något senare tidpunkt. Rapporten föranledde inte någon direkt åtgärd från poststyrelsens sida och lades ad acta efter närmare 9 (!) år. Under tiden hade den funnits tillgänglig för studium vid eventuellt uppkommande felaktigheter av allvarligare slag.

Carl Johan Weber avled den 29 november 1892. Befattningen som poststationsföreståndare övertogs då av hans dotter Agda mot oförändrat årsarvode, 75 kronor. Hon gifte sig 1896 med lantbrukaren Karl Johan Larsson och blev därmed omyndig enligt gällande lag. Komminister Nils Häger och nämndemannen John Andersson m fl begärde den 20 februari 1896 att Larsson skulle bli antagen till föreståndare med samtidig förhöjning av årsarvodet. Det mötte inga svårigheter för poststyrelsen att efter postinspektionens förord bifalla detta, även om den äskade förhöjningen stannade vid 25 kr, d v s 100 kr i årslön.

Några år senare blev poststationen nära nog på fallrepet genom att slutetappen av järnvägen mellan Jönköping och Vireda blev färdig. Postmästaren i Jönköping föreslog i ett brev till postinspektören den 18 juni 1900 att poststationerna i Lekeryd, Haurida och Lommaryd skulle dras in med samtidig indragning av postlinjen Aneby - Tenhult. De berörda socknarnas befolkning reagerade starkt och lät göra sina stämmor hörda. Komminister J A Edström erinrade i ett brev till postmästare Viktor Fagrell i Nässjö den 6 september om de svårigheter det skulle medföra för pastorsexpeditionen om poststationen i Haurida drogs in. Samma dag framhöll poststationsföreståndaren i ett brev att underrättelsen om den planerade indragningen verkade "i trakten som ett åskslag i en kyrka, icke allenast inom Haurida kommun utan även Jersnäs, som vad hela den norra delen beträffar har sin post på Haurida".

Han tillade också att den ett år tidigare inrättade poststationen i Bunn inte hade lett till minskning av trafiken vid Haurida. Postmästare J A Olsson i Jönköping var negativ till sockenbornas yrkanden och anförde att "den lilla obetydliga socknen Haurida med omkring 500 invånare hittills haft förmånen av egen poststation därför att posten passerat genom socknen" och menade att det räckte med lantbrevbärning från Vireda tre gånger i veckan.

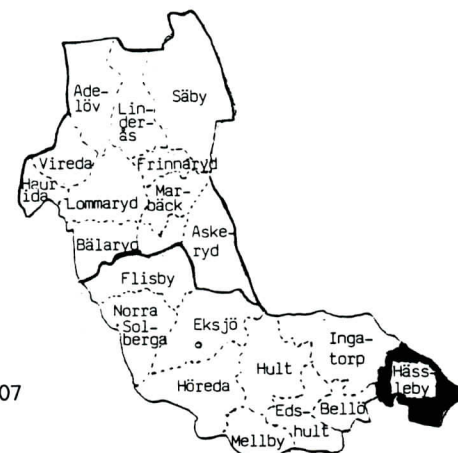
Även postmästare Viktor Fagrell i Nässjö talade för indragning av poststationen i Haurida när han skrev sitt yttrande till postinspektionen. Men poststyrelsen kom med det överraskande och för många sockenbor glädjande beslutet "att poststationerna i Haurida och Lekeryd indrages

åtminstone vid den tidpunkt, då de med nuvarande poststationsföreståndare upprättade kontrakt angående omhändertagandet av poststationerna upphöra att gälla".

Det blev ett bra andrum och beslutet visade sig inte bli genomfört vid nästa skifte på befattningen som föreståndare. Organisten Nils Fritjof Svensson som redan med 1901 års ingång hade efterträtt K J Larsson anmälde i mars 1903 att han skulle flytta från Haurida och begärde entledigande per den 1 juli. Till efterträdare utsågs nu organisten och folkskolläraren Gustaf Oskar Jakobsson från Bälaryd, alltjämt med 100 kronor i årsarvode. I hela 34 år blev han ortens postchef. Den 1 juli 1937 tillträdde Gösta Gustafsson och den 1 november 1953 ägde nästa byte rum. Då blev växelstationsföreståndaren Rut Pettersson föreståndare efter att ha vikarierat för Gustafsson sedan sensommaren. Hon fick 14 år senare uppleva poststationens indragning. Den ersattes den 1 oktober 1967 med bilåkande lantbrevbäring, liksom fallet var med poststationen i Vireda.

		137.					
		Nymil.		Jönköping—Husqvarna—Aneby.			
				Jönköpings postkontor	M. F.	5,0	—
			0,9	Från Husqvarna till Jönköping befordras denna post gemensamt med posten å linien Mjölby—Jönköping (139.)			
T. L.	—	11,15	0,6	Husqvarna poststation	M. F.	6,15	7,0
T. L.	12,0	12,0		Vireda skjutstation	M. F.	5,30	5,30
T. L.	12,30	12,45	0,3	Lekeryds poststation (vid kyrkan).....	M. F.	4,45	5,0
T. L.	1,0	1,15	1,4	Rönjane länsmansboställe	M. F.	4,15	4,30
T. L.	1,45	2,0	0,3	Svartorps poststation (vid kyrkan)	M. F.	3,30	3,45
T. L.	2,45	2,45	0,6	Högstorps skjutstation	M. F.	2,45	2,45
T. L.	3,30	3,45	0,7	Haurida poststation	M. F.	1,45	2,0
T. L.	4,45	5,0	2,2	Vireda poststation (skolhus)	M. F.	12,30	12,45
T. L.	5,45	6,0	0,6	Lommaryds poststation (Hullaryds ggd)	M. F.	11,30	11,45
			1,2	Fogdeholm			
T. L.	7,30	—	6,3	Aneby poststation	M. F.	—	10,0

1889 års tidtabell för postföringen till och från Haurida på linjen Jönköping—Aneby. Inramade siffror avser tiduppgifter mellan kl 18 och 06. Detta system tillämpades innan man började använda dygnets 24 timmar för enklare tidsbestämning.

Hessleby

Poststation 1874-01-01--1874-11-07

Vid postlinjen mellan Eksjö och Västervik öppnades med 1874 års ingång tre poststationer som skulle lyda under postmästaren i Eksjö. En av dem låg vid Hessleby kyrka. Där anställdes organisten Malcolm Sjögren som föreståndare med 125 kronor i årsarvode. Han utsattes för styvmoderlig behandling av postmästare Sebastian von Knorring i Eksjö när det gällde lösenförsändelser men fick rättelse efter hänvändelse till poststyrelsen. Däremot förlorade han i en skriftväxling med poststyrelsen angående hans ersättning. Han lyckades inte få ut ett helt årsarvode på 125 kronor, sedan han blivit uppsagd för tillämpning från den 8 november 1874. Poststyrelsens uppfattning fick äga vitsord, sedan frågan vid föredragning den 16 december 1874 avgjorts med uttalandet att "utbetalning till poststation av avlöning i förskott ej bör äga rum annorledes än månadsvis vid varje månads början". Eftersom beslutet om att anta Sjögren till poststationsföreståndare innehöll formuleringen "mot årligt arvode av 125 kronor" ansåg denne att det inte kunde vara fråga om månadsersättning. Han fick emellertid avstå ersättningen för december 1874.

Orsaken till att Sjögren blev uppsagd var att poststationen vid Hessleby kyrka drogs in, när järnvägen mellan Nässjö och Oskarshamn var så långt kommen att poststationen kunde förenas med järnvägsstationen. Malcolm Sjögren var mycket besviken över att förlora sin anställning och anförde bland annat följande i ett brev till poststyrelsen den 1 december 1874:

"Jag borde väl åtminstone innan ny förordnades, ha tillfrågats om jag ville fortfarande förestå Hessleby poststation, alldenstund lönen fyrdubbelt höjdes. Förstfödslorätten borde jag väl haft? Att stationen omdöptes till Mariannelund, lade inget hinder i vägen. Att arbetet och besväret vid stationen förr och nu är i det närmaste lika, är en sanning, som inses utan bevis".

Med den höjda lönen avsåg Sjögren den ersättning som betalades till stinsen vid den förenade post- och järnvägsstationen i Mariannelund. Denna behandlas i ett särskilt avsnitt.

Frimärken stämplade i Hessleby under poststationens korta livstid är sällsynta och högt värderade av samlare.

En ofrankerad försändelse från utrikes ort

till *Samuel Johan Carlsson Nygård*
 har till härvarande postanstalt ankommit och finnes derstädes att utlösa mot erläggande af felande franko, _____ riksdaler 43 öre.

(Blankett nr 171.)
 December 1872.

*Sint brev till hit! Betänkt franko erlägges
 Hessleby poststation enligt Generalpostbefehlets plan
 genom, men ej på annat sätt*

Hult

Poststation 1874-01-01--1874-11-03

Förenad 1874-11-04--1966-05-31

Postombud 1966-06-01--1969-03-31

I ett brev från poststyrelsen den 22 december 1873 informerades postmästaren i Eksjö om att en poststation skulle inrättas den 1 januari 1874 vid Ekebergs gästgivaregård utmed postlinjen Eksjö-Västervik. Poststationen fick heta Hult och till föreståndare antogs sergeanten S L Carlsson med 130 kronor i årsarvode.

Hans tjänstetid kom dock inte att omfatta ett helt år. Järnvägen Nässjö-Oskarshamn var under byggnad och sedan 1863 var det brukligt att stationsföreståndarna fick ansvara för posten om det gick att förena arbetet med järnväg och post. Detta var redan väl beprövat och när det gällde de statliga järnvägarna fanns det ett avtal om en sådan ordning.

Ledningen för Nässjö-Oskarshamns järnväg ville också att deras stationsmästare skulle sköta posten. Men sergeant Carlsson kunde inte tänka sig att sluta som poststationsföreståndare och bad i ett brev till poststyrelsen den 21 september 1874 att få behålla sitt förordnande "jämväl efter det Nässjö-Oskarshamns järnväg blivit för allmän trafik öppnad, för vilken händelse passande, invid Hults station å nämnde järnväg belägen lokal blivit av mig förhyrd".

Postinspektör Bengt Johan Geijers svar på poststyrelsens remiss i detta ärende speglar den tidens sparsamma och rationella tänkande:

"Onekligen ligger en ej oväsentlig fördel däruti att vid en station där posttrafiken ej är desto större hava stationsinspektör till poststationsföreståndare, dels

därför att man därigenom att denna är ett annat verks eller bolags tjänsteman har ett ytterligare band på honom, dels därför att han är mera och lättare till hands både för allmänheten och för postinspektören, då denne är ute på inspektionsresor.

Vad nu särskilt sergent Carlsson beträffar tillkommer den olägenheten att han antagligen flera månader om året måste vara från stationen frånvarande för beivrande av möten och möjligen andra kommenderingar, och svårighet då möjligen kommer att uppstå för duglig vikaries anskaffande".

Poststyrelsens beslut kunde inte bli mer än ett efter det svaret. Carlsson fick lämna sin befattning och den 23 november flyttades poststationen till järnvägens byggnad, där stinsen G A Johansson blev Hults nye poststationsföreståndare, följd av G A Gunnarsson och år 1878 av Lars Engström samt 1903 av Salomon Svensson.

Den sistnämnde var bara 20 år när han tillträdde och blev länge vid rodret. Senare föreståndare har haft betydligt kortare tjänstgöringsperioder i Hult: Birger Elias Bergefors (1929-1930), Torsten Harry Daniel Olsson (1930-1931), Carl Fritiof Rosén (1934-1946), Torsten Arnold Bengtsson (1946-1950), Lars Hilding Rur (1950-1952), Bertil Verner Steinick (1952-1956) och Carl Gustaf Natanael Frejd (1957-1966). Stationsbiträdet Bengt Gustafsson arbetade också i Hult och fick uppleva poststationens slut. Den ersattes med lantbrevbäring från Eksjö den 1 juni 1966. Lantbrevbäringen kompletterades med ett postombud, för vilket lantbrevbäraren och förre köpmannen Harald Pejrud ansvarade. I takt med effektivisering av lantbrevbäringen kunde postombudet avvecklas med mars månads utgång 1969. I dess datumstämpel fanns gravyren EKSJÖ POB 2, samma beteckning som för övrigt hade använts för postombudet i Skurugata under perioden 1934-1954.

Postföring och lantbrevbäring

Såsom beläget vid en postförande järnväg blev Hult tidigt en knutpunkt för landsvägspostföring. En linje inrättades sålunda till Målilla för att påskynda

postgången dit och till poststationer utmed den linjen, Edshult, Bellö, Kråkshult och Karlstorp. Den ändringen innebar avkortning av landsvägspostföringen mellan Eksjö och Målilla.

Hult—Målilla.

(Från den 9 februari 1875.)

O. L.	—	3	e. m.		Hults poststation.....	O. L.	3	—	f. m.
O. L.	4½	4½	e. m.	1,1	Edshults poststation.....	O. L.	1½	1½	f. m.
O. L.	6½	7	e. m.	1,5	Bellö poststation.....	T. F.	11	11½	e. m.
O. L.	8	8½	e. m.	0,5	Kråkshults poststation.....	T. F.	9½	10	e. m.
O. L.	9	9½	e. m.	0,5	Karlstorps poststation.....	T. F.	8½	9	e. m.
Th. S.	12½	—	f. m.	2,5	Målilla postexpedition.....	T. F.	—	5½	e. m.
				6,2					

Den första lantbrevbäringslinjen från Hult inrättades i oktober 1879. A M Nilsson fick ett kontrakt om att vara lantbrevbärare på linjen Hult-Edshult mot en ersättning av 50 öre milen. Litet av lantbrevbäring men desto mera postföring kan man säga om denna linje, åtminstone till en början. Postmästare Janne Lagerström i Växjö inspekterade den på hösten 1880 och skrev följande om den i sin rapport till poststyrelsen den 19 december 1880:

"Å linjen Hult-Edshult hade brevberaren endast utgjort ett vanligt postbud; denne hade taxerat brev som växlades mellan personer invid linjen med 3 öre stycket och hade fört paket utan att postverket därför erhållit någon gottgörelse".

Här kan infliskas att portot för brev då var tolv öre. Treörestaxan var den som tillämpades för lösbrev intill detta system avvecklades. Bestämmelserna om särskild taxering av lösbrev upphörde med 1884 års utgång enligt en kungörelse i Svensk Författningssamling.

Kontraktsanställning var beroende av formella avtal och gav inte möjlighet till löneförhöjning utan föregående uppsägning. Lantbrevbärare A M Nilssons efterträdare, Johan Petter Carlsson på linjen Hult-Edshult skrev den 11 februari 1893 till poststyrelsen och bad "om någon tillökning av det arvode jag såsom lantbrevbärare åtnjuter". Han hade då varit lantbrevbärare med oförändrad ersättning under fem år. Postmängden hade ökat betydligt och postväskan var tung att bära. Han preciserade sina önskemål genom att begära höjning från kr 1:33 till kr 1:60 per tur.

Svaret från poststyrelsen skickades till postmästaren i Eksjö och följde en mall. Det löd på följande sätt:

"Med anledning därav att lantbrevbäraren å linjen Hult-Edshult, torparen Johan Petter Carlsson från Bjälbo under Hult, i en till Kungl. Poststyrelsen denna dag inkommen skrift anhållit om förhöjning i den till honom nu utgående ersättningen uppdrager Kungl. Styrelsen härigenom åt postmästaren att fästa bemälde Carlssons uppmärksamhet därpå att, då kontrakt med honom i egenskap av lantbrevbärare finnes avslutat, de genom detsamma fastställda ersättningsvillkor måste förbli va gällande, intill dess kontraktet kan, efter skedd uppsägning och i stadgad tid, komma att upphöra".

Med kontraktsuppsägning följde alltid risken att postverket lät bjuda ut arbetsuppgiften offentligt, varvid som regel den minstbjudande fick överta den sedan fastställd uppsägningstid på tre månader iakttagits.

Johan Petter Carlsson fick i vanlig ordning säga upp sitt kontrakt men hade inte någon stark konkurrent när hans linje ledigförklarades. Han fick fortsätta sitt uppdrag med något bättre ersättning.

I dokumenten spårar vi honom åter i juni 1904, då han begärde ersättningen höjd från kr 1:75 till kr 2:50 per tur på grund av postens stora tyngd. Det var ett äskande som poststationsföreståndare Lars Engström (mera känd som Albert Engströms far) livligt tillstyrkte. Postinspektör Adolf Malmgren informerade poststyrelsen om att utredningen hade visat att vikten under en statistikperiod på 14 dagar uppgått till genomsnittligt 26 kilo per tur. Efter förhandling hade Carlsson gått med på att pruta sina krav till två kronor per tur, "motsvarande 7,1 öre per kilometer, och så ofta postens tyngd kräver, använda häst och åkdon vid lantbrevbäringens besörjande". Poststyrelsen beslöt enligt detta förslag för tillämpning från den 1 oktober 1904. Ersättningen 71 öre per mil låg för övrigt rätt nära den genomsnittliga ersättningen för lantbrevbäring i Sydsverige på den tiden.

Om postgården i Bogård, se sid 152.

Hult - ett känt namn

Hult har blivit välkänt som Albert Engströms egentliga födelsebygd. Där utspelar sig de flesta av dennes smålandsskildringar. Familjen Engström kom dit 1878 sedan den hade bott i Lönneberga, Mariannelund och Bohult. Det var en familj på fem barn. Tillsammans med pigan och föräldrarna blev det åtta personer som fick samsas i tre små rum och ett kök i ena halvan av det knappt 70 kvadratmeter stora stationshuset. Om tiden där har Albert Engström berättat i "Barndomsminnen från Småland" (Läsebok för svenska folket, 1938).

Till 100-årsminnet av Albert Engströms födelse gav Posten den 12 maj 1969 ut ett frimärke i två valörer med ett självporträtt av författaren. Initiativet till frimärksutgivningen togs av Eksjö kommun i ett brev från intendenten för Albert Engströmsmuseum. Detta hade öppnats 1963 tack vare Einar Karléns initiativ och en stordonation Engströmiana av apotekaren C D Carlsson.

I beslutsunderlaget till Postens Konst- och Programråd för frimärket uppgav intendenten Per Pååg bland annat följande: "Albert Engström (1869-1940) upplevde barndomen längs den nybyggda Nässjö-Oskarshamns järnväg, särskilt kring Hult, 'ett landskap av tall och gran och fattigdom mellan skogshulten', studerade studentliv i Uppsala, konst i Göteborg för Carl Larsson, nya människor och miljöer i Stockholm och Roslagen. Stoff samlade denne vittfarne ursmålänning också på resor, bl a till Ryssland, Island och Afrika, som gett upphov till fängslade reseböcker. I Stockholm grundade han 1897 skämttidningen Strix (latin: uggle=vishetens symbol), som 1924 sammanslogs med konkurrenten Söndags-Nisse. Engström, jämte sin samtida OA vår främste karikatyrer, tecknade i levande bilder ett panorama över det slutande 1800-talets Sverige - i skrattspegelns perspektiv: de dumdryga och tillgjorda avslöjas obarmhärtigt i hans karikatyrer och humoresker. De naturliga, genuina, fattiga skildras sympatiskt: smålandstorp, roslagsfiskare och stadsvagabonderna kring Koldingen i Stockholms hamn".

Höreda

Poststation 1874-01-01--1879-09-30
1881-01-01--1962-05-31

Poststyrelsen underrättade postmästaren i Eksjö genom ett brev, daterat den 22 december 1873, att posten mellan Eksjö och Vetlanda från 1874 års ingång skulle "i sin riktning förändras, så att den i stället för att passera Brännsmåla gästgivaregård kom att dragas förbi Höreda och Medalby kyrkor, invid vilka inrättas poststationer".

Till föreståndare i Höreda antogs organisten C A Holmström med 120 kronor i årsarvode.

Postmästare Sebastian von Knorring i Eksjö hade vid 1874 års ingång även fått poststationen i Västra Ryd inom sitt område. Han sände den 9 januari 1876 en sammanställning över de tre poststationernas frimärksförsäljning under 1874 och 1875 på grund av en anmodan från poststyrelsen i ett septembercirkulär 1875. Av denna framgick att under båda åren hade frimärken sålts i Höreda för endast 212 kronor tillsammans. Det räckte knappast till att ens täcka två årsarvodet men den på grund av sparsamhetskampanjen väntade indragningen av poststationen i Höreda blev inte av.

I stället realiserades den tanken nära fyra år senare, när man införde lantbrevbäring i Jönköpings län. Av landskansliets redovisning till poststyrelsen den 30 december 1878 framgick bland annat att såväl Höreda som Mellby kommuner hade "framställt önskan att få behålla därvarande poststationer, men då de icke åtagit sig att lämna bidrag till avlöningen torde avseende därå icke

böra fästas". Med arbetskarlen Johan Fredrik Johansson i Kvarnkullen tecknades kontrakt om att fullgöra lantbrevbäring på linjen Eksjö-Torsjö-Höreda-Medalby mot en ersättning av kr 1:75 per tur. Poststationsföreståndare C A Holmström skrev den 1 september 1879 ett erkännande om att han blivit underrättad om att poststationen skulle dras in med månadens utgång.

Naturligtvis reagerade höredaborna över förlusten av poststationen. Det var emellertid Mellby kommun som mest drev frågan om att få poststationen i Medalby återinrättad men i sina framställningar talade de även i Höreda sockens sak. Det blev ett omfattande ärende som slöt med att poststyrelsen den 13 september 1880 meddelade ett beslut som i ett brev till postmästaren i Eksjö bl a innehöll beskedet att vid 1880 års utgång skulle lantbrevbäringen på linjen Eksjö-Torsjö-Höreda-Medalby dras in och postföring med gående bud därefter fullgöras med två turer i veckan mellan Eksjö och Medalby.

Med 1881 års ingång återupprättades poststationerna "sedan Melby kommun hos Kungl. Poststyrelsen gjort framställning om att poststationer måtte ånyo öppnas i Höreda och Medalby, för vilket fall dels förra stationsföreståndarna, organisten C A Holmström och lantbrukaren A G Magnusson erbjudit sig att, mot årlig ersättning till vardera av åttio kronor, i tre års tid förestå, den förre Höreda och den senare Medalby poststation, dels förre postföraren J P Petersson i Liparp åtagit sig att mot gottgörelse av 26 öre milen eller 81 kronor 12 öre för år räknat, fortskaffa posten två gånger i veckan, fram och åter, mellan Eksjö och Medalby".

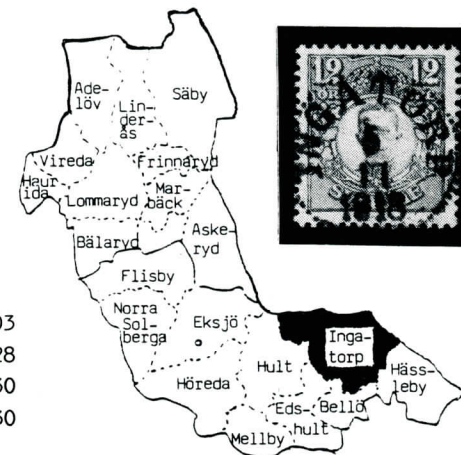
Troligen glömde postförare J P Petersson sitt löfte, eller också var han inte medveten om avtalets innebörd, för redan den 27 september 1881 anhöll han "att med detta års slut varda från min befattning av postbärare entledigad, såvida ej Generalpoststyrelsen vill göra påöke på lönen till en krona 25 öre för varje gång posten bäres fram och åter mellan Eksjö och Medalby". Poststyrelsen såg sig inte kunna bifalla framställningen enligt en beslutspåskrift den 3 oktober 1881 "då omförmälda postföringskontrakt är upprättat att gälla intill 1883 års utgång".

Kort tid därefter tog kyrkoherde A Gustafsson i Höreda sig an den 71-årige Peterssens sak. I ett brev den 17 januari 1882 tillkännagav han "att Johan Peter Petersson i Liparp, såsom född den 21 september 1810, sjuklig och nästan blind, är oförmögen att själv längre fullgöra detta uppdrag; och att, då annan person mot den bestämda postbärareavgiften icke kan anskaffas, han såsom varande fattighjon omöjligen mäktar göra något tillskott. Befattningen bör därför med snaraste överlämnas åt annan person". Kyrkoherdens engagemang bidrog till att lösa frågan men byråkratin fullföljdes bland annat genom en remiss från poststyrelsen till Petersson.

Poststationsföreståndare Holmström hade fortlöpande kontakt med sin kollega i Medalby. De förenade sig den 9 augusti 1887 i ett brev med begäran om att få årslönen höjd från 80 till 120 kronor. Poststyrelsen tänkte som vanligt ekonomiskt och begärde hos landskansliet i Jönköping upplysning om endera eller båda poststationerna kunde dras in med hänsyn till deras ringa uppbörd. Efter detta hot skyndade sig Holmström och hans kollega Magnusson att återta sin ansökan om högre lön. Nästa gång lönehöjning blev aktuell kämpade emellertid Magnusson ensam, varom berättas i kapitlet om Medalby i denna bok. Här kan tilläggas att Holmström fick årsarvodet höjt till 100 kronor med det nya seklets ingång. Detta kom inte minst hans 41-åriga dotter Therese Charlotte Holmström till godo, när hon övertog poststationen den 1 oktober 1903.

På grund av flyttning från orten överlämnade fröken Holmström poststationen till folkskolläraren Henning Johansson den 1 april 1909. Årsarvodet hade då höjts till 180 kronor och steg på Johanssons begäran följande år till 240 kronor. Vid nästa skifte på posten, den 1 april 1915, kom åter en kvinna till rodret, nämligen fröken Alice Pettersson, född år 1888. I samband därmed flyttades poststationen till hennes bostad. Hon blev den som varit poststationsföreståndare längst i Höreda och fick uppleva stationens indragning den 31 maj 1962.

Om postgårdar i Höreda socken, se sid 151-152.

Ingatorp

Poststation	1874-01-01--1874-11-03
Förenad	1874-11-04--1958-02-28
Ej förenad	1958-03-01--1963-09-30
Postexpedit.	1963-10-01--1977-06-30
Postkontor	1977-07-01--

När ansvaret för kronobrevbäringen övertogs av postverket inrättades den 1 januari 1874 en poststation vid Ingatorps kyrka utmed postlinjen Eksjö-Västervik. Utmed samma postlinje inrättades då också poststationer vid Ekebergs gästgivaregård i Hult och vid Hessleby kyrka. Alla dessa tre poststationer underställdes postmästaren i Eksjö.

I Ingatorp blev handlanden Edvard Andersson antagen till poststationsföreståndare med 130 kronor i arvode per år. Han fick emellertid inte kvittera ut ett helt års ersättning. Den 4 november flyttades nämligen poststationen till järnvägen, där stinsen Elias Schütz blev ansvarig för postsysslan. Enligt ett avtal med järnvägsbolaget fick denne 240 kronor om året för detta bestyr.

I ett brev till poststyrelsen den 19 juli 1875 anhöll Schütz om högre ersättning. Vid remissbehandlingen uttalade postinspektör P Ch Bergman som "ett faktum att Ingatorp har mångdubbelt större post att behandla än flera andra stationer å samma linje med samma arvode".

Årsersättningen för de postala bestyren höjdes med 1876 års ingång till 300 kronor. Det blev emellertid inte Schütz utan hans efterträdare i oktober 1875 Carl Sabelström som fick glädje av den förbättringen.

Den 1 mars 1907 tillträdde Gustaf Rupert Weiler befattningen som stins och poststationsföreståndare och därefter har följande järnvägsanställda ansvarat för posten i Ingatorp: A Ragnar Helge Åberg (1918-1930),

Birger Elias Bergefors (1930-1931), Torsten Harry Daniel Olsson (1931-1951) och Carl Herman Pettersson (1951-1958). Post och järnväg skildes med mars månads ingång 1958 och Brita Gustafsson, som varit poststationsföreståndare i Lommaryd 1948-1957, fick ansvara för poststationen. Den byttes ut mot en s k postexpedition den 1 oktober 1963 och Brita Gustafsson fick titeln stationsmästare och efter 1977 års omorganisation den mer allmänna titeln postmästare. Chefskapet övertogs den 1 april 1980 av Kajsa Ingeström. Liksom i Bruzaholm sker postutdelningen i Ingatorp från postkontoret i Hjaltevad.

Tidig lantbrevbäring

Till Ingatorps station överfördes år 1880 en av vårt lands äldsta lantbrevbäringslinjer. Bakgrunden var förhandlingarna under 1880 års första ordinarie kommunalstämma med Svinhults församling i södra Östergötland.

Enligt protokollets femte paragraf hade församlingen funnit att lantbrevbäringen Västra Ryd - Svinhult varit "uppgjord och bestämd med nästan uteslutande avseende på fortskaffande av de tjänsteskrivelser ortens kronolänsman måste översända till församlingen". Föga hänsyn togs till församlingens önskan att få enskilda brev och försändelser befordrade genom postverket "med den skyndsamhet som möjligen kunde ske och ofta är av stor vikt för affärsförhållandena". Organisten A J Hultgren i Svinhult och förre nämndemannen J A Gustafsson i Bona fick i uppdrag att ansöka hos poststyrelsen i ärendet.

De båda erinrade i sitt brev till poststyrelsen den 17 maj 1880 om att poststationen i Svinhult hade blivit indragen året dessförinnan. Lantbrevbäringssturererna påstods vara dåligt anpassade till annan postföring i området, något som kunde avhjälpas om lantbrevbäringen ändrades att utgå från Ingatorps järnvägsstation med daglig postförbindelse med omvärlden. Dessutom var avståndet till Ingatorp från Svinhult omkring tre kilometer mindre än till Västra Ryd.

Kronolänsman Ludvig Ljungholm intygade att den begärda ändringen inte skulle medföra någon olägenhet för krono-

betjäningens postgång men ville att lantbrevbäringen skulle tills vidare utföras onsdagar och lördagar.

Lantbrevbärare Samuel Humör uppgav i sin tur att han ville gå poststyrelsen till mötes men att väglängden mellan Svinhult och Ingatorps järnvägsstation var "fullt ut lika lång och besvärlig som mellan Svinhult och Rydsnäs, och vida längre än uppgivet var". Han kunde därför inte gå med på minskning av turersättningen och ville att den skulle förbli vid kr 2:24 per vecka.

Poststyrelsen accepterade och ett nytt kontrakt skrevs ut för Humör att gälla från den 1 augusti 1880. Den 11 december samma år sade han emellertid upp samma kontrakt. Poststationsföreståndare Carl Sabelström i Ingatorp meddelade postinspektionen i Malmö den 10 februari 1881 att det inte fanns någon sökande som anmält intresse att efterträda Humör och att denne fordrade kr 2:25 per tur för att fortsätta lantbrevbäringen. Efter ackordering gick Humör med på att sänka anspråken till kr 1:70 per tur. Han tyckte det var skäligt "allra helst som han hade sig bekant, att postbudet mellan Mariannelund och Rumskulla åtnjöt en krona för knappa två mils gång samt dylikt bud från Målilla till stationen därstädes samma arvode för 1/2 mils gång, och detta för låsta väskor".

Poststyrelsen accepterade och Samuel Humör fortsatte sin vandring. Postmästare Janne Lagerström i Växjö noterade vid sin inspektion av lantbrevbäringen att linjen var "bakvänd". Med detta menades att Humör utgick från sin bostad vid kyrkan i Svinhult i stället för att utgå från Ingatorp. Lagerström krävde ändring. Poststationsföreståndare Carl Sabelström försvarade emellertid Humör. Han uppgav bland annat "att Svinhults sockenbor äro särdeles belåtna med den ordning i postföringen som nu förefinnes". Även postinspektör Hugo Winroth i Malmö fann generellt för detta och liknande fall, att någon ändring inte behövde vidtas, särskilt som en ändring skulle medföra krav från brevbararna om högre ersättning. Poststyrelsen fann vid föredragning av ärendet "skäligt låta därvid bero".

Om den gamla postgården i Ingatorp, se sid 152.

Kongl. Generalpoststyrelsen

antager härmed Samuel Johan Humör i Torshem em-
 Doc. No: 1, Svinhults socken att, från och med den
 1 augusti 1880 vara landtbrefbärare
 å linjen Tugatorp - Svinhult, kommande nit tiorop-
 ningar af detta kontrakt dit med benämnde Humör
 den 19 december 1878 afslutade kontrakt om landtbref-
 bäringens besörjande i linjen Nuta Ryd (Rydens) -
 Svinhult till sin all kraft och verken upphöra,
 Samuel Johan Humör förbinder sig att i försträmda li-
 nie, två gånger i veckan, fram och åter, besörja landtbrefbäring, under nog-
 grant iakttagande af de föreskrifter, som innehållas i en detta kontrakt
 bifogad Instruktion för landtbrefbärare, eller som framdeles kunna kom-
 ma att af Kongl. Generalpoststyrelsen meddelas.

Dagar och tider för landtbrefbäringens besörjande varda landtbrefbä-
 raren genom postinspektörens i Solra distriktet meddelade.

Skulle genom sjukdom eller annat laga förfall, som bör inför postan-
 stalten i Tugatorp behörigen styrkas, landt-
 brefbäraren hindras att föreskrifven brefbäringstur fullgöra, åligger honom
 druga försorg därom, att under tiden brefbäringen varder, på hans ansvar, af
 annan pålitlig och lämplig person besörjd.

För värdn af de försändelser samt de Postverkets persadlar och effik-
 ter, som landtbrefbäraren anförtras, är derinne Kongl. Postverket ansvarig.

Ersättningen för landtbrefbäringens besörjande utgår, i ett för allt, med
 en 1/1 krona 20 öre för hvar fullbordad tur från
 Svinhult till Tugatorp och
 åter, eller med två 1/2 kronor 20 öre för hvar hel vecka.

(b.)

Denna ersättning utbetalas, efter hvar månads utgång, till landtbref-
 bäraren genom postinspektörens i Solra distriktet.

Detta kontrakt må icke utan Kongl. Generalpoststyrelsens med-
 gifvande på annan eller andra personer öfvertälas.

Skulle Humör brista i fullgörandet af de genom
 detta kontrakt åtagna skyldigheter, skall Kongl. Generalpoststyrelsen
 vara berättigad att Humör genast från landtbrefbärarebefatt-
 ningen skilja, utan rätt för honom att derefter njuta någon aflöning af
 postmedlen, men med skyldighet för honom att godtgöra Kongl. Post-
 verket de utgifter, som, utöver ofvan fastställda arvode, Postverket kan
 komma att vidkännas för befallningens uppehållande till utgången af der-
 efter följande halvårskvartal.

Kontraktet upphör att vara gällande med slutet af kvartalet näst
 efter det, under hvilket detsamma blefvit å någondera sidan uppsagt.

Af detta kontrakt varda två lika lydande exemplar upprättade
 och utväxlade. Stockholm, af Kongl. Generalpoststyrelsen, den
 19 juli 1880.

[Signature]

[Signature]

Med försträmdt kontrakt förklarar jag mig nöjd och förbinder mig
 att detsamma till alla delar efterkomma.

Samuel Johan Humör
 Torshem Svinhult

Närvarande vittnen.

[Signatures]

Linderås

Poststation 1874-01-01--1879-03-31
1879-05-01--1964-10-30

Utmed postlinjen mellan Boxholm och Jönköping inrättades vid 1874 års ingång sex nya poststationer, den nordligaste av dem vid Linderås kyrka. Där hade sedan 1871 funnits en brevlåda för avgående post, som dock inte var särskilt mycket frekventerad. Statistiken visade att antalet brev som hämtades ur brevlådan av den passerande postföraren var 71 stycken under 1871, 132 under 1872 och 133 under 1873. Anteckningen i beslutskonceptet om att brevlådan skulle dras in när poststationen öppnades ströks emellertid vid den slutliga justeringen.

Till föreståndare för poststationen i Linderås utsågs organisten Anders Johan Lind mot 100 kronor i årsarvode. I samband med 1875 års lönsamhetsundersökning föreslogs poststationen i Linderås till indragning. Det kan vara ägnat att förvåna, eftersom frimärksförsäljningen under 1875 uppgick till 332 kronor. I Bäларыd, vars poststation också föreslogs till indragning, hade frimärken sålts för bara 65 kronor. Båda poststationerna räddades emellertid från indragning vid det tillfället.

Sämre gick det några år senare, när man införde lantbrevbäring i Jönköpings län. Då blev nämligen båda de berörda poststationerna indragna. Beslutet föregicks av en förhandlingsomgång men något större motstånd tycks inte ha gjorts under denna. Kommunalstämman med Linderås församling den 11 mars 1878 utsåg handlanden N Lindqvist i Kapela till kommunombud som förmedlingslänk mellan lantbrevbärare och postkunder. Den framförde önskemålet

"att den brevlåda som nu finnes uppsatt vid nuvarande poststation härstädes invid kyrkan, finge kvarsitta till stor lättnad och bekvämlighet för en del av församlingen". Vid kommunalstämman den 24 mars 1879 utsågs skolläraren J Bäckdahl att ha ansvar för vård och tillsyn över brevlådan mot 15 kronor i årlig ersättning av postmedel. Poststationsföreståndare Lind blev genom ett brev från postinspektionen i centrala distriktet den 8 februari 1879 informerad om att poststationen skulle dras in med mars månads utgång och att hans anställning därmed upphörde.

Det blev emellertid en kort indragningsperiod för poststationen i Linderås. Flera krafter samverkade till att poststyrelsen tänkte om och ett brev den 8 april 1879 från skollärare Bäckdahl kan sägas ha varit den utlösande faktorn. Församlingen erbjöd sig att bekosta avlöningen till denne om han åtog sig att vara poststationsföreståndare. Postinspektör P Ch Bergman hemställde i ett brev till poststyrelsen den 12 april 1879 att poststationen skulle återinrättas den 1 maj, något som poststyrelsen biföll vid föredragning den 15 april. Det belopp på 15 kronor om året som Bäckdahl tidigare tillerkänts för vård av brevlådan fick han behålla.

Ett år senare skrev Bäckdahl till poststyrelsen och bad att få bättre villkor. Ur hans brev den 12 april 1880 citeras följande:

"Orsaken varför jag framställer en sådan önskan är den, att Linderås kommun lovade mig, då jag ingick kontrakt på att förestå poststationen, att jag skulle få någon löneersättning av densamma; men då denna ersättning kom att bestå däruti, att jag för varje försändelse skulle hava löfte att uppbära ett eller annat öre, avstod jag därifrån, emedan jag med avfordrande av en sådan extra (porto)avgift säkerligen skulle ha motverkat korrespondensen".

Bäckdahl nämnde också att sedan kontraktsprosten Axel Wimmerstedt hade fått sin post på Linderås hade frimärksförsäljningen vid poststationen ökat. Poststyrelsen åberopade emellertid det befintliga gällande kontraktet och avtog framställningen. Efter det beslutet sade Bäckdahl upp sig i ett brev den 21 april 1880.

Då fördes indragning av poststationen åter på tal, men Wimmerstedt intygade i ett brev den 26 juni 1880 dess behövlighet. Kronolänsmannen biträdde honom och sade sig inte kunna acceptera poststyrelsens motiv för poststationens obehövlighet, nämligen att den bara låg tre kilometer från Gripenbergs poststation. Sedan landskansliet i ett brev den 5 juli 1880 uttalat att poststationen borde bibehållas och att Bäckdahl var lämplig att förestå den, övergav poststyrelsen tanken på indragning. Bäckdahl fick fortsätta att sköta poststationen, nu mot 50 kronor i årsarvode.

Sex år senare begärde Bäckdahl att bli befriad från uppdraget. Till ny föreståndare föreslog kronolänsmannen prästgårdsarrendatorn Frans Oskar Johansson. Denne antogs från den 1 juli 1886 med oförändrat arvode. Efter tre månader begärde han att få arvodet höjt till 100 kronor. Efter postinspektörens tillstyrkan gick poststyrelsen med på detta. Samma lön fick skraddaren Johan Peter Nord, när han övertog poststationen den 1 april 1888 i samband med Frans Oskar Johanssons avflyttning.

Nord begärde i september 1894 att få lönen höjd till 150 kronor per år men fick avslag. Han blev kort tid därefter sjuk och sade upp sig, varvid befattningen ledigförklarades. Bland sökandena fanns handlandena E Lindé i Kapela samt G A Lindsten och Alfred Bäckman. Den sistnämnde hade vikarierat under Nord's sjukdom och blev antagen.

Det rådde nu oenighet om man hade valt rätt föreståndare och ett 15-tal hemmansägare och lantbrukare i Sjöarp och Kapela klagade i ett brev till poststyrelsen den 9 september 1897 över att Bäckman hade "flyttat poststationen i Linderås längre bort åt Gripenberg poststation till, så att avståndet mellan Gripenberg och Linderås poststationer nu är blott 1/4 mil". Kronolänsmannen i Tranås uttalade under remissbehandlingen att poststationen borde vara förlagd i Bäckmans bostad. Skollärare Bäckdahl och kontraktsprost Wimmerstedt delade denna uppfattning som också understöddes av postmästare Fagrell i Nässjö. Poststyrelsens formella beslut om att valet varit riktigt och att Bäckman skulle vara

föreståndare daterades den 16 september 1897. Hans årslön höjdes till 150 kronor från den 1 april 1903 efter framställning från kommunalnämndsordföranden J Bäckdahl, som varit föreståndare under första hälften av 1880-talet.

Bäckman efterträddes på grund av en händelse som redovisas kort i avsnittet om Gripenberg vid 1909 års ingång av handlanden Gustaf Aron Lindsten. Denne fick uppleva mer än 15 år som poststationsföreståndare. Efter hans död i november 1924 tog Märta Lindsten över. Hon satt kvar vid rodret i 28 år och hann få guldmedaljen för nit och redlighet i rikets tjänst. När hon avgick 1952, tillerkändes hon ett s k årligt understöd på 1 560 kronor om året. Något ordnat pensionssystem fanns då ännu inte för de avtalsanställda i postverket.

Ny poststationsföreståndare blev från den 1 september 1952 Märta Andersson, som tolv år senare fick uppleva poststationens indragning. Från november månads ingång 1964 betjänades kunderna med lantbrevbäring. Med namnet Sandstedt blev Märta postchef i Gripenberg (sid 119).

Prästgården i Linderås har bildat den yttre ramen i Walter Ljungquists roman "Resande med okänt bagage". Författaren bodde under några perioder hos brodern Bernt, kyrkoherde i Linderås på 1930-talet. Även i andra arbeten har han hämtat miljöer från Linderås-trakten.

Flugebo ville ha en egen poststation

Bland åtskilliga intressanta exempel på orter som förgäves sökt att få en egen poststation kan man nämna Flugebo i Trehörna socken i gränsområdet mellan Östergötland och Småland.

Efter flera försök hade invånarna i Linderås församling lyckats få till stånd en lantbrevbäring till Hakebo by. Ursprungligen hade man bett att få den på hela sträckan mellan Linderås och Trehörna. När postinspektör Adolf Malmgren överlämnade ärendet jämte ett förslagskontrakt till poststyrelsen yrkade han på att linjen skulle

sträckas fram till Flugebo handelsbod men avstyrkte utsträckning ända till Trehörna. Det var ett gränsfall, så att säga.

Till lantbrevbärare antogs torparen Anders Petter Larsson från Börjeshem under Rosendal. Med tre turer i veckan började han sin 12 kilometer långa vandring vid juli månads ingång 1906. Han sade upp sig redan i mars 1908 och ny lantbrevbärare blev Johan Teodor Seth Andersson, också han från Börjeshem.

Behovet av en egen poststation i Flugebo underströks allt efter som postmängden ökade och önskan om en sådan blev allt större. Men det var bra nära till omgivande poststationer, Adelöv, Gripenberg, Trehörna och Ödeshög. Inte var det heller så långt till postkontoret i Tranås.

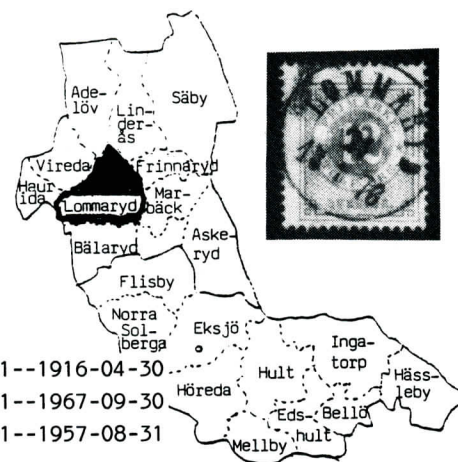
Var och en kunde hämta sina brev och tidningar när lantbrevbäraren hade lämnat dem till Flugebo handelsbod. Handlanden tog också emot post från sina kunder för vidare befordran med lantbrevbäraren. I en framställning i november 1913 med underskrifter från företrädare för 96 familjer sade man sig "kännbart ha saknat förmånen att få avlämna och emottaga värdeförsändelser på bekvämare sätt". Sådana måste kvitteras i förväg och så kunde man hämta dem i handelsboden när lantbrevbäraren lämnat dem på den följande turen från Linderås.

Postmästare Johannes Blavier i Tranås insåg att en poststation i Flugebo förmodligen inte skulle uppvisa någon större rörelse men tillstyrkte ändå framställningen med hänsyn till att utgifterna för postverket skulle bli ringa. De skulle begränsas till poststationsföreståndarens arvode, 100 kronor om året. Några postföringskostnader skulle inte tillkomma genom att lantbrevbäraren tog med sig postsäcken i båda riktningar.

Kronolänsmannen i Lysings härad ansåg däremot att "en poststation vid nämnda ställe knappast torde vara av behovet påkallad". Den enda ändring han kunde tänka sig var att låta posten till Flugebo komma norrifrån, så att invånarna fick postadress Trehörna i stället för Linderås. Inte heller postdirektören i östra distriktet fann behovet av en poststation i Flugebo styrkt och poststyrelsen beslöt vid föredragning den 13 juni 1914 att ärendet inte skulle föranleda vidare åtgärd.

Lommaryd

Poststation i Hullaryd	1874-01-01--1916-04-30
Namn Hullarydsby	1916-05-01--1967-09-30
I kyrkbyn namn Lommaryd	1916-05-01--1957-08-31

Utmed postföringslinjen Jönköping-Boxholm inrättades den 1 januari 1874 en poststation vid Hullaryds gästgivaregård. Den fick namnet Lommaryd. Till föreståndare utsågs handlanden Malcolm Theel med 150 kronor i årsarvode. Samtidigt inrättades en ny postgång mellan Lommaryds poststation och Adelövs kyrka, i vars omedelbara närhet en poststation också öppnades.

Den 14 december 1874 skrev Malcolm Theel till poststyrelsen och bad att få sitt arvode höjt till 250 kronor om året "emedan Lommaryd är en ibland de största poststationer som lyder under Jönköping". Han bifogade statistik, vilken bland annat visade att drygt 5 500 vanliga brev hade skickats från poststationen under årets tre första kvartal och att ungefär lika många hade kommit dit. Poststyrelsen gick med på den begärda höjningen.

Malcolm Theels tid som poststationsföreståndare varade länge. Han fick uppleva att poststationens namn ändrades till Hullarydsby den 1 maj 1916, samtidigt som en ny poststation öppnades i Lommaryds socken, en poststation som fick namnet Lommaryd. För denna poststation blev folkskolläraren Carl Fredrik Johansson föreståndare.

Mer än sju år före namnbytet oroades invånarna i trakten av Hullaryd av ett rykte om att de som bodde i kyrkbyn tänkte begära att få poststationen flyttad dit. "Bättre att förekomma än förekommas" tänkte F Thorsson i Hullaryd, som visste att ryktet baserades på ett beslut

vid kommunalstämman den 23 oktober 1908. Då hade man visserligen inte beslutat att begära flyttning av poststationen men väl att begära att få en ny poststation inom socknen och att den skulle förläggas till närheten av Lommaryds kyrka. Thorsson uppfattade det som ett hot mot den redan befintliga poststationen vid gästgivaregården och skrev den 21 januari 1909 ett brev till poststyrelsen i vilket han bl a framförde följande synpunkter:

"För det första innehåller nog skrivelsen enhälligt beslut med 8 närvarande av 170 röstberättigade församlingsbor. Lommaryds församling är med nuvarande postförhållanden väl lottad, då en del församlingsbor med egen fördel hämtar sin post på Vireda, en del på Frinnaryd och en del på Aneby, och den nuvarande postskjutsen avlämnar varje postdag post från Aneby vid kyrkan, och kommunalordföranden har närmare till den nuvarande poststationen Lommaryd, vilken är och förblir den nödvändigaste poststationen inom församlingen".

Brevet remitterades via postinspektionen till poststationsföreståndare Theel. Han uppgav sig inte ha någonting bekant om en begäran från Lommaryds kommun men tyckte att en eventuell framställning om en poststation vid Lommaryds kyrka "vore obefogad och torde nog bliva svår att motivera". Han tillade:

"Det skulle ovillkorligen komma att vålla trafikanterna och särskilt de som bo i Hullaryd där nuvarande poststation är belägen, stora svårigheter om poststationen i Lommaryd förlades till kyrkan, och att inrätta en ny poststation i socknen vid nämnde kyrka är alldeles överflödigt".

Postinspektionen meddelade poststyrelsen i ett brev den 2 juli 1909 att "den i akten åsyftade framställningen från Lommaryds kommun tills dato icke till postinspektionen inkommit". Ingenting vidare hände i saken förrän efter en extra kommunalstämma den 22 september 1912. Den därefter följande framställningen avslogs. Senare blev kyrkbyns invånare däremot framgångsrika i en ny begäran. Denna ledde dock inte till att poststationen vid Hullaryds gästgivaregård drogs in men till ovan nämnda ändring av namnet till Hullarydsby från den 1 maj 1916.

Malcolm Theel fortsatte att svara för poststationen vid gästgivaregården med det nya namnet och fick svinga en annan datumstämpel än den ursprungliga under mer än fem år. Han avled den 23 september 1921 i sitt 85:e levnadsår. Hans 32-åriga dotter Elsa Charlotta Theel tog över och svarade för poststationen i 14 år.

Den 1 oktober 1935 tog fru Maria Carlborg över. Hon var också telefonväxelstationsföreståndare och fick senare efternamnet Lind. När hon avgick 1957 tjänstgjorde Greta Johansson som vikarie från februari 1957 till juli 1961. I avvaktan på utredning om ny organisation av postanordningarna inom ett större område tillsattes inte någon ordinarie innehavare, men från juli 1961 övertogs vikariatet av fru Millis Lax. Hon fick uppleva poststationens indragning med september månads utgång 1967. Smålands-Tidningen berättade bland annat att hon sista dagen fick besök av postmästaren i Tranås, Robert Magnusson. De som hade anlitat poststationen i Hullarydsby fick nu betjäning genom en lantbrevbäringslinje från Aneby. Denna blev föremål för viss justering i februari 1968.

Poststation i kyrkbyn

Behovet av en poststation i själva kyrkbyn gjorde sig alltmera gällande. Vid en extra kommunalstämma den 22 september 1912 i Lommaryd yrkade flertalet av de närvarande på att göra en framställning om att få en poststation i kyrkbyn. Votering begärdes sedan Malcolm Theel, föreståndare för poststationen vid Hullaryds gästgivaregård, yrkat att stämman inte skulle uttala sig. Under voteringen lämnades 123 ja-röster för framställning om en poststation vid kyrkan och 47 nej-röster. Fyrktalsmetoden användes och det visade sig att 15 röstande hade lämnat de 123 ja-rösterna och 4 röstande (varav 2 fullmakter) hade lämnat de 47 nej-rösterna.

Beslutet resulterade i en framställning den 8 mars 1913 till poststyrelsen. Pennan fördes av kommunalnämndens ordförande A J Nilsson med biträde av Gustav Ljunggren i Kliaryd. De framförde bl a följande:

"Då nästan all trafik från de delar av socknen, som

hava sina utfartsvägar vid kyrkan, går till Aneby, har denna trakt ytterst ringa förbindelse med Hullaryd, där poststationen i Lommaryd är förlagd. Denna poststation är nog behöflig för Hullaryd med omnejd, men lika stort eller större är behovet av postanstalt vid kyrkan".

För detta senare påstående kom därefter en utförlig motivering. Postdirektionen lät postmästare Johannes Blavier i Tranås uttala sig. Denne hade nyligen befordrats till Tranås efter att ha varit postmästare i Vislanda under sju år. Han framhöll att invånarna i Lommaryds socken hade på rimligt avstånd fyra platser vid vilka de kunde få sina postärenden uträttade, nämligen poststationerna i Lommaryd och Aneby inom församlingen samt Frinnaryd och Vireda, till vilka nordöstra resp nordvästra delen av socknen kunde vända sig. Han tillade:

"Platsen vid kyrkan, som förutom av kyrkoherden och skolläraren, vilken tillika är klockare, endast bebos av en snickare, värjämte två mindre handelsbodas lära finnas, torde väl för orten endast hava betydelse som kyrkoplats, i all synnerhet som trakten omkring icke lär vara tätare bebyggd".

Poststationsföreståndare J Petersson instämde i sitt yttrande i postmästare Blaviers uppfattning.

Med denna information beslöt poststyrelsen den 30 augusti 1913 efter postdirektionens avstyrkande, att framställningen inte skulle bifallas. I september 1914 skrevs en ny framställning från företrädare för kyrkbyn, denna gång med kronolänsmannen Fred Laurin bland de sökande. Nu avsåg önskemålen att postgång skulle ordnas sex dagar i veckan mellan Lommaryds kyrkby och Frinnaryd i stället för Aneby. Med oväntad tillstyrkan från postmästaren i Tranås, även för inrättande av en lantbrevbäringslinje, borde ärendet under normala förhållanden ha lett till ett positivt beslut. Men poststyrelsen fann vid föredragning den 9 mars 1915 att framställningen inte skulle föranleda till vidare åtgärd. För detta beslut torde postdirektionens synpunkter ha varit avgörande. Dess remissyttrande slutade på följande sätt:

"Efter vad postdirektionen inhämtat möter det icke för korrespondenterna mellan Frinnaryd och Hullaryd (Lomma-

ryds poststation) ringaste svårighet att få sin post genom de dagliga mjölkbudet till Frinnaryd eller genom de täta buden till Hullaryd. Något verkligt behov för bygden att få en postlinje därigenom föreligger sålunda icke.

Med anledning härav samt då postdirektionen jämväl erfarit, att Jönköping-Gripenbergs järnväg som nu framgår endast till Vireda, inom en snar framtid kommer att utsträckas till Frinnaryds järnvägsstation eller ock till den mellan Frinnaryd och Aneby liggande anhalten Stjärneborg - för att undvika bro över Svartån - samt därvid kommer att dragas genom Lommaryds socken med järnvägsstation i Hullaryd, och postanordningarna i orten då måste omregleras, får postdirektionen vördsammast hemställa, att förevarande framställning om omreglering av postgången till Lommaryd icke måtte för närvarande föranleda till någon Kungl. Styrelsens åtgärd".

Här bör nämnas att postdirektionens förmodande om förlängning av den lilla smalspårsjärnvägen fram till södra stambanan inte kom till stånd. Innan poststyrelsen avslagit framställningen hölls en extra kommunalstämma i Lommaryd den 28 februari 1915, vid vilken man enades om att begära att få en poststation vid Lommaryds kyrka. Johannes Blavier i Tranås framhöll i sitt remissvar den 23 april att det fanns ringa utsikt att en järnväg från Vireda till stambanan kom till stånd. Med bifogande av statistiska uppgifter tillstyrkte han framställningen om en poststation vid kyrkan med namnet Lommaryds kyrkby. Med denna kännedom ändrade nu postdirektionen uppfattning och hemställde i sin sammanfattande utredning den 2 juli 1915, att poststationen med namnet Lommaryd skulle namnförändras till Hullaryd och att en poststation skulle inrättas vid Lommaryds kyrka med namnet Lommaryd. Till föreståndare föreslogs folkskolläraren Carl Fredrik Johansson med 180 kronor i årsarvode. Poststyrelsen biföll framställningen vid föredragning den 4 april 1916, sedan utredningen kompletterats med organisation av en lantbrevbärning från den blivande poststationen till Örjestorp. Namnet Hullaryd kunde inte accepteras på grund

av risk för förväxling med Hallaryd vid sortering av post. Hallaryd var en poststation i Sunnerbo härad (redovisad på sid 70-75 i boken "Kommunikation i gränsbygd")

Den nya poststationen öppnades den 1 maj 1916 och Carl Fredrik Johansson var dess föreståndare till och med september 1920. Han efterträddes av Ingrid Johansson, som dock redan den 1 februari 1923 återlämnade stationen till Carl Fredrik. Han blev en legend i bygden genom att hålla sig kvar vid tjänsten till den månad då han fyllde 90 år, d v s april 1948. Han var mångkunnig och gjorde sig vida känd bland annat som skicklig snickare och bildhuggare. Hans efterträdare blev Brita Gustafsson, som drygt nio år senare blev poststationsföreståndare i Ingatorp när poststationen i Lommaryd ersattes med lantbrevbäring den 1 september 1957.

Husqvarna—Aneby. (Från den 1 mars 1880.)							
T. L.	—	11,15	0,5	Husqvarna poststation	M. F.	6,30	—
T. L.	12,0	12,0	0,5	Vireda gästgivaregård	M. F.	5,45	5,45
T. L.	12,45	1,0	1,3	Lekeryds poststation (Rönjane)	M. F.	4,45	5,0
T. L.	2,0	2,0	0,6	Högatorps gästgivaregård	M. F.	3,45	3,45
T. L.	2,45	3,0	2,0	Haurida poststation	M. F.	2,45	3,0
T. L.	4,0	4,15	0,6	Vireda poststation	M. F.	1,30	1,45
T. L.	5,0	5,15	0,6	Lommaryds poststat. (Hullaryds gästgifgd)	M. F.	12,30	12,45
			1,1	Fogdeholm			
T. L.	6,45	—	4,9	Aneby poststation	M. F.	—	11,0

Tidtabellen avslöjar bl a att Lommaryds första poststation låg vid Hullaryds gästgivaregård.

Marbäck

Poststation 1874-01-01--1874-11-22 (12-31)

För modern tids hembygdsfilatelister har ett brev från poststyrelsen till postmästaren i Boxholm särskilt intresse. Det daterades den 22 december 1873 och expedierades enligt konceptpåskriften på själva julafton. Postmästare Carl Pontus af Burén kunde där läsa bland annat att nya poststationer skulle inrättas den 1 januari 1874 vid postlinjen mellan Skänninge och Eksjö i Vallstorp, vid Marbäck's kyrka samt vid Bona gästgivaregård med namnet Bredestad.

Från Bredestad skulle en postföring utgå till Askeryd, där säteriet skulle bli plats för en poststation. Vidare skulle en postföring inrättas mellan Bredestad och Bäларыd, där en poststation också skulle öppnas.

Hembygdsfilatelister har ofta svårt att få tag på brev eller frimärken som stämplat vid dessa poststationer med undantag för Askeryd. Fyra blev nämligen mycket kortlivade.

I Marbäck utsågs organisten Gustaf Sundberg till poststationsföreståndare mot 150 kronor i årsarvode. När Östra stambanan blev färdigställd drogs hans poststation helt sonika in den 22 november 1874 och församlingsborna fick i stället anlita den förenade post- och järnvägsstationen i Aneby. Även om det är antagligt att Sundberg ryktesvägen fick veta att indragningen var beslutad fick han inte något officiellt tillkännagivande om det förrän den 22 januari 1875. Till dess envisades han med att ha poststationen öppen, men det framgår inte av tillgängliga dokument om han fortsatte att sälja

frimärken och stämpla avgående post så länge. Han svarade dock själv för postföringen till och från stambanan, eftersom postföringen mellan Skänninge och Eksjö upphörde den 22 november 1874.

Sundberg anmälde i ett brev till generalpoststyrelsen den 17 februari 1875 att han utan något riktigt besked från vederbörande om stationens indragning ansett "såsom plikt och rättvisa att själv ombesörja postens forsling tills något tillkännagivande om stationens indragning hann ankomma". Efter poststyrelsens prövning fick han lön för perioden fram till årsskiftet och postmästare af Burén fick en skrapa av poststyrelsen med erinran om "att en annan gång bättre iakttaga postverkets fördel".

Gustaf Sundberg handlade mycket formellt. Han var naturligtvis medveten om att poststationen blivit indragen, även om han inte var närvarande vid den extra kommunalstämman i Marbäck den 29 november 1874 då stämmans ordförande **Axel** Sundberg fick uppdraget att "ingå till Kungl. Generalpoststyrelsen med anhållan att få behålla poststationen inom socknen kvar".

Ordföranden handlade snabbt och hans brev kom till poststyrelsen den 1 december 1874 och remitterades dagen efter till postinspektionen i centrala distriktet. Postinspektör P Ch Bergman var kallsinnig till önskemålen och skrev följande i sitt svar den 23 december 1874:

"Då det enligt bilagda uppgift endast är 0,4 mil emellan Aneby station och Marbäck kyrka, samt 0,25 mil från Aneby till pastorsbostället i Marbäck, anser jag det icke vara möjligt för Kungl. Postverket att anlägga flera postanstalter på varje mils väglängd, då något särskilt behov därav icke visats, utan att andra orter, som bättre torde vara i behov därav, få stå tillbaka".

Postinspektörernas brev till poststyrelserna brukade präglas av stringens och den något klumpiga formuleringen i svaret förvånar möjligen. Det var i alla fall ett tillräckligt klart avstyrkande och poststyrelsen beslöt vid föredragning den 4 januari 1875 att framställningen från Marbäck socken inte skulle föranleda någon åtgärd.

Det skulle emellertid visa sig att landskansliet i Jönköping reagerade över indragningen. I ett ampert brev

till poststyrelsen därifrån den 11 januari 1875 finner man bl a följande text:

"Efter fullbordandet av Östra stambanan har berörde station blivit indragen, utan att Kungl. Majts Befallningshavande lämnats tillfälle att härom avgiva yttrande; Och som ej blott Marbäck sockens invånare, på grund av därom vid kommunalstämma fattat beslut, hos Kungl. Majts Befallningshavande påkallat dess ämbetsåtgärd för att åt socknen bereda postanstaltens återupprättande, än även Kronofogden i orten vitsordat behovet av särskild postanstalt därstädes, helst avståndet emellan Aneby poststation och vederbörande kommunala tjänstemäns hemvist utgör omkring en mil, vadan tjänsteförsändelsernas avhämtning och avlämnande vid Aneby station skulle för dem medföra en oskälig tunga, vilken för dem kännes så mycket mera obillig, som socknen redan ägt fördelen av egen postanstalt, har Kungl. Majts Befallningshavande funnit sig böra hos Eder hemställa, att poststation måtte ånyo inrättas inom Marbäck socken invid sockenkyrkan på sätt förlidne år ägde rum".

I ett brev den 4 februari 1875 förnyade landskansliet sin begäran om att poststationen i Marbäck skulle återinrättas. Däri framhölls bland annat att den övervägande delen av hemmanen inom socknen var belägna öster om sockenkyrkan och således hade mycket längre färdväg till poststationen i Aneby än de 0,4 mil som angetts i tidigare skriftväxling. Detta hjälpte nu inte utan poststyrelsen stod kvar vid sitt beslut att lämna framställningen utan åtgärd. Ändå visade en uppgift från statistiska kontoret att frimärken hade sålts i Marbäck för 244 kronor under år 1874.

Namnet Marbäck har sedermera funnits på två andra poststationer, en i Västergötland och en i Halland. I det småländska Marbäck återuppstod poststationen på samma plats år 1919, då med namnet Ralången.

Personaluppgift

för år 1874

från

Poststationen i *Marbäck*,

som f. n. lyder under *Borholms* post = *Santor*.

Undertecknad poststationsföreståndare är född *1832 Okt. 31.*

antogs till e. o. tjänsteman vid Postverket *1874 Januari 1.*

och förordnades till nu innehaftvaende befattning *1873 Dec. 22.*

är härförutan *Ordnist o. Kassarier.*

och har förut, enligt förordnande den _____ varit poststations-

föreståndare i _____ under _____ år.

Marbäck den *1.* januari 1874.

G. Fr. Sundberg.

9
Till
Kongl. General-Post-Inspektion i Stockholm!

Remitteras till postinspektionen i
centraldistriktet, för att, yllna det post-
stationerna i *Araby* och *Skilling* tillförlit-
liga, hvar för sig Kongl. General-Post-Inspektionen
afgifva yllnande. *Skilling, 2 dec. 1874.*

På grund af bifogade protokollutdrag för meddelande
med förordnandet utgåfvande under följande skäl, som tillägg
de af poststationen *Marbäck*:

1: Skickliga medlemmar af *Marbäck* kommun ha
med och tillkommit till *Araby* järnvägsstation, dit vardens post
om in tillflykt;

2: Skall vardens själ befrakta posten till och från *Araby*,
in för vardens medlemmar vid den tillflykten för posten, som den aldrig
tillfrån till medlemmar;

3: Skall vardens förskaffa och afhänta de v. k. kross-
brev, in betingas vardens med en utlykt som den varit Kongl. Kongl.
af den 5 Dec. 1873 vil ha varit befraktad ifrån.

4: Postbeträffningen från *Marbäck* till *Araby* och vice
versa har merdane på till till Kongl. General-Post-Inspektionen af
kostnadt värt. Post beträffningen från *Araby* till *Skilling* och
tränor. Här om denna postbeträffningen hvar för sig till *Skilling* och
Skilling, in det tiller till medlemmar från *Marbäck*.

Med underrättelse af hvad som i nämnet blifvit omdraget,
togs Kongl. General-Post-Inspektionen till i afseende på *Marbäck*
vardens afseende omhändertaga till till poststationen inom vardens
om.

Marbäck af *Inspektionen* den 20 Nov. 1874.

Carl Sundberg
N:o 2626. Ord. i *Marbäck* vardens medlemmar.

Medalby

Poststation 1874-01-01--1879-09-30

1881-01-01--1966-09-30

Medalby fick liksom Höreda en poststation med 1874 års ingång. Postföraren mellan Eksjö och Vetlanda förmedlade posten genom en ändring av linjesträckningen så att han inte längre passerade Brännsmåla gästgivaregård.

Till föreståndare för poststationen i Medalby antogs lantbrukaren och kyrkvärden A G Magnusson. Han tillerkändes liksom kollegan i Höreda 120 kr i årsarvode.

Postmästare Sebastian von Knorring i Eksjö redovisade i ett brev till poststyrelsen den 9 januari 1876 att det var låg omsättning vid den nya poststationen. Under åren 1874 och 1875 hade det bara gått åt frimärken för 121 kronor, nästan bara hälften av motsvarande förbrukning i Höreda och mindre än hälften av vad poststationen i Vestra Ryd hade sålt.

Det var bäddat för indragning på grund av poststationens dåliga lönsamhet. Men poststyrelsen beslöt att avvakta tillfället då lantbrevbäring kunde inrättas. Vid en extra kommunalstämma som hölls med Mellby församling den 17 mars 1878 skulle ett kommunombud utses såsom en förmedlande länk mellan den blivande lantbrevbäraren och de sockenbor som inte kom i direkt kontakt med honom. Någon sådan kunde inte föreslås och stämman uttryckte sin önskan om att få behålla poststationen.

Det hjälpte inte och i landskansliets förslag till poststyrelsen den 30 december 1878 redovisas en planerad lantbrevbäring Eksjö-Torsjö-Höreda-Medalby. Landskansliet konstaterade att båda socknarna "framställt önskan om att få bibehålla därvarande poststationer, men då de

icke åtagit sig att lämna bidrag till avlöningen, torde avseende därå icke böra fästas". Efter indragningen skulle enligt landskansliets uppfattning lantbrevbäraren avlämna posten till Medalby vid komministerbostället Kräpplehult omkring en halv mil från Medalby kyrka.

Postmästare Paul Billing i Jönköping meddelade poststyrelsen i ett brev den 5 maj 1879 att ett förslagskontrakt hade tecknats med arbetskarlen Johan Fredrik Johansson i Kvarnkullen om lantbrevbäring på den föreslagna linjen. Johansson skulle få kr 1:75 per tur i ersättning för sitt arbete. Han började i oktober 1879, sedan poststationen dragits in den 30 september.

Nu började en kamp för att få tillbaka den indragna poststationen. Den genomfördes parallellt med grannsocknens kamp och redovisas i avsnittet om Höreda. Slutet blev att båda poststationerna återinrättades den 1 januari 1881.

Postföringen till Medalby ägde länge rum norrifrån, men influensen från Vetlanda gav sig då och då till känna. Detta kom till synes bland annat genom ett brev i augusti 1889 till poststyrelsen från nämndemannen och landstingsmannen J P Zakrisson i Fageräng. Denne begärde att lantbrevbäring skulle inrättas på den 16 km långa sträckan mellan Medalby och Vetlanda förbi Verneslätt, Ödegärde, Björnskog, Månstorp, Delleryd, Fageräng, Perstorp och Tångerda. Han motiverade sin önskan med bl a följande ord:

"Utmed nämnda vägsträcka finnas fabriker och andra industriella anläggningar, samt äro bosatta handlande, affärs- och tjänstemän, vilka alla behöva mycken post befördrad och röna många obehag till följd av att brev ej kunna lämnas till befördran eller avhämtas på närmare håll".

Poststyrelsen lät utfärda en kungörelse om den planerade lantbrevbäringen, vilken infördes i Hvetlanda Tidning samt lästes upp i Vetlanda och Medalby kyrkor. Det kom in tre anbud. Postmästare Carl Pettersson i Vetlanda stannade för drängen Jonas Petter Karlsson i Hulu och upprättade ett förslagskontrakt med honom. Poststyrelsen antog honom och han fick kr 1:50 för varje tur mellan Vetlanda och Medalby fram och åter. Två

gångar i veckan vandrade han sträckan med början i december 1889.

Poststationsföreståndare A G Magnusson sade upp sig från sin befattning när han år 1890 nekades att få sitt årsarvode höjt till 150 kronor. I stället blev från 1891 års ingång organisten P A Svensson föreståndare. Han accepterade att sköta poststationen för 125 kronor om året. När han avled i maj 1902 efterträddes han av Hulda Svensson. Hon fick årsarvodet höjt till 150 kronor från den 1 juli 1902.

År 1911 var indragning av poststationen i Medalby åter på tal. Den skulle enligt en utredning kunna ersättas med lantbrevbäring från Eksjö, något som emellertid postmästaren där avstyrkte "så länge posttrafiken i orten ej vore i tillbakagång". Omsättningen var emellertid ringa och ärendet avslutades med att poststationen fick vara kvar men Hulda Svenssons arvode, som hade hunnit stiga till 280 kronor, sänktes till 240 kronor per år från och med år 1912. Åtta år senare fick hon uppleva höjning till 300 kronor och när hon drog sig tillbaka 1936 vid 74 års ålder, hade årslönen nått upp till 594 kronor, vartill kom ett ålderstillägg på 234 kronor samt expensanslag med 60 kronor.

Huldass efterträdare den 1 april 1936 blev chauffören Filip Lindberg. Drygt 30 år svarade han för poststationen och pensionerades den 1 oktober 1966, samma dag som poststationen ersattes med modern och effektiv lantbrevbäring.

Vallstorp

Poststation 1874-01-01--1874-11-22

En av de förhållandevis få poststationer som är mer eller mindre "omöjliga" för hembygdssamlarna är Wallstorp. Enligt poststyrelsens beslut den 22 december 1873 inrättades den med 1874 års ingång när kronobrevbäringen övertogs av postverket i Jönköpings län.

I beslutet hette det att det skulle "å postlinjen Skänninge-Eksjö öppnas en poststation vid Wallstorp, vid Marbäckskyrka samt vid Bona gästgivaregård" och att dessa poststationer skulle lyda under postexpeditionen i Boxholm. Till föreståndare utsågs handlanden Göran Johanson mot 150 kronor i årsarvode.

Därmed kom ytterligare en poststation att hamna inom Linderås' socken utöver den som samtidigt inrättades vid Linderås' kyrka. Dessförinnan hade Wallstorpsborna fått hämta sina brev och tidningar vid poststationen i Säby eller före 1861 vid postkontoret i Jönköping.

Men det var inte länge som poststationen i Wallstorp bestod. Östra stambanan var under fullbordande, d v s en del som skulle komma att ingå i vad vi kallar södra stambanan. Den 40 kilometer långa sträckan Sommen-Aneby öppnades för allmän trafik den 23 november 1874 och därmed drog man in diligens- och kärrposterna mellan Boxholm och Eksjö samt poststationerna i Wallstorp, Marbäck och Bredestad. Den ett par månader tidigare inrättade förenade post- och järnvägsstationen i Aneby blev nu utgångspunkt för postföringen till Askeryd och Bälaryd. De sistnämnda hade vid tillkomsten fått sin post via en östlig och en västlig linje från Bredestad. Göran Johanson blev uppsagd från sin befattning.

De som till äventyrs i sina hembygdssamlingar har ett brev eller ett frimärke stämplat WALLSTORP kan glädja sig åt ett mycket sällsynt objekt. Ännu mera sällsynt torde ett frimärke vara, som blivit bläckmakulerat i Wallstorp.

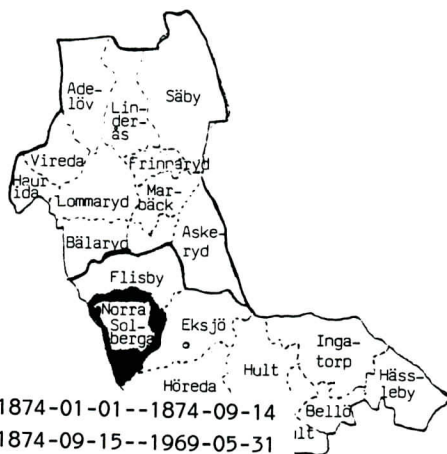
Wedbo Solberga

Lantpoststation vid kyrkan	1874-01-01--1874-09-14
Järnvägspoststation namn Solberga	1874-09-15--1969-05-31
Postombud	1969-06-01--1975-03-31

För att undvika förväxling med andra poststationer fick poststationen i Solberga socken i Södra Vedbo härad prefixet Wedbo. En poststation som samtidigt inrättades i Västra härad fick prefixet Westra. Detta inträffade samtidigt som ansvaret för kronobrevbäringen övertogs av postverket med 1874 års ingång. Om poststationen i Västra härad berättas på sid 75-78 i boken "Posten i Njudung" (ISBN 91-970657-8-1). Solberga socken i Södra Vedbo härad fick år 1886 heta Norra Solberga.

Posten till den nya poststationen med namnet Wedbo Solberga skickades från januari 1874 med häst och vagn på en linje mellan Eksjö och Flisby, som passerade Solberga kyrka. Med gårdsägaren A P Johanson i Eksjö tecknades kontrakt om denna postföring. Till föreståndare för Wedbo Solberga poststation utsågs samtidigt mamsell Josefina W Ahlstrand mot 125 kronor i årsarvode. Hon bad emellertid i ett brev till poststyrelsen den 30 december 1873 att bli befriad från uppdraget på grund av att post skulle expedieras under den tid på söndagar, då hon var ålagd att sköta organisttjänsten. I stället blev vice häradshövdingen C Fries föreståndare, troligen med stationen i sockenstugan enligt hembygdsforskarens uppgift.

Poststationen låg oroväckande nära den framväxande östra stambanan. I ett brev till poststyrelsen den 18 juli 1874 uppgav styrelsen för Statens järnvägstrafik att tåg skulle trafikera sträckorna mellan Boxholm och Sommen

samt mellan Aneby och Nässjö dagligen från och med den 20 juli. Därigenom fick poststyrelsen tillfälle att ta ställning till vilka förändringar i postorganisationen som kunde föranledas.

SVERIGES STATSBANOR.

Kongl. Styrelsen

för

Statens järnvägstrafik.

STOCKHOLM.

.17

Int. d. 18 juli 1874.

Nr. 5701

Till Kongl. Styrelsen

Att bantig, jemte bifogade tidtbl., komma att från och med den 20 decess. dagligen, såvidt pågående byggnadsarbeten ej lägga hinder i vägen, afgå å linjerna Stockholm-Sommen och Aneby-Nässjö å Östra Stambanan, för trafikstyrelsen härigenom sin tillkännagifva, för ändelse i kunden finna skal låta någon postbefordran ej som med ifrågakommande bantig.

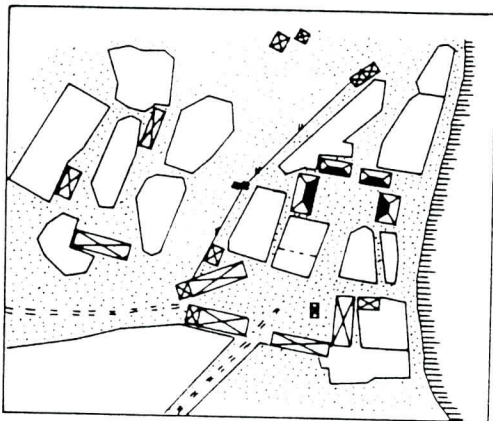
Stockholm den 18 juli 1874

T. Nilson

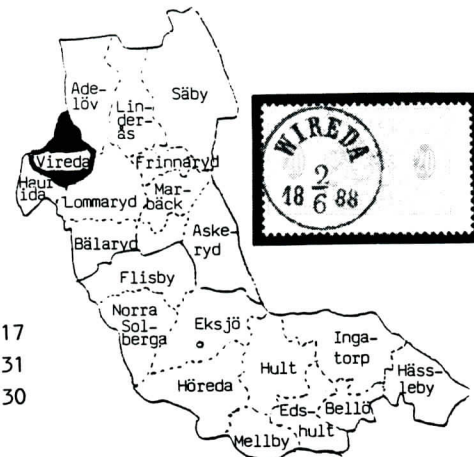
Ett av resultaten blev poststyrelsens beslut den 24 augusti 1874 att postbefordran skulle anordnas på de nya järnvägssträckorna och att poststationen Wedbo Solberga skulle flyttas till järnvägsstationen. "Flyttningen" in- nebar i verkligheten att poststationen Wedbo Solberga drogs in, liksom postföringen mellan Eksjö och Flisby. Häradshövding Fries blev uppsagd från sin befattning och den 15 september blev stinsen Truls Nilson Bergh i Sol-

berga järnvägsstation också poststationsföreståndare med 125 kronor i årsersättning. Den nya poststationen fick järnvägsstationens namn och redovisas vidare på sid 113.

Om postgården Sjunnaryd se sid 149-150.

Till vänster:
Bebyggelsen i Sjunnaryd år 1852 enligt detalj från laga skifteskarta. Nedan:
Norra Solberga sockenstuga och kyrkskola. Exteriören har samma utseende 1990 som när huset byggdes 1863. (Bilderna på denna sida är lånade av N Solberga Hembygdsförening).

Vireda

Poststation 1874-01-01--1900-12-17
Förenad 1900-12-18--1935-08-31
Ej förenad 1935-09-01--1967-09-30

I ett brev som expedierades från poststyrelsen i Stockholm på själva julafton 1873 blev postmästaren i Jönköping slutgiltigt informerad om vissa förändringar av organisationen inom hans postområde från det stundande årsskiftet. De bottnade i beslutet om att postverket skulle ta över ansvaret för kronobrevbäringen.

På den redan befintliga postföringslinjen mellan Jönköping och Boxholm öppnades sex nya poststationer, däribland en i Vireda. Till föreståndare för denna utsågs skolläraren och organisten A Adell. Hans årsarvode fastställdes till 100 kronor. Snart nog visade det sig att beloppet var väl i underkant i förhållande till arbetsinsatsen.

Adell skrev den 28 augusti 1874 till poststyrelsen och begärde ersättningen fördubblad. Han erinrade om att han hela året om hade fyra timmars daglig tjänstgöring vid poststationen "samt försvåras densamma här mer än annorstädes därav, att den avgående posten till Jönköping sker nattetid". Sedan postmästaren i Jönköping lämnat begärd information om trafikens omfattning vid poststationen biföll poststyrelsen Adells begäran och han fick underteckna ett nytt kontrakt som gällde från januari 1875 och avsåg 200 kronor i årslön.

På grund av Adells avflyttning blev det skifte på befattningen den 1 april 1878. Ny föreståndare blev kyrkoherden R Hägerström. Genom att poststationen då flyttades till prästgården fick postförarna J Blom och

Gustaf Nestor en liten förlängning av färdvägen, men den var så obetydlig att de avstod från att begära ökning av deras ersättning för postföringen.

Det blev snart nog åter byte på befattningen. Kyrkoherde Hägerström fick befordran till Östergötland och efterträddes som poststationsföreståndare den 1 april 1881 av organisten och skolläraren Ludvig Johansson. Poststationen flyttades åter till sin ursprungliga plats i skolhuset. Årsarvodet var alltjämt 200 kronor men höjdes till 300 kronor, när den 25-årige stationsmästaren Erik Gustaf Stenhammar tog över. Det skedde när poststationen flyttades till järnvägen den 18 december 1900. Sista delen av smalspårsbanan från Jönköping öppnades då för allmän trafik. Postverket tog vara på möjligheten att inte bara använda järnvägen för befordran av posten utan också låta järnvägens funktionärer sköta den lokala posttjänsten.

Bytena på chefsbefattningar vid den lilla smalspårsjärnvägen kom ganska tätt. I Vireda ser chefslängden fram till järnvägsnedläggningen den 1 september 1935 ut så här: Sven Johan Brandt (1907-1927), Oskar Brandt (1927-1931) och Erik Vilhelm Lindgren (1931-1935, som vikarie).

När poststationen skildes från samarbetet med järnvägen på grund av trafikens nedläggning blev Astrid Brandt dess nya föreståndare. Under drygt 32 år svarade hon för skötseln och fick ta emot guldmedaljen för nit och redlighet i rikets tjänst. Den 30 september 1967 var hennes sista formella tjänstgöringsdag. Med oktober månads ingång 1967 blev hennes postkunder nämligen betjänade med lantbrevbäring från Gränna. Astrid Brandt fick sedermera tillnamnet Lind.

TIDIG KAMP FÖR BÄTTRE POSTGÅNG

I BYGD DÅR STENBOCKS KURIR FOR FRAM

Ett försök att före lantbrevbäringens tillkomst få post varje vardag misslyckades. Det var i oktober 1894 som ett antal personer i Vireda och Lommaryd skrev till

poststyrelsen och påtalade behovet av vardaglig postgång. Ändringen önskades i anslutning till att kärrepostlinjen mellan Aneby och Gränna skulle dras in på hösten 1894. Man ville då ha en kompletterande postförbindelse mellan Aneby och Tenhult över Vireda.

Efter avstyrkande av postmästare Viktor Fagrell i Nässjö beslöt poststyrelsen den 14 december 1894 att framställningen inte skulle föranleda någon åtgärd. I sitt remissyttrande hade postinspektören i östra distriktet påpekat att poststationen i Svartorp redan fick post sex dagar i veckan, dels över Aneby och Tenhult och dels över Nässjö. Ett större antal av sökandena hade just postadress Svartorp med god frekvens i postgången.

Den förenade post- och järnvägsstationen i Stora Hultrum i Vireda socken behandlas på sid 134.

I Vireda kan den historiskt intresserade känna vingsuset av en omtalad postgång. I 1300-talskyrkans gravkor för familjen Hammarberg, som på 1700-talet ägde gården Viredaholm, vilar hovrättspresidenten Henrik Hammarberg. Han gjorde sig bl a känd som den snabbe budbäraren som ilade från Helsingborg till Stockholm för att förmedla nyheten om att svenskarna hade segrat i slaget den 28 februari 1710. Han var alltså Stenbocks kurir. Carl Snoilsky har besjungit honom med omdömet att han färdades snabbt och skalden konstaterade att "ur stugan tittar bonden med undran och med skräck".

Vireda—Svartorp—Tenhult.							
(Från den 1 oktober 1894.)							
M. F.	—	9,30		Vireda poststation (skolhus)	T. L.	2,45	—
M. F.	10,30	10,45	0,9	Haurida poststation	T. L.	1,30	1,45
M. F.	11,30	11,30	0,7	Högstorp skjutstation	T. L.	12,15	12,45
M. F.	12,15	12,20	0,6	Svartorps poststation (vid kyrkan)	T. L.	11,45	12,0
M. F.	1,0	1,15	0,3	Rönjane länsmansboställe	T. L.	11,0	11,15
M. F.	1,30	1,45	0,2	Lekeryds poststation (vid kyrkan)	T. L.	10,30	10,45
			1,1	Öggestorps kyrka			
M. F.	3,15	—	3,5	Tenhults poststation	T. L.	—	9,0

Detta är tidtabellen för postförbindelsen mellan Vireda och Tenhult från den 1 oktober 1894.

Yngre lantpoststationer

Säbydal

Poststation 1906-03-01--1956-04-30

Vid kyrkostämman med Säby församling den 24 maj 1887 anmodades ordföranden, kyrkoherde G V Sandberg "att ingå till Kungl.Generalpoststyrelsen med vördsam anhållan att så måtte ombestyras, att post till och från i Säby och trakten däromkring boende personer måtte en gång om dagen avlämnas och emottagas vid Säby anhaltsstation". Vid remissbehandlingen av den följande framställningen uttalade föreståndaren för den förenade post- och järnvägsstationen i Gripenberg Svante Olsson att en låst postväska skulle kunna befordras varje dag i båda riktningarna mellan Gripenberg och Säby anhaltsstation med en postkupé-expedition. Postinspektören tillstyrkte och en förbättring av postförhållandena i Säby inträdde därmed.

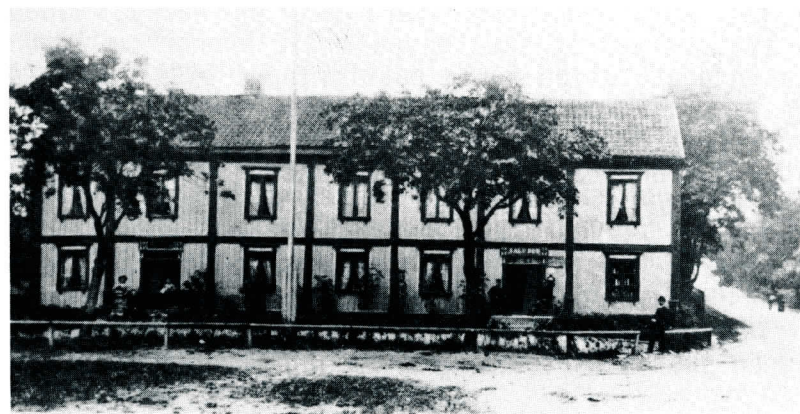
Tre år senare kom kyrkoherde Sandberg igen med ännu ett önskemål, sedan en extra kommunalstämma med Säby församling den 15 juni 1890 hade gett honom uppdraget att söka få en poststation inrättad. Det fanns nu bemanning vid anhaltsstationen i Säby. Poststationsföreståndare Olsson i Gripenberg ansåg sig inte kunna tillstyrka och framhöll att "endast kyrkoherden och en mindre lanthandlare kan hava någon nämnvärd fördel av postanstalt vid Säby". Inte heller postinspektören tillstyrkte och poststyrelsen fann vid föredragning den 11 juli 1890 att framställningen inte borde "till avseende föranleda".

Man fick länge finna sig i att ha postgång genom väskan som skickades med tåget. Men vid en extra kommunalstämma den 24 september 1905 fick ordföranden August Andersson

uppdraget att tillsammans med kantor G A Johannesson i Säby och handlanden G W Borgh i Ådala framföra önskemål om en poststation. I den välmotiverade framställningen redovisades bland annat svårigheter med postväskan. Postmästare C Th Örström i Tranås ansåg kravet på en poststation fullt berättigat och även från poststationen i Gripenberg, där Anders Pettersson efterträtt Svante Olsson, kom ett positivt uttalande. Kronofogden hade inte något att erinra och efter samråd med järnvägsstyrelsen om tåguppehåll för postutväxling beslöt poststyrelsen den 9 januari 1906 efter postinspektionens utredning att en poststation skulle inrättas med namnet Säbydal.

Till föreståndare antogs handlanden Gustaf Wilhelm Svantesson Borgh. Hans uppdrag innefattade även att svara för "besörjandet av mellan poststationen och vederbörande postförande bantåg förekommande posttransporter". I ett för allt fastställdes årsarvodet till 240 kronor. Den nya poststationen öppnades den 1 mars 1906.

Borghs årsarvode, vilket även inkluderade tömning av brevlådan vid anhaltsstationen, höjdes i oktober 1916 till 300 kronor och från och med 1918 till 480 kronor. Som biträde anlätades Karl Andersson, vilken från och med mars 1924 övertog chefskapet. Postutväxling vid tågen upphörde med september månads utgång 1929 och i stället anlätades landsvägsbefordran utmed linjen Tranås-Gränna. Det blev aldrig mer än två män som ansvarade för poststationen. Den drogs nämligen in den 1 maj 1965. Andersson var då 72 år gammal och fick i brist på pensionsavtal ett årligt understöd på 852 kronor plus s k rörligt tillägg.

Poststation i Säbydal.

Ralången

Poststation 1919-01-01--1920-12-31

Det finns ett och annat exempel på att poststationer återinrättats en kortare eller längre tid efter deras indragning. Ibland har den nya perioden blivit mycket kort. Ett extremt exempel var andra perioden för poststationen i Bäларыd. Den var i funktion under bara tio dagar 1918 innan den drogs in därför att föreståndaren var missnöjd med ersättningen.

Ett annat, mindre extremt exempel utgör poststationen med namnet Ralången, som inrättades på samma plats där poststationen med namnet Marbäck funnits år 1874, d v s intill Marbäck's kyrka.

I ett brev till postdirektören i Linköping den 9 december 1917 föreslogs en poststation vid Marbäck's kyrka mot en ersättning av 300 kronor per år. Patron F Borg i Herrestad var villig att svara för postföring mellan Aneby och Marbäck tre gånger i veckan för en krona per tur, fram och åter. Med en kalkyl visades också att postverket skulle spara 312 kronor om året på att ha en poststation jämte postföring i stället för den gående lantbrevbärare som då betjänade Marbäck.

På postdirektörens fråga om vem som kunde föreslås till poststationsföreståndare svarade kantorn och läraren C E Hällströmer bl a följande i ett brev den 12 december 1917:

"För så vitt poststationen skall komma att bli förlagd i skolhuset, min bostad, vid Marbäck's kyrka, torde det väl icke kunna bli fråga om någon annan lämplig och villig än just - kantorn, även om jag i detta sammanhang

och inför Herr Postdirektören känner mig en smula förlägen i att föreslå mig själv. Min företrädare hade också på sin tid ansvaret med posten, och de gamla traditionerna skola ju uppehållas".

Efter postdirektörens hemställda beslut poststyrelsen den 28 december 1917 att poststationen med namnet Ralången skulle inrättas. Beslutet kom så nära inpå dess genomförande att det telegraferades. En orsak till denna brådska var att lantbrevbäringen Aneby-Sandhem upphörde vid årsskiftet. Man hade inte lyckats få tag på någon ny lantbrevbärare efter ordinarie innehavarens uppsägning.

Kantorn blev som väntat antagen till föreståndare för den hastigt tillkomna poststationen.

Frånvaro av lantbrevbäring gjorde sig emellertid kännbar på sina håll. Den 11 januari 1919 hölls en kommunalstämma i Bredestad och uttalade sig "för behovet av att postgång ånyo av postverket upprättas direkt från Aneby över Marbäck till Sandhem". Femton dagar senare hölls en extra kommunalstämma i Marbäck. Ur det brev som därefter skrevs till poststyrelsen av kontraktsprosten N M Löwgren hämtas följande citat:

"Den utan kommunens vetskap nyinrättade postanstalten vid Marbäck's kyrka, benämnd Ralången, är till föga eller ingen nytta för allmänheten, vilket också redan visat sig. Såväl pastorsexpeditionen som kommunalnämndens expedition som ock södra delen av Marbäck's socken äro nu nödsakade att avhämta sin post vid Aneby postanstalt".

Efter sex veckor avlät kontraktsprosten en påminnelse i vilken han hävdade att poststationen tillkommit som ett stort missgrepp och på en enda persons åtrå att öka sina inkomster. Men Hällströmer gav svar på tal i en tre sidor lång kommentar och avlät bl a följande salva:

"Där emellertid småaktiga intriger och varjehanda annan skumraskpolitik blivit satt att styra, där kan det bästa samförstånd icke längre äga bestånd. Huru därför pastor och kommunalnämnd kan sägas blivit nödsakade avhämta sin post i Aneby är en uppenbar orimlighet, enär pastor behöver 10 minuter, Lindblad i Äng 15 minuter och Alle Gustafsson och hans två grannar närmare 20 à 30 min att gå till Ralången, d v s kyrkan. För övrigt finnes det skolbarn ifrån hemmen, vilka fordom hemtog post. Och de kunna få duga än".

Postdirektionen i Linköping konstaterade i en promemoria den 9 juli 1919 att "klagomålen vore att tillskriva personlig agitation mot kantor Hällströmer". Postdirektionen ansåg att poststationen hade stor betydelse för orten och hemställde hos poststyrelsen att ingen ändring skulle ske.

Men det blev ändå ändring snart nog och med utgången av år 1920 var sagan all för poststationen med namnet Ralången. Få samlare har lyckats få tag på ett brev eller frimärke stämplat där.

Tanken på en poststation vid Marbäcks kyrka väcktes emellertid på nytt. Protokollet från kommunalstämman i Marbäck den 26 oktober 1925 uttalar i dess sjunde paragraf "såsom ett allmänt önskemål att daglig postföring till Marbäck, eventuellt inrättandet av poststation vid kyrkan, måtte komma att inrättas".

Kyrkoherde Erik Vastesson lämnade på stämmans uppdrag i ett brev till poststyrelsen den 7 december 1925 konkreta förslag på hur en lantbrevbäringslinje kunde organiseras. Däremot ansåg han själv att en poststation vid Marbäcks kyrka vore en mindre tillfredsställande lösning.

Under remissbehandlingen erinrade postdirektionen i Linköping om att man redan 1921 hade försökt starta en lantbrevbäringslinje med tre turer i veckan men inte fått något skäligt anbud. Men då det nu fanns en person som var villig att åta sig ett sådant uppdrag mot ersättning enligt tillämpade grunder föreslog postdirektionen en 18 kilometer lång ringlinje Aneby-Herrestad-Aneby med tre turer i veckan. Däremot fann man inga skäl att återinrätta poststationen. Poststyrelsen beslöt enligt postdirektionens intentioner och lantbrevbäringen blev efter hand utsträckt och moderniserad i takt med tidens krav.

På nästa sida återges en förminskad bild av manus till ett telegrafiskt beslut den 28 december 1918 om en poststation i Ralången. Det var ganska vanligt att beslut fattades så nära inpå genomförande att ansvariga postmästare måste underrättas per telegram.

TELEGRAM.

Skriv tydligt!
Fullständig adress
 är av vikt för telegrammets säkra och snabba befordring. Mot språkbruket strävande sammansättningar eller förändringar av ord äro icke tillåtna.
 Uttrykning eller ändring å telegrammotsälet skall vara utas av användaren eller hans ombud särskilt styrkt.
 Beteckningen **RK** — med eller utan telefonnummer — anbringad i adressen till riks-telefonabbonent efter dennes namn är avgiftsfri.
 Siktstecken antelegrensas endast på uttrycklig befin och ingår då i det taxerade ordantalet.
 Användaren anmodas här nedan uppgiva namn och adress i och för meddelande, därvid skänle bitra.

Ann. ang. expeditionstiden

Till		A. exp. nr	
Kl.		Sgn.	

Klass Nr Ord Datum Kl.

Tj. anm. och via

*Postdirektionen
Linköping*

*5
Framställningen om poststation
Ralången och postföring Aneby
Ralången bifaller.
Aneby om poststation i Ralången
Poststyrelsen*

28 DEC 1918

Vänligen notera å telegrammet, hur adressen tillräckligt införas i adressen eller å särskild blankett, som tillhandahålls på byråerna.
 Eventuella anmärkningar (anbringas framför adressen och ingår i det taxerade ordantalet):
 Telegram eller = D =
 av betalt = RP =
 var betalt = RPD =
 i lathet = TC =
 Motlämningsbevis = FC =
 Efterändra = FN =
 Egenhändigt = MP =
 Öppet

Avgift:

Sign:

Form. nr 201.
(1909.)

Siktst. Siktständer nr. 1, 12
4,000/100.

Sunhultsbrunn

Poststation 1919-06-01--1965-11-30

I ett brev till postdirektionen i mars 1919 begärde Frinnaryds kommun att en poststation skulle inrättas i Sunhultsbrunn på ca 6 kilometers avstånd från Frinnaryd utmed lantbrevbäringslinjen till Vrangsjö. En handlande hade dittills tagit emot posten från lantbrevbäraren och distribuerat den till adressaterna.

Postdirektionen fann framställningen rimlig och poststyrelsen medgav att den önskade poststationen skulle inrättas den 1 juni 1919. Till föreståndare antogs handlanden Johan Alfred Johansson som tidigare fungerat som kontakt med lantbrevbäraren. När han avgick vid årsskiftet 1932-1933 övertog Josef Fredrik Franzén poststationen och från den 1 maj 1941 blev Karl Allan Folke Bjurström föreståndare.

Tre år senare tog Signhild Thulin vid. Hon avled i september 1960 och Vera Gustafsson blev efter en kort vakans den nya poststationsföreståndaren. Hon fick efter fem år uppleva poststationens indragning. Det var från den 1 december 1965 som kunderna i samhället började betjänas med effektiv lantbrevbärning från Tranås. Poststationsföreståndare Gustafsson blev själv lantbrevbärare på den delvis omorganiserade linjen. I den tidigare formen hade Bror Karlsson fullgjort lantbrevbärning på linjen under drygt 30 år.

Post vid vårdanstalter

Romanäs

Poststation 1917-12-01--1960-08-31

En rad av sjukhus fick under 1900-talets första decennier egna poststationer, ofta under förutsättning att de kunde skötas av någon som var anställd vid sjukhuset.

Ett sådant exempel är poststationen i Romanäs, som inrättades den 1 december 1917 med kamreraren August N Granberg som föreståndare. Under exakt 20 år innehade han befattningen. Som vikarie tjänstgjorde under december 1937 - mars 1938 Anna Karolina Johansson. Därefter tog kamreraren Sven Gunnhagen över.

Postmästaren i Tranås föreslog 1951 att poststationen skulle dras in samtidigt som lantbrevbärning anordnades till sanatoriet. Detta avslog poststyrelsen och det skulle dröja åtta år innan nästa utredning påbörjades med samma syfte. Den gången fullföljdes avsikten och indragningen ägde rum den 31 augusti 1960.

En av kunderna vid poststationen i Romanäs under dess första år var Harriet Löwenhjelm. Hon vistades där som tbc-patient från 1914 till sin död 1918 i 31 års ålder. Elsa Björkman-Goldschmidt har i sin bok om Harriet Löwenhjelm beskrivit atmosfären vid sanatoriet bl a med följande rader:

"Det som skiljer sanatorier från andra sjukhus är att patienterna i stor utsträckning är unga människor som känner sig relativt friska. De är till och med ofta i ganska god andlig form. Att vara litet trött, litet hög-

spänd är till exempel ganska bra för konstnärligt skapande - den fullt utvilade och balanserade välmågan blir lätt för okänslig; det labila läget är mera mottagligt för intryck. En liten febergrad förhöjer livsbegäret och ökar sinneslusten.

Det första som sker är att yttervärldens begrepp omkastas. Lättjan blir en dygd, det egna jaget ett betydelsefullt inslag i samhället. Det är viktigt att aptiten uppmuntras med läcker mat och att humöret hålls uppe med olika festligheter - man firar varandras bemerkelsedagar, skriver spex, stiftar bekantskaper, knyter vänskapsband och ingår i svärmerier".

Harriet Löwenhjem hade studerat på Konstakademien och vistats i England och Frankrike. Hennes stora intresse var att teckna och måla, men när hon vistades på Romanäs, ägnade hon sig mera åt att skriva dikter.

Hässleby sanatorium

Poststation 1913-10-01--1964-05-30

Postombud 1964-06-01--1976-05-31

Överstyrelsen för Konung Oscar II:s Jubileumsfond påtalade i ett brev till poststyrelsen den 17 mars 1904 att arbetet med post till och från patienter vid Hessleby lungots-sanatorium antagit så betydliga dimensioner att de blivit alltför betungande för sanatoriet. Man önskade nu att i likhet med vad fallet var vid Hålahults sanatorium få en poststation. På det nämnda sjukhuset i Örebro län hade en poststation öppnats omkring fyra år tidigare.

Under remissbehandlingen ifrågasatte kronofogden "lämpligheten av att inrätta en postanstalt på så kort avstånd från en redan befintlig, som icke kan indragas".

Andra remissuttalanden var mera positiva och postinspektör Adolf Malmgren hemställde i sin utredning den 20 juni 1904 att en poststation med namnet Svansbo skulle inrättas vid sanatoriet och att till föreståndare skulle antas sysslomannen P Håkansson med 360 kronor i årsarvode, d v s samma belopp som poststationsföreståndare-

ren i Hålahult fick. Vidare föreslog han gångpost till och från Mariannelunds poststation, för vilken ett kontrakt skulle tecknas med sanatoriets nattvakt A W Blixt avseende 26 öre per tur. Poststyrelsen beslöt emellertid vid föredragning den 23 juni 1904 att framställningen inte skulle föranleda vidare åtgärd.

Den 13 september 1913 daterades en ny framställning med samma syfte, denna gång undertecknad av överläkaren Emil Wadstein. Postdirektören i östra distriktet anförde denna gång att "en poststation vid nämnda sanatorium skulle vara till fördel för sanatoriet och det allmänna samt medföra en välbehörlig lättnad för poststationen i Mariannelund". Poststyrelsen beslöt nu att den begärda poststationen skulle med namnet Hässleby sanatorium öppnas den 1 oktober 1913. Till föreståndare antogs sysslomannen Viktor Villner med 180 kronor i årsarvode. För transporten till och från Mariannelunds järnvägsstation svarade sanatoriet kostnadsfritt för postverket.

Under nära nog 35 år skötte Viktor Villner poststationen och fick år 1944 ta emot medaljen för nit och redlighet i rikets tjänst. Nils Olof Larsson tog över befattningen den 1 maj 1948 och Sven Arne Nilsson den 1 juli 1954. Båda var liksom Villner sysslomän vid sanatoriet. Poststationen drogs in den 31 maj 1964 och som en övergångsanordning fanns ett postombud kvar till och med februari 1978. Dess datumstämpel hade gravyren MARIANNELUND POB 1.

Eksjö sanatorium

Poststation 1918-11-01--1960-04-30

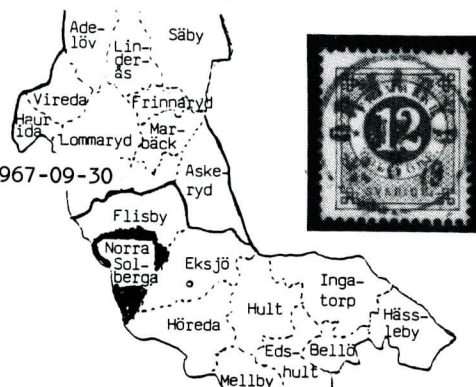
Postombud 1960-05-01--1976-05-31

I likhet med Hässleby sanatorium fick även Eksjö Sanatorium, ehuru flera år senare, en egen poststation. Den inrättades den 1 november 1918 med kamrer Emil Thörnberg som föreståndare. Han efterträddes den 1 december 1937 av sysslomannen Gösta Johnsson. Poststationen ersattes den 1 maj 1960 av ett postombud, i vars stämpel graverades EKSJÖ POB 1. Detta avvecklades med maj månads utgång 1976.

Järnvägspoststationer

Ormaryd

Järnvägspoststation 1874-01-01--1967-09-30

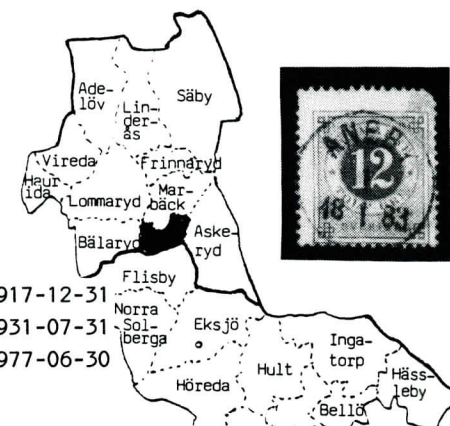
Redan den 7 maj 1873 öppnades järnvägen mellan Eksjö och Nässjö för allmän trafik. I likhet med vad fallet varit på många andra håll väntade man sig att en poststation skulle inrättas i den samtidigt öppnade järnvägsstationen i Ormaryd i Solberga socken. Så blev inte fallet utan först med det följande årets ingång blev stinsen J A Hultgren också ansvarig för postgöromål i Ormaryd. Hans ersättning för bestyret med posten var 240 kronor. Samma belopp tillkom efterträdarna Hjalmar Bagge, Wilhelm Hedberg och Gustaf Fredrik Krantz, vilka snabbt avlöste varandra. Mera varaktig blev tjänstetiden för Carl Wilhelm Söderquist som i maj 1898 fick uppleva att bli överförd från Eksjö till Nässjö förvaltningsområde.

Från Ormaryd utgick en smalspårsbana till Smålands Anneberg med allmän trafik från april 1909. Därmed blev det ökade göromål för stinsen C W Söderquist, som i ett brev till postinspektionen den 15 april bad att få komma i en högre avlöningsklass. Hans postarvode hade vid det tillfället hunnit stiga till 300 kronor om året. Poststyrelsen medgav höjning till 360 kronor.

Söderquist följdes från nyår 1912 av Carl Oskar Emil Lindgren och efter honom har följande järnvägstjänstemän ansvarat för posten i Ormaryd: Tuve Axel Alexius Tufveson (1931-1936), Hjalmar Öhrn (1936-1948), Bengt Erik Gustaf Karlsson (1948, maj-juli), samt Karl Erik Möller (1948-1967). Poststationen drogs in med september månads utgång 1967, sedan en vikarie ansvarat för den under dess sista tid. På 1930-talet kördes post till Ormaryd på dressin.

Aneby

Järnvägspoststation 1874-09-15--1917-12-31
Ej förenad 1918-01-01--1931-07-31
Postexpedition 1931-08-01--1977-06-30
(Lokal)postkontor 1977-07-01--

Efter hand som östra stambanan växte fram mellan Linköping och Nässjö inrättades poststationer i de nytillkommande järnvägsstationerna. Från den 15 september 1874 kunde på så sätt Aneby tillföras i poststationsförteckningen. Ansvarig för posten blev stinsen Filip Lagergren, som till en början fick 240 kronor i årsarvode. I ett brev den 29 januari 1875 till poststyrelsen begärde han löneförhöjning med följande motivering:

"Till följe av att postgöromålen här ökats i betydlig grad sedan poststationerna Marbeck och Bredestad indrogs samt landsvägspost anordnats tvenne gånger i veckan till och ifrån poststationerna Askeryd och Bäларыd, vilka alla stationer förut haft sin post på Eksjö, vågar jag vördsamt anhålla om någon löneförbättring, emedan särskilt biträde ofta får användas på det att stationens göromål ej skall ligga efter."

Sedan styrelsen för Statens järnvägstrafik uppgett sig inte ha något att erinra mot höjning till 360 kronor om året för Lagergren gick styrelsen med på detta enligt ett beslut den 2 mars 1875.

Aneby låg inom det stora område som postmästare Janne Lagerström i Växjö hade fått i uppdrag av poststyrelsen att inspektera. I samband med en sådan förrättning i Aneby i september 1880 råkade Lagergren i konflikt med Lagerström. Oenigheten gällde uppsättning av postanslag på järnvägsstationen, något som Lagergren inte kunde finna stöd för i författningarna. Poststyrelsen fann inte ärendet föranleda någon åtgärd, inte heller de anmärkingar som Lagerström i sin inspektionsrapport vid

årsslutet riktade mot lantbrevbärarna på linjerna Aneby-Askeryd och Aneby-Bälaryd. Dessa båda linjer hade inrättats med oktober månads början 1879 i samband med indragning av poststationerna Askeryd och Bälaryd. Sist i detta avsnitt om Aneby berörs Lagergrens reaktion på Lagerströms anmärkning under rubriken "Olika uppfattning".

Poststationen i Marbäck, vars tidigare kunder betjänades av lantbrevbäraren på linjen till Askeryd, hade dragits in redan den 22 november 1874, när östra stambanan blev fullbordad.

Stinsen Lagergren efterträddes av Carl Neuman på 1880-talet och i januari 1896 tjänstgjorde M Odencrantz som stins och poststationsföreståndare i Aneby men blott på vakans. Nästa ordinarie chef utnämndes från den 1 februari 1896 men tillträdde först i mars. Det var Isac Peterson. Hans efterföljare blev Gustaf Ågren 1915, som dock inte fick syssla så länge med postgöromål. Poststationen skildes nämligen från järnvägen med 1918 års ingång och ny postchef blev postiljonen Carl Emil Widell.

Året dessförinnan hade poststyrelsen avgjort ett ärende som gick ut på att byta ut poststationen mot ett fullständigt postkontor med förvaltningsområde och underlydande poststationer. Bakom framställningen låg ett 50-tal personer, som var församlade den 20 januari 1917 i kommunalsalen i Aneby. Kommunalstämmans ordförande Carl E Niklasson förde ärendet vidare till poststyrelsen den 22 januari 1917. Där ansågs framställningen inte böra föranleda någon åtgärd sedan postdirektören i östra distriktet avstyrkt den.

Ny föreståndare för den från järnvägen skilda poststationen blev i oktober 1922 Hildegard Eva Margareta Botvidsson. Hon fick uppleva att poststationen byttes ut mot en postexpedition den 1 augusti 1931. Stina Högstedt, med särskilt lång erfarenhet av arbete både vid postkontor och poststationer, efterträdde henne, följd av ännu en Stina, med efternamnet Hultman. Hon var chef i Aneby mellan 1972 och 1987, då hon den 1 juni efterträddes av Kerstin Sanfridsson.

Omkring 3000 hushåll betjänas av postkontoret i Aneby som i takt med poststationsindragningar blivit utgångspunkt för sju lantbrevbäringslinjer. De betjänar ett

mycket stort område och ersätter bl a poststationerna i Lommaryd, Bredestad, Bälaryd, Askeryd, Vireda, Haurida, Frinnaryd, Flisby och Hullarydsby.

De första lantbrevbärarna

Som nämnts tidigare tillkom de första lantbrevbäringslinjerna från Aneby redan i oktober 1879. På linjen till Askeryd över Marbäck anställdes A Hall mot kr 1:50 i ersättning för varje tur. När han begärde höjning av denna till två kronor blev linjen ledigförklarad och då det visade sig att flera spekulanter var villiga att fullgöra arbetet för lägre belopp, miste Hall sitt avtal. Torparen Karl Johan Anton Johansson blev antagen i stället. Även på linjen till Bälaryd blev det ombyte efter kort tid. Den förste lantbrevbäraren, Carl Oskar Fagerquist, efterträddes med 1882 års ingång av soldaten Johannes Blixt. Fagerquist skulle återkomma som lantbrevbärare i ett senare skede. Blixt avled i april 1887 och efterträddes då av organisten och klockaren Claes Johan Wahlgren, som hade varit föreståndare för poststationen i Bälaryd intill dess indragning.

Olika uppfattning

Poststyrelsen fick i april 1881 ta ställning till ett problem som framfördes av postinspektionen i centrala distriktet, sedan postmästare Janne Lagerström i Växjö slutfört poststyrelsens uppdrag att verkställa inspektion av poststationerna och lantbrevbäringslinjer i Kronobergs och Jönköpings län.

Om denna omfattande inspektionsresa har jag berättat i olika sammanhang i flera av mina böcker och bland annat konstaterat att Lagerströms långa slutrapport så småningom lades ad acta i poststyrelsen. Men han nöjde sig inte bara med att sammanställa iakttagelserna i den rapporten utan han skrev också direkt till vissa av poststationerna för att söka få omedelbar rättelse av vissa fel. Det var en sådan skrivelse den 28 september 1880 till poststationsföreståndaren i Aneby som föranledde postinspektionen att skriva till poststyrelsen med bl a denna formulering:

rade fram till den 23 november, som nämnts inledningsvis. Från Nässjö och norrut kunde man börja skicka post till Aneby samtidigt som Sommen fick post norrifrån, vilket innebär att de båda sistnämnda orterna fick sina poststationer inrättade samtidigt.

I Sommen blev stinsen Hjalmar Kock ansvarig för posten med 240 kronor i årsarvode.

Gustaf Albert Blomberg tog hand om poststationen år 1896 och följdes 1910 av Charles Ferdinand Svensson. Det gick inte i längden att ha post och järnväg förenade på grund av trafikens stora omfattning. Vid skilsmässan den 1 juli 1917 utsågs folkskolläraren Knut Erik Forsmark till poststationsföreståndare, följd exakt två år senare av Anna Hildegard Hultberg.

Med 1931 års ingång tog Märta Julin över poststationen. Under hennes tid diskuterade man bl a återförening med järnvägen, och SJ erbjöd lokal i stationshuset 1934, men det antogs inte. När fru Julin uppnått 65 års ålder byttes poststationen ut mot en postexpedition den 1 april 1950. Chef för postexpeditionen med titeln stationsmästare blev Inger Tengbom.

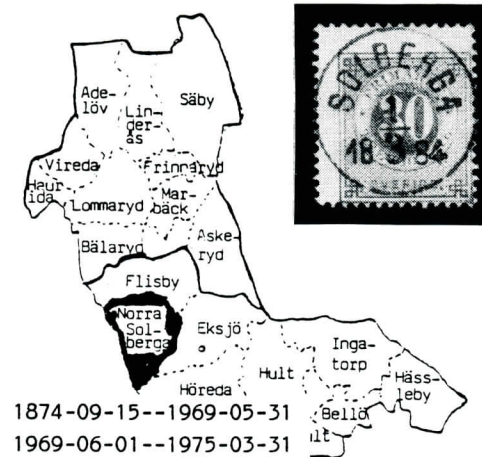
Genom att en ny transport- och sorteringsorganisation infördes den 12 maj 1968 upphörde posten att transporteras med järnväg till Sommen. Posten kom i stället dit med bil från Tranås och den avgående posten skickades en tid med SJ-bussar men senare även den med bil f v b Nässjö.

Den 1 april 1970 bytte postexpeditionen namn och fick heta Tranås 2. I samband därmed ändrades stads- och lantbrevbäringslinjerna i Sommen att utgå från Tranås.

Genom en omorganisation på 1970-talet blev stationsmästarens titel postmästare. Chefstjänsten övertogs i oktober 1987 av Doris Hildor.

Solberga

Järnvägspoststation
Postombud

1874-09-15--1969-05-31
1969-06-01--1975-03-31

Wedbo Solberga poststation drogs in därför att en förenad post och järnvägsstation med namnet Solberga inrättades vid den framväxande östra stambanan den 15 september 1874 med Truls Nilson Bergh som föreståndare. Han följdes av August Uhrfeldt år 1886 men det skulle dröja mer än 30 år till nästa byte. När Uhrfeldt avgick vid 66 års ålder blev Carl Gustaf Edvard Lindberg ansvarig för posten 1918 och därefter har följande järnvägsmän anförts trots detta: Johan Simon Eklund (1921-1922), Henning Sigfrid Lindeberg (1922-1927), Johan Alfred Johansson (1927-1934), Karl August Zahr (1934-1940), Ernst Bång (1940-1946), Olof Fastberg (1946-1954), Erik Grahn (1955-1959), Helge Ståhl (1960-1966) och Tage Björklund (1966-1969). Poststationen drogs in med maj månads utgång 1969. Som en övergångsarrangordning fanns ett postombud med gravyren NÄSSJÖ POB 1 i datumstämpeln.

Postombudet för vars skötsel Britt Törnkvist engagerades kunde avvecklas den 31 mars 1975. Förutom postombud var Britt Törnkvist också lantbrevbärare på den linje där hennes företrädare Karl Blomquist hade distribuerat lös-post intill poststationsindragningen.

Poststationen i Solberga drogs in som en följd av SJ:s beslut att avbemannas järnvägsstationen. Före tillkomsten av järnvägen mellan Ormaryd och Anneberg hade järnvägsstationen i Solberga stor betydelse för tändsticksfabriken i Anneberg.

Frinnaryd

Järnvägspoststation 1874-11-23--1915-09-30

Ej förenad poststn 1915-10-01--1964-12-31

Järnvägspoststation 1965-01-01--1976-05-31

Se även sid 154.

I ett brev till poststyrelsen den 28 november 1874 anmälde styrelsen för statens järnvägstrafik att järnvägens stationsmästare i Tranås, Gripenberg och Frinnaryd fått uppdragen "att tillsvidare, mot uppbärande av ett årligt arvode av tvåhundrafyrtio kronor, jämväl bestrida poststationsföreståndarebefattningen, var vid den station där han är anställd".

I brevet sägs inte från vilket datum men man måste utgå från att poststationerna öppnades samtidigt som järnvägen togs i bruk för allmän trafik i sin helhet, således den 23 november 1874. Stationsmästaren Anders Johansson blev därmed samtidigt poststationsföreståndare i Frinnaryd I 1875 års handskrivna förteckning över "poststationerna i riket" anges dock att poststationen öppnades den 1 januari 1874 (enligt "skr 10/11 73"), men denna uppgift bottenar med all sannolikhet i felskrivning.

Johan Jolin efterträdde Anders Johansson och Lars Petter Berggren tog över befattningen som stins och postman i maj 1894 samt Nils Peter Johansson i oktober 1903. Den sistnämnde kom närmast från Polcirkeln.

Den 30 juni 1915 sade järnvägsstyrelsen upp "föreningen av järnvägs- och postgöromål" vid fem stationer, däribland Frinnaryd. Som följd därav fick postdirektören i Linköping poststyrelsens uppdrag "att omedelbart vidtaga åtgärder för poststationens i Frinnaryd skiljande". Efter kort tid tecknades ett kontrakt "med hemmasonen Carl Oskar Carlsson från Franslund om handhavande av poststationen samt verkställande av alla posttransporter mellan

poststationen och järnvägsstationen från och med den 1 oktober 1915 mot arvode av 600 kronor för år". Dessutom utgick ett biträdesanlag på 360 kronor per år.

Den nye poststationsföreståndaren, som bytte namn från Carlsson till Jarén, blev en i bygden vida omkring känd man. Som poststationsföreståndare var han dock bara verksam i drygt sju år och ersattes den 15 oktober 1922 av förrre kronojägaren Johan Leonard Larsson.

Det är som barnvän, djurvän och påhittig naturmänniska den fysiskt handikappade postmannen Jarén har fått sitt goda eftermäle. Han föddes den 26 oktober 1877 och nöddop förrättades samma dag. Hans insatser på det humanitära området kompenserade väl det faktum att han "stannat i växten" och inte mätte mer än 140 cm. Hans posttid bidrog till att han utvecklade det filatelistiska intresset i samband med en omfattande brevväxling. Fotografering blev dock den sysselsättning som gav honom möjlighet att lämna efter sig ett bestående arv. Hans fotosamling består av ett tusental moderna negativ och ca 2000 glasplåtar, många väl registrerade med uppgifter om motiv, plats, datum, exponeringstid och bländare. Han gjorde framkallningen och kopieringen mestadels på egen hand i en garderob. Med sina bilder hade han ofta en särskild avsikt - att dokumentera hembygden, människorna och deras seder.

Oscar Jaréns efterträdare J L Larsson avlöstes i november 1930 av Elsa Larsson, som senare fick tillnamnet Tingersten. När hon pensionerades i januari 1963 uppehölls befattningen på vakans i två år och med 1965 års ingång förenades poststationen med järnvägen. Under drygt elva år blev det stationsföreståndaren Kurt Söderström som fick ansvara för posten men den 1 juni 1976 drogs poststationen in.

Indragningen föregicks av ett informationsmöte i bygdegården den 4 april omkring ett halvt år efter att de nya organisationsplanerna blivit kända. Samhällsföreningen lät höra av sig genom en protestskrivelse till poststyrelsen. Man vände sig bland annat mot att postadressen skulle bli Aneby. Den policy som då tillämpades av Posten förklarades under "Fria ord" i Tranås-Posten den 30 april 1976 med bland annat följande text:

"En regel är att all post som delas ut från en postan-

stalt skall ha en och samma ortsadress. En annan är att **ett** postnummer skall svara mot **ett** ortnamn. Sistnämnda regel är nödvändig därför att det skulle kunna uppstå stora adresseringsproblem om ett postnummer motsvarades av flera ortnamn".

I fortsättningen av förklaringen hette det:

"Frågan om bibehållande av det gamla namnet i ortsadressen vid centralisering av postutdelningen har vid olika tillfällen behandlats i Riksdagen. I samförstånd med Kommunikationsdepartementet har därför Postverkets policy i viss mån ändrats så att den gamla ortsadressen numera i vissa fall kan bibehållas t v. En förutsättning är dock att en fast postanordning (postanstalt eller postställe) finns på orten. Så är fallet t ex i Norsholm där det kommer att finnas ett postställe efter postanstaltens indragning. I Frinnaryd kommer dock något postställe inte att inrättas beroende på för litet hushållsunderlag".

Lantbrevbäring

En tid efter indragningen kunde de "drabbade" kunderna konstatera att lantbrevbäringen var en god ersättningsanordning. Den första lantbrevbäringslinjen i Frinnaryd var redan 70 år gammal. Efter en framställning av kommunalstämman den 27 oktober 1904 och följande remissbehandling beslöt poststyrelsen att låta inrätta en 19 km lång ringlinje från poststationen via Frinnaryds kyrka och prästgård över Hästeryd, Öringe, Brunserys säteri, Vrangsjö kvarn, Mossarp, Wallstorps handelsbod, Sunhultsbrunn, Dagstorps säteri och Isaryds by. Förra korpralen Jakob Johannesson Skålander antogs till lantbrevbärare på linjen med en turersättning av kr 1:50 från och med maj månad 1905. Han efterträddes av skomakaren Frans Gustaf Carlsson år 1912 och tio år senare blev arrendator Gustaf Adolf Lindström lantbrevbärare. Näste man på posten var Clas Viktor Ekvall (1925-1951) och slutligen blev det Paul Wilderoth. Linjen genomgick stora förändringar efter hand som utsträckningar kunde göras och kom även att omfatta Frinnaryds andra lantbrevbäringslinje, den lilla till Hullarydsby, som uppehölls under tiden 1918-1949.

Gripenberg

Järnvägspoststation	1874-11-23--1908-11-10
Ej förenad poststn	1908-11-11--1955-12-31
Järnvägspoststation	1956-01-01--1964-10-31
Ej förenad poststn	1964-11-01--1966-09-30
Postexpedition	1966-10-01--1973-10-31
Postställe	1973-11-01--1976-09-30

När den s k östra stambanan fullbordades och knöts samman i Nässjö med den ursprungliga södra stambanan inrättades den 23 november 1874 förenade post- och järnvägsstationer i Tranås, Gripenberg och Frinnaryd. I Tranås innebar det flyttning av den tidigare befintliga poststationen vid Lövestads marknadsplats medan det för de båda andra orterna innebar tillkomsten av två helt nya poststationer.

I Gripenberg blev det stationsmästaren Svante Olsson som fick ansvaret för posten. Han avlöstes med 1905 års ingång av Anders Pettersson. Denne hade oturen att i godtrogenhet förmedla försäljning av 100 lotter till Dramatiska Teaterns Lotteri med dragning den 15 oktober 1908 åt en viss A Flyrin, som också på ett förmodat oriktigt sätt köpte 80 lotter per post från Linderås. Tillvägagångssättet stämde inte helt överens med den tidens postala regler. Postinspektör Adolf Malmgrens utredning visade "att bemälda poststationsföreståndare handlat i god tro och att de förseelser, vilka egentligen påkallat nu verkställd inspektion, begåtts av oförstånd".

Detta hjälpte inte och poststyrelsen beslöt den 6 november 1908 att poststationen i Gripenberg (liksom den i Skillingaryd, där motsvarande transaktion ägt rum) skulle skiljas från järnvägen, samt att ombyte skulle ske av poststationsföreståndare i Linderås.

I Gripenberg flyttades poststationen nu till fabrikören Karl David Egidius Svensson. Med denne tecknades kontrakt

om att vara poststationsföreståndare samt besörja transporter mellan järnvägsstationen och den nya lokalen med 480 kronor i årsarvode för båda uppgifterna tillsammans. Det var samma belopp som hade utgått till järnvägsstationens föreståndare för bestyret med posten.

Här bör tilläggas att beslutet om motsvarande åtgärd i Skillingaryd hävdades av särskilda skäl, sedan postinspektör Malmgren hemställt "att vid vad i ärendet åtgjorts måtte tills vidare bero".

Efter några år fick poststyrelsen framställningar om att poststationen i Gripenberg skulle återförenas med järnvägen. Bakom framställningarna skyttades stationsmästare Pettersson, vars oförskyllda medverkan i lotterisvindeln inte föranlett järnvägsstyrelsen att skilja honom från tjänsten. Adolf Malmgren i Linköping, som från och med 1910 hade titeln postdirektör, uppgav efter utredning i sitt brev till poststyrelsen den 4 december 1911 bl a följande:

"Någon anledning till berättigade klagomål mot nuvarande poststationsföreståndaren eller det sätt, varpå poststationen i Gripenberg skötes förefinnes icke, och skrivelserna ha tillkommit på tillskyndande av förutvarande poststationsföreståndaren i Gripenberg A Pettersson, vilken, enligt vad uppgivits, vid flera tillfällen och på olika sätt visat ovilja emot poststationsföreståndaren Egidius Svensson."

Poststyrelsen beslöt den 7 december att framställningen om att återföreana post- och järnvägsstationerna i Gripenberg inte skulle bifallas. Samma beslutat blev det av den nytillträdande stationsmästare Carl Gustaf Edvard Lindbergs försök år 1912 att bli postchef. Anders Pettersson hade då avlidit och kunde inte ha påverkat den framställning som ordsbefolkningen i Gripenberg gjorde.

Poststationen fortsatte således skild från järnvägen och i K D E Svenssons händer. När denne avled den 29 januari 1937, övertogs den efter en tids vakans av postbiträdet Sven Olof Svensson och den 1 juli 1945 av frisören Harald Plahn, nu i en ny lokal ca 150 meter från järnvägsstationen. Från den 1 oktober 1954 hölls befattningen åter vakant men med 1956 års ingång inträffade vad många gått och väntat på - poststationen flyttades till järnvägen!

Föreståndare blev stationsmästaren Karl Henry Torkel Nygren. Trafiken ökade och efter åtta år blev det åter aktuellt med skilsmässa, Detta inträffade den 1 november 1964, då Märta Gunvor Sandstedt tog över. Hon hade varit poststationsföreståndare i Linderås sedan september 1952.

Den 1 oktober 1966 blev poststationen statushöjd till en s k postexpedition. Fru Sandstedt hade vid det tillfället fått en tjänst som expeditjonskassör i Aneby men önskade bli kvar i Gripenberg och blev formellt postexpeditionens chef den 1 december 1966.

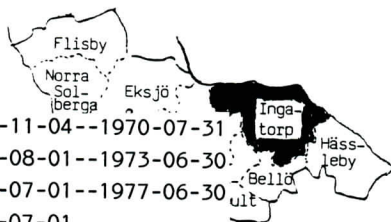
Ortsborna skulle åter visa upprörda känslor drygt sex år senare när postverkets nya organisationsplaner blev kända. Om detta skrev tidningen Tranås-Posten följande i ett referat den 13 april 1973 av Gripenbergs kommunalförnings årsmöte i Folkets hus:

"Dagens största och viktigaste fråga var dock en skrivelse från postverket om nedläggning av poststationen i Gripenberg. Efter en livlig diskussion beslöts att utlysa ett protestmöte och informationsmöte och till detta kalla postmästaren eller någon annan ansvarig tjänsteman".

Fem dagar senare kunde tidningen i en stort uppslagen artikel redovisa "fräna attacker mot postindragningen". Postens lönsamhetstänkande vägde emellertid tyngst och med oktober månads utgång 1973 drogs poststationen in, samtidigt som motsvarande förändring genomfördes i Adelsö. En sju mil lång ringlinje med Tage Hansson som lantbrevbärare inrättades för att betjäna 300 hushåll, däribland de i Gripenbergs samhälle. Ett postställe bidrog under tiden fram till och med september 1976 till en mjuk övergång till lantbrevbäring för kunderna i samhället.

Bruzaholm

Järnvägspoststation 1874-11-04--1970-07-31
Ej förenad poststn 1971-08-01--1973-06-30
Postexpedition 1973-07-01--1977-06-30
(Lokal)postkontor 1977-07-01--

Stinsen Carl Sabelström i Bruzaholm kunde från den 4 november 1874 också kalla sig poststationsföreståndare. Då öppnades nämligen Bruzaholms poststation i stationshuset och Sabelström fick utöver sin järnvägs-lön 240 kr om året för sitt bestyr med posten. Med samma årslön efterträddes han i oktober 1877 av Adolf Johansson. Därefter ansvarade följande järnvägsanställda för posten i Bruzaholm: Vilhelm Hagström (1895-1903), Martin Thor Kassel (1904), Hjalmar H V Strömquist (1904-1908), Theodor C N Wiede (1908-1922), Fredrik Arvid Ternsberg (1922-1925), Karl Petrus Hultenius (1925-1931), Sten Melker Berggren (1932-1936 och 1939-1950), Tuve A Tuve (1936-1937), Vide Rickard Jenner Jennerstam (1937-1939), Johan Artur Bernhard Andersson (1950-1955), Karl Sigurd Tage Karlzén (1955-1962) och Lars Hilding Rur (1962-1967).

Efter Rurs förflyttning till Perstorp den 1 juni 1967 hölls befattningen vakant tills post och järnväg skildes med juli månads utgång 1970. Gudrun E Timm blev tillförordnad poststationsföreståndare efter en tid som lantbrevbärare på linjen Bruzaholm-Arkarp. Vid halvårsskiftet 1973 organiserades poststationen om till en s k C-postexpedition, och Gudrun Timm blev ordinarie stationsmästare, som titeln var då. Denna ändrades till postmästare den 1 juli 1977, samtidigt som termen postexpedition byttes ut mot postkontor.

Det gamla stationshuset i Bruzaholm blev föremål för en omfattande ombyggnad och renovering och fina moderna lokaler kunde tas i bruk i februari 1984. Vid invigningstillfället kunde direktör Holger Alm vid Bruzaholms Bruk lovordat posten i Bruzaholm som en populär inrättning.

Efter en omorganisation, som genomfördes 1974, utgår brevbäringen i Bruzaholm, liksom den i Ingatorp, från postkontoret i Hjätevad.

Mariannelund

Järnvägspoststation 1874-11-04--1912-12-31
Ej förenad poststn 1913-01-01--1933-05-31
Postexpedition 1933-06-01--1977-06-30
(Lokal)postkontor 1977-07-01

Efter hand som järnvägen mellan Nässjö och Oskarshamn växte fram inrättades poststationer i de flesta järnvägsstationerna, ibland med indragning av närliggande poststationer som följd. När stinsen Per Georg Aschan i Mariannelund fick ansvaret för postgöromålen i den nyinrättade poststationen där den 4 november 1874 med 360 kronor i årsarvode blev sålunda poststationen vid Hessleby kyrka indragen efter några dagar (troligen från och med den 8 november). Om de invändningar poststationsföreståndaren i Hessleby gjorde finns att läsa i avsnittet om Hessleby (1874 års poststationer).

Postföringen mellan Eksjö och Västervik ändrades i avslutning till järnvägens vidareutveckling. Postdiligensen utgick med tillkomsten av poststationen i Mariannelund därifrån till Vimmerby och upphörde efter hand helt.

År 1895 blev Ernst Oscar Breitholtz stationsinspektör och poststationsföreståndare i Mariannelund, följd 1901 av Johan Albin Gillberg. Med 1913 års ingång skildes post och järnväg åt och Hilma Erika Augusta Nordell blev poststationsföreståndare. Hon hade haft motsvarande befattning i jämtländska Hammerdal under tiden 1893-1912. När hon avgick 1932 vid 67 års ålder, tillerkändes hon ett ålderdomsunderstöd på 1080 kronor om året. Någon ordnad pension fanns då ännu inte för de avtalsanställda i postverket.

Poststationens status höjdes till postexpedition från den 1 juni 1933. Posten flyttade in i Ax's fastighet och

senare till gamla sparbankshuset samt 1968 till förvaltningshuset vid Stortorget. Med titeln stationsmästare blev Elof Nyman föreståndare 1933. Efter 23 år lämnade han över till Åke Kristensson. Denne efterträddes 1959 av Jenny Karlsson. Hon lämnade i sin tur över år 1972 till Walter Karlsson. I december 1988 blev Mats Larsson postmästare i Mariannelund med ansvar för postservice till drygt 1300 hushåll, inklusive dem som betjänas av de tre lantbrevbäringslinjerna.

I Hessleby sjukhus fanns under tiden 1 juni 1964-28 februari 1978 ett postombud med gravvynen MARIANNELUND POB 1 i datumstämpeln.

Mariannelunds järnvägsstation år 1905

Hjältevad

Järnvägspoststation 1877-04-01--1979-06-07

(Lokal)postkontor 1979-06-08--

I ett brev till poststyrelsen i december 1876 begärde ett antal personer i Hjältevad att få en poststation i järnvägsstationen. De skrev bland annat följande:

"Den livliga trafiken på stället till följe av dels ångsåg, ångkvarn, färgeri, handelsbodas m m på platsen Hjältevad och dels i närheten belägna egendomar med sågverk, mjölkvarnar, tegelbruk, mejerier och fabriksrörelser av flera slag göra det med varje dag allt mer kännbart, med bristen av poststation vid Hjältevad, vilket förorsakat tidsutdräkt och kostnader för trafikanter och näringsidkare i orten."

Poststationsföreståndare Elias Schütz i Ingatorp uppgav under remissbehandlingen som sin övertygelse att "poststation i Hjältevad näppeligen skulle löna sig". Postinspektör P Ch Bergman tillstyrkte ändå bifall under anförande "att rörelsen å platsen, om den än icke motsvarar allt vad som av de många underskrifterna å ansökan kunde antagas, utan tvivel vida överträffar den vid Bohults och Forshults stationer".

Poststyrelsen beslöt att en förenad post- och järnvägsstation skulle inrättas i Hjältevad den 1 april 1877, dock "på försök". Detta innebar omedelbar uppföljning av trafiken, liksom för poststationen i Emarp, som inrättades två månader senare. Postinspektör Karl Westman i Malmö, till vars revir järnvägen Nässjö-Oskarshamn överförts, meddelade den 22 maj 1878, "att verksamheten av de på försök inrättade poststationerna i Emarp och Hjältevad synes giva vid handen, att de äro fortfarande

behövliga". Intill den 1 maj 1878 hade 64 assurerade försändelser och 236 rekommenderade brev inlämnats vid poststationen i Hjaltevad. Under första verksamhetsåret hade frimärken sålts i Hjaltevad för kr 392:76.

Stationsförmannen Anders Gustaf Björkegren blev föreståndare för poststationen i Hjaltevad med 120 kronor i årsarvode för denna del av arbetet vid järnvägen. Detta steg efter hand och var 240 kronor när Carl Axel Zachrisson tog över stationen 1882. Poststyrelsen beslöt om höjning till 360 kronor sedan postinspektör Hugo Winroth i Malmö i januari 1886 tillstyrkt Zachrissons framställning "med särskilt avseende fäst på, att tre gånger i veckan förekommer att expediera post till poststationerna i Bellö, Kråkshult och Karlstorp, likasom ock tre andra dagar i veckan därifrån ingår post till poststationen i Hjaltevad". Det blev sedan förändringar i omgångar åren 1899, 1902 och 1904. Sistnämnda år höjdes ersättningen till 540 kronor och dessutom utgick ett biträdesanslag på 360 kronor, något som vittnar om god utveckling av trafiksiffrorna.

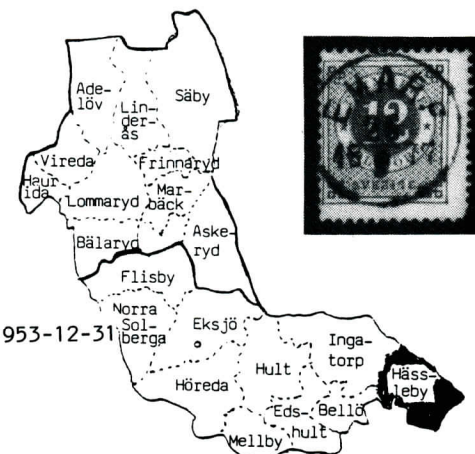
De av Hugo Winroth åberopade skälen för arvodeshöjning, expediton av post till vissa lantpoststationer, hade sin upprinnelse i tillkomsten av karrpostlinjen mellan Hjaltevad och Karlstorp i oktober 1879.

Zachrisson blev vid sin post i närmare 40 år. Han efterträddes i november 1921 av Carl Edvin Rudolf Dehlin, som varit poststationsföreståndare i Ryningsnäs under sju år. Denne blev kvar i Hjaltevad nära nog ett kvarts sekel och efter honom ansvarade följande järnvägstjänstemän för poststationen: Johan Gunnar Henning Carlsson (1946-1947), Carl Erik Gustaf Möller (1947-1948), A R H Åberg (1948-1950), Sture Emanuel Book (1950-1956), Sven Herbert Wendelén (1959-1960), Sigvard Vilhelm Hultman (1960-1974) och Bengt O Gustavsson (1974-1979).

Efter skilsmässa från järnvägen blev poststationen stathöjd till "lokalpostkontor" den 8 juni 1979 och efter en tids vakans blev Gudrun Timm utnämnd till postmästare. Hon efterträddes redan i oktober 1980 av Lisbeth Jonsson som därmed övertog ansvaret för bl a postdistribution till närmare 1000 hushåll.

Emarp

Järnvägspoststation 1877-06-01--1953-12-31

I ett cirkulär till postförvaltarna informerade poststyrelsen den 4 maj 1877 om att en poststation skulle öppnas den 1 juni 1877 vid järnvägsstationen Emarp på linjen Nässjö-Oskarshamn.

Därmed tillgodosågs ett önskemål av handlanden Philip Welin. Denne hade i ett brev den 28 februari 1877 till poststyrelsen berättat bland annat att han fyra år tidigare anlagt en större ångsåg "och i förening med denna, själv anlagt och bekostat även järnvägsstation, allt benämnt Emarp". Postinspektören ansåg sig inte kunna tillstyrka bifall och uppgav bland annat följande:

"Någon annan än Welin kan svårigen få gagn av en poststation vid Emarp, enär Mariannelund är huvudpunkten för ortens rörelse och denna station är belägen på ett avstånd av endast 0,3 mil från Emarp."

Vid poststyrelsens föredragning den 23 mars 1877 försågs postinspektörens redovisning med påteckningen att ärendet inte ansågs föranleda vidare åtgärd. Så mycket mera förvånar poststyrelsens beslut mindre än en månad senare. Det meddelades i ett brev den 21 april 1877 till postinspektören och avsåg att inrätta en poststation vid Emarp den 1 juni, på försök. En bidragande orsak torde ha varit att sökanden, H G Sörensen för Sävåns AB, i vilken även Philip Welin tycks ha varit delägare, erbjöd sig att bidra till kostnaderna så att postverket bara behövde bekosta 60 kr i årslön till stationsföreståndaren, Elias Andreasson.

Postinspektionen rapporterade den 22 maj 1878 om resul-

tatet av den försöksvis inrättade poststationen. Det var positivt och poststationen blev permanent efter dåtida förhållanden. När Elias Andreasson avgick i september 1896 hade arvudet hunnit stiga till 300 kronor, något som kom den tillförordnade efterträdaren S J Stark till godo. Han blev dock, liksom många anrda järnvägsmän, bara kort tid vid rodret i Emarp.

Emarp låg drygt 5 km från Pelarne, där en poststation hade funnits åren 1874-1878. Där hade man i samband med poststationsindragningen fått lantbrevbäring från Vimmerby. Så småningom växte den tanken fram att det vore bekvämare med lantbrevbäring från Emarp. På den tiden förde lantbrevbärarna inte med sig värdeförsändelser förrän de hade fått mottagarnas kvitton och det var därför en omständlig procedur med värdeförmedling, så omständlig att man ofta föredrog att själv besöka poststationen, om den låg på rimligt avstånd.

I ett brev den 21 oktober 1884 förklarade sig arbetaren Carl Johan Johansson i Pelarne villig att fullgöra lantbrevbäring tre dagar i veckan mellan Emarp och Pelarne prästgård mot en ersättning av 50 öre för var tur fram och åter.

Detta kom väl till pass när postmästare Johan August Lindqvist i Kalmar rapporterade till poststyrelsen om sin inspektion av lantbrevbäringen Vimmerby-Pelarne. Lindqvist var för övrigt veteran inom lantbrevbäringen. Det var han som svarade för Visby postkontors förvaltningsområde mellan 1876 och 1880. Där hade han redan med 1878 års ingång anställt de flesta av landets första lantbrevbärare.

I samband med inspektionen hade han träffat kommunalombudet för posten i Pelarne och komminister C A Höglander. De hade framhållit olägenheten av att posten till Pelarne utgick från Vimmerby på dubbelt så stort avstånd till Pelarne som Emarp.

Postmästare August Gustafsson i Vimmerby hade vid re-missbehandlingen inte haft något att erinra mot att lantbrevbäringen mellan Vimmerby och Pelarne drogs in. Han framhöll att "ett av huvudskälen för dess tillkomst - kronolänsmansposten - numera upphört, sedan bostället utarrenderats och innehavaren erhållit nådigt tillstånd att bo inom Vena församling".

Kronofogde Gustaf Lindberg i Vimmerby var överens med postmästaren och poststyrelsen godkände ändringen sedan postinspektionen redovisat ärendet. Lantbrevbäringen mellan Emarp och Pelarne började i april 1885. I september samma år sade Carl Johansson emellertid upp kontraktet då han nekats förhöjning från 50 till 75 öre per tur, sedan vägen mellan Emarp och Pelarne visat sig vara längre än man från början uppgett. Någon annan lantbrevbärare stod dock inte att få och från 1885 års ingång gick poststyrelsen med på den högre ersättningen.

Den 23 november 1886 rapporterade postmästare Lindqvist i Kalmar till poststyrelsen om sina iakttagelser vid inspektion av poststationerna och lantbrevbäringslinjerna i länet. Om linjen Emarp-Pelarne skrev han kort och gott att linjen "sköttes väl, och pastor likasom församlingen var mycket belåten med den nuvarande postgången och brev-bäringen".

Den 15 januari 1897 blev det byte på föreståndarebefattningen vid stationen i Emarp. Då tillträdde 43-årige konduktören Carl Fredrik Lindegren. Som vanligt vid de förenade post- och järnvägsstationerna blev det fler byten och följande personer har antecknats som föreståndare vid stationen i Emarp, vilken för övrigt degraderades till hållplats den 1 november 1921: Jonas Adolf Gerhard (1911-1921), Berta Gerhard (1921-1934) och Anna Frideborg Johansson (1934-1953).

Med 1953 års utgång drogs poststationen in och de hushåll som använt sig av den fick postadress Mariannelund, varifrån lantbrevbärare Karl Byströms linje ändrades att utgå. Det var en efter nutida mått förhållandevis liten linje med blott 119 hushåll att betjäna. Byström hade börjat sina bana som lantbrevbärare 1939 som vikarie på cykellinjen från Emarp. När han pensionerades 1967 uppvaktades han i Mariannelund av bl a förre postmästaren Helge Wiselius och förste kontrollör Wilhelm Wesslund i Eksjö. Förutom postfolk, däribland stationsmästaren Jenny Karlsson i vars bostad i Mariannelund avtackningen ägde rum, deltog även representanter för kunderna på Byströms linje, Erik Andersson i Överstås och Fingal Nilsson i Hornsved. Någon olägenhet av att poststationen i Emarp dragis in 14 år tidigare märktes inte.

Vallnäs

Järnvägspoststation 1896-11-01--1963-05-31

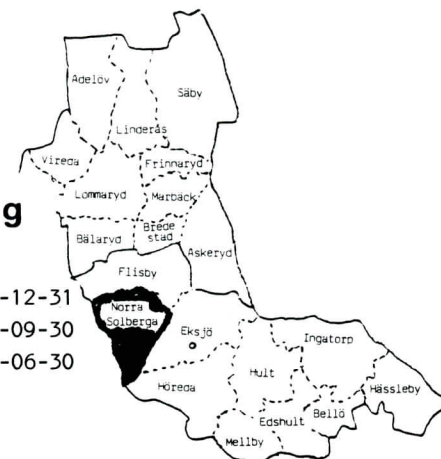

I ett brev från direktionen för Nässjö-Oskarshamn Järnväg till poststyrelsen den 22 september 1896 erinrades om att bruksägaren och ledamoten av riksdagens första kammare Axel Fagerholm i Vallnäs fått poststyrelsens löfte om en poststation så snart Vallnäs järnvägsstation blev öppnad för trafik. Detta skulle äga rum den 1 oktober, men förvarningen kom för sent för att formaliteterna skulle hinna ordnas. Den 1 november 1896 blev dock stinsen Elias Andersson formellt ansvarig för postgöromålen med en ersättning av 120 kronor om året för denna syssla. Andersson hade den 1 oktober 1896 fått transport från sin befattning som stins i Emarp, där han haft 180 kronor i årsarvode för postarbetet. Järnvägsstyrelsens anhållan att han måtte få behålla detta som en personlig förmån förklingade ohörd i poststyrelsen, men med 1899 års ingång fick han denna ersättning. Den höjdes vid 1902 års reglering till 240 kronor.

Elias Andersson blev kvar i Vallnäs till 60 års ålder och efterträddes i november 1913 av Carl Mårten Reinhold Frössberg. När denne avled i september 1923 vikarierade Johan Gunnar Henning Carlsson tills den nye innehavaren Carl Frithiof Rosén tillträdde i december. Han följdes i oktober 1934 av Svea Hanna Maria Samuelsson, som blev den siste järnvägs- och poststationsföreståndaren i Vallnäs. Hon verkade som sådan i nära 29 år, d v s fram till poststationens indragning med maj månads utgång 1963.

Smålands Anneberg

Järnvägspoststation 1909-04-05--1934-12-31
Ej förenad poststn 1935-01-01--1951-09-30
Postexpedition 1951-10-01--1977-06-30
(Lokal)postkontor 1977-07-01
Namn Anneberg 1979-05-02--

Den 31 juli 1907 uppgav Annebergs Tändsticksfabrik i ett brev till poststyrelsen att företaget från mitten av november inte längre skulle ha någon beröring med Solberga poststation, eftersom en järnväg från Ormaryd till Anneberg höll på att byggas.

I Ormaryd vid järnvägen österut från Nässjö fanns sedan januari 1874 en poststation. I brevet uttryckte företaget också önskemål om att få en poststation i Anneberg med motiveringen att "Annebergs samhälle allaredan räknar cirka 1000 personer och vilket antal ökas år från år".

Litet överdrivet optimistiskt kan man väl säga om brevet i vad gäller tidpunkten för järnvägen. Den öppnades nämligen inte för allmän trafik förrän den 29 mars 1909. Men man var väl förberedd på Posten. Redan den 16 oktober 1907 hade kronfogde Axel Ehrengranat i Eksjö vitsordat "behovet och lämpligheten av poststations inrättande vid Anneberg så snart järnvägsförbindelsen därifrån till Ormaryd blivit för trafik öppnad".

Det var tidsutdräkten i järnvägsbyggandet som gjorde att poststationen med namnet Smålands Anneberg inte öppnades förrän den 5 april 1909. Till föreståndare antogs järnvägens stationsföreståndare Axel Wilhelm Krantz med 180 kronor i årsarvode.

Järnvägen var smalspårig (600 mm bred) och 7,1 km lång. Bolaget fick koncession den 9 oktober 1908, således mer än ett år efter den inledningsvis citerade skrivelsen, och trafiktillståndet utfärdades den 23 mars 1909. Aktiekapitalet var 200 000 kronor.

Som på flera andra smalspårsbanor blev det en relativt kort historia för Anneberg-Ormaryds järnväg. Länsstyrelsen i Jönköping yttrade sig på hösten 1934 till regeringen i frågan om nedläggning och hade intet att erinra mot bifall till en framställning i den riktningen.

Dessförinnan hade Axel Wilhelm Krantz blivit avlöst som föreståndare för den förenade post- och järnvägsstationen. Den 15 november 1915 tillträdde nämligen den tre år yngre August Bergström. När tågtrafiken lades ner med 1934 års utgång blev han kvar som postanställd. Poststationen var kvar i stationshuset till 1941, varefter den flyttades till tändsticksfabrikens f d kontor. Stor postutväxling gjorde behovet av en poststation oavvisligt.

Den 1 oktober 1949, när August Bergström gick på sitt 68:e levnadsår tog Brita Söderberg över poststationen, senare med tillnamnet Petersson. Hon fick uppleva att den stathöjdes till postexpedition den 1 oktober 1951. Genom ytterligare omorganisationer fick hon sedermera titeln postmästare och ansvar för postdistributionen till mer än 400 hushåll i den lokal i gamla kommunalkontoret, dit posten flyttade 1971.

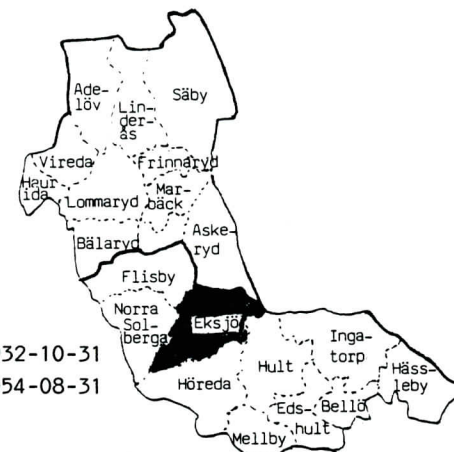
Prefixet "Smålands" kunde utan olägenhet tas bort sedan den halländska poststationen med namnet Anneberg blivit avvecklad. Namnförändringen till enbart Anneberg genomfördes den 2 maj 1979.

Under en period på 1930-talet befordrades posten till Anneberg med dressin, ett fortskaffningsmedel som användes endast i få fall.

Smålands Anneberg—Ormaryd.

(Från och med den 5 april 1909.)

Fk. Tåg 1.	Fk. Tåg 5.	Km.			
6 ⁵⁰	3 ³⁰	—	Smålands Anneberg	8 ³²	5 ²
7 ¹²	3 ⁵²	7	Ormaryd	8 ¹⁰	4 ⁴⁰
				Tåg 2. Fk.	Tåg 6. Fk.

Skurugata

Järnvägspoststation 1915-12-18--1932-10-31

Postombud 1932-11-01--1954-08-31

Skurugata järnvägsstation förenades den 18 december 1915 med en poststation. Järnvägstjänstemannen Karl Oskar Raask fick ansvaret för posten med 180 kronor i årsersättning. Han lämnade över till Ida Sofia Raask den 1 april 1925. Omsättningen vid den förenade post- och järnvägsstationen var mycket ringa. Det var en av många som diskuterades för indragning i samband med 1932 års sparsamhetskampanj då man funderade över fortsatt existens för drygt 20 poststationer i östra distriktet, poststationer som hade låg frimärksförsäljning.

De flesta fick vara kvar, så även inom andra postdistrikt, men en av de få som drogs in då, var just den i Skurugata. Beslutet tillämpades med november månads ingång 1932. I poststyrelsens förutsättningar för rationaliseringsåtgärder ingick undersökning "huruvida någon eller några av de poststationer, som ha en årlig uppbörd av högst 500 kr, anses böra bibehållas, indragas eller utbytas mot stationära lantbrevbärningar".

Det blev det sistnämnda alternativet för poststationen i Skurugata. Den stationära lantbrevbärningen fick termen postombud. Ida Rask fick ett särskilt kontrakt om att ansvara för postombudet med 200 kronor i årsersättning. Tf postmästaren i Eksjö, Karl Ivar Dafgård, anförde i sitt remissyttrande till postdirektionen den 27 juni 1932 bl a följande:

"Vid av mig företagna undersökningar har det visat sig, att genom indragning av poststationen i Skurugata befolkningen inom detta område skulle komma att stå helt

utan postbefordran och med närmaste postanstalt, Högaskog, på ett avstånd av 8 km. Dessutom äro i trakten nu befintliga vägar, mindre byvägar, av mycket dålig beskaffenhet med små utsikter till någon förbättring.

Enda lösningen att ordna postförhållandena här för att samtidigt kunna nedbringa kostnaderna, anser jag vara genom utbyte mot stationär lantbrevbäring".

Det är inte klarlagt från vilket datum postombudet började använda en datumstämpel. I dess gravyr fanns orden EKSJÖ POB 2. Postombudet avvecklades med mars månads utgång 1954. Ida Raask hade i februari 1936 befordrats till Högaskog och då efterträtts som postombud i Skurugata av Wilhelmina Sandell.

Högaskog

Järnvägspoststation 1919--11-01--1950-04-30
Postombud 1950-05-01--1954-03-31

I stationshuset med namnet Högaskog i Eksjö stad vid järnvägslinjen till Österbymo inrättades den 1 november 1919 en poststation med stinsen Teodor Kristian William Petersson som ansvarig för postgöromålen. När han fick förflyttning till Lägern i april 1922 efterträddes han av Wilhelmina Sandell. Hon blev postombud i Skurugata den 1 februari 1936 och Ida Sofia Raask blev postchef i Högaskog under drygt fyra år. Den 1 juni 1940 övertogs befattningen av Emma Matilda Tält, som fick uppleva att poststationen organiserades om till ett postombud den 1 maj 1950.

Datumstämpeln för postombudet hade gravyren EKSJÖ POB 3 och användes till mars månads utgång 1954, då även postombudet visade sig vara obehövt. Det hade utnyttjats mycket litet.

Stjärneborg

Poststation, ej förenad 1923-04-01--1933-02-28
Järnvägspoststation 1933-03-01--1964-05-31

Det påstås att den envise svensk-amerikanen Malte Liewen Stierngranat lyckades förmå SJ att anlägga en station vid Stjärneborg, där han byggt sitt slott. Upprepade gånger lär han ha dragit i nödbromsen och triumferande stigit av tåget. Sedan han lovat att betala stationshuset gav SJ med sig och han lär själv ha gjort ritningen.

Omkring 1916 lär stationshuset ha stått färdigt. Men det fanns då ingen poststation där. En framställning om en sådan daterades den 30 januari 1923, underskriven av Malte och några andra personer i trakten. De skrev bl a följande till postdirektören i östra distriktet:

"Den postanstalt som av oss och övriga här på orten boende anlitas, är Frinnaryd. Sedan några år tillbaka ha vi begagnat oss av s k lösväska, som expedieras emellan sistnämnda postanstalt och Stjärneborg. Denna anordning har emellertid visat sig medföra åtskilliga olägenheter bl a därutinnan att den härifrån på aftonen avgående posten blir ett dygn försenad, enär densamma icke vidarebefordras från Frinnaryds poststation förrän dagen efter ankomsten".

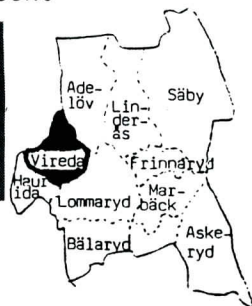
Postdirektören anförde vid överlämnandet till poststyrelsen att "Ingenjör Stierngranat i denna sak uppvaktat Herr Generalpostdirektören, och skulle Herr Generalpostdirektören hava ställt sig välvillig till saken".

SJ hade meddelat att förening av hållplatsen med en poststation skulle förutsätta personalförändring med merkostnader som skulle överstiga SJ:s inkomster. Innehavaren av Nobynäs pensionat, fru Emilia von Kohten, åtog sig

att sköta poststationen. Pensionatet låg 700 meter från hållplatsen och för transporterna däremellan skulle utgå särskild ersättning med 60 kronor per år.

I de få handlingarna i målet finns anteckningen den 27 februari att "förutsättningar för en poststation ej förefinnas". Men redan den 9 mars daterades poststyrelsens beslut i ett brev till postmästaren i Tranås. Fru von Kohten anställdes med 240 kronor i årsarvode jämte 96 kr i dyrtidstillägg. I mars 1926 övertogs arbetet av Astrid Gustafsson, från 1930 med namnet Fasth genom giftermål. Hon blev efter sex år platsvakt vid SJ och fick uppleva att poststationen flyttades från pensionatet och förenades med järnvägen den 1 mars 1933. Hon fick också vara med om att poststationen drogs in. Den ersattes med lantbrevbäring från Aneby den 1 juni 1964. Senare revs den lilla anhaltsstationen som inrymt posten.

Stora Hultrum

Järnvägspoststation 1900-12-18--1935 08-31

Ej förenad 1935-09-01--1967-09-30

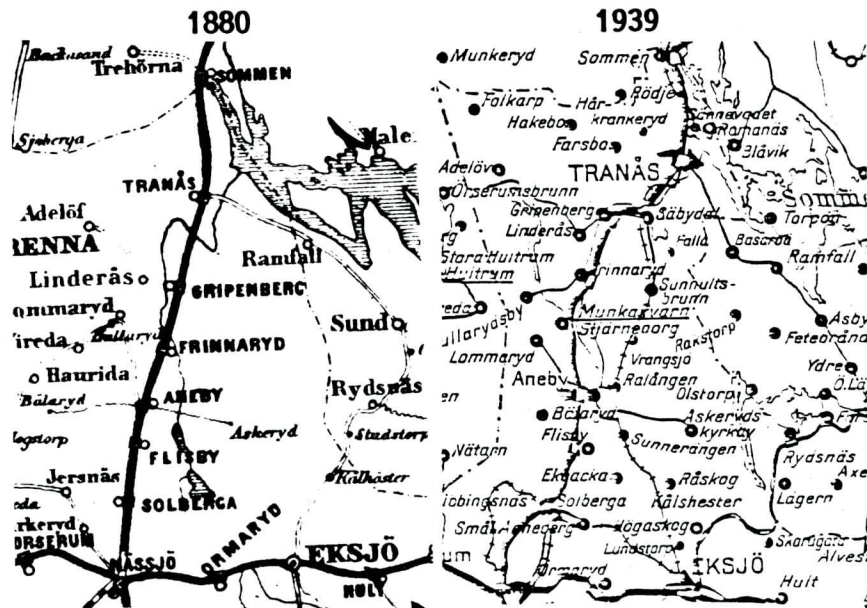
Carl Ragnar Wessman blev föreståndare för den förenade post- och järnvägsstationen i Stora Hultrum, när denna öppnades den 18 december 1900. Han avled, blott 50 år gammal, i februari 1930 och följdes av Erik Georg Vilhelm Lindgren. När Lindgren flyttade till Vireda efter bara ett år övertog Sven Johan Brandt poststationen. Denne hade varit poststationsföreståndare i Vireda 1907-1927.

Med järnvägens nedläggning övertog telefonisten Linnéa Johansson poststationen. Hon fick vara kombinerad telefonist och "postmästare" under hela 32 år och upplevde poststationens indragning med september månads utgång 1967. Denna nedläggning ägde rum samtidigt som poststationerna i Bunn, Vireda, Haurida och Örserumsbrunn drogs in.

Posten bortom gränsen

Det har känts angeläget att i samband med presentation av den postala utvecklingen i Vedbo också kort beröra de närmaste poststationerna i Östergötland, så mycket hellre som de under skilda tidsperioder ingått i förvaltningsområdena för Eksjö och Tranås. En tidig postföringslinje förband postkontoren i Kisa och Eksjö med varandra och passerade Sund, där mellanområdets första poststation kom till stånd. En annan postföringslinje förband efter södra stambanans fullbordande Tranås med Rumskulla och passerade också Sund. Länsgränsen utgjorde inte något hinder för att bygga ut kommunikationsleder så att de passade postens organisation.

Här visade utdrag ur 1880 års och 1939 års postkartor ger kanske ett begrepp om geografien i området.

Kvinna blev svensk pionjär i Sund

Poststationen i Sund öppnades som ett relativt tidigt resultat av regeringens bemyndigande till poststyrelsen den 9 mars 1860 "att, å lämplige ställen, inrätta ett nytt slag av poststationer, vilka äro ämnade att, såsom speditjonskontor, för mera avlägsna orter underlätta förbindelsen med närmaste postkontor".

Efter vederbörlig remissbehandling på grund av en framställning från sockenstämman den 17 februari 1861, två dagar efter att landets första poststationer hade öppnats, däribland den i Säby, inrättades en poststation den 1 februari 1863 vid Sunds gästgivaregård några hundra meter söder om kyrkan. Handlanden Bengt Gustaf Carlsson antogs till föreståndare. Efter hans död redan ett år senare vikarierade bokhållaren Edvard Peterson i väntan på en ny utnämning.

Denna dröjde inte länge och det blev en kvinna som övertog ansvaret för poststationen. Därmed skrevs posthistoria av mera ovanligt slag, för det var landets första kvinnliga poststationsföreståndare.

Genom ett kungligt brev den 10 juli 1863 hade kvinnor blivit berättigade att förestå poststationer och åtta år senare även fått tillträde till extra biträdestjänster på postkontoren. Men det var en otrolig mansdominans och på totalt 250 poststationer i mars 1868 fanns det bara 14 kvinnliga föreståndare.

Pionjären fick alltså ta över rodret i Sund. Det var Maria Josefina Adlerstam, dotter till postmästare Gustaf Ulric Adlerstam i Hedemora. Hon blev den 7 mars 1864 utnämnd till föreståndare för poststationen i Sund, bara en vecka efter att Bengt Gustaf Carlsson hade avlidit.

Att utnämningen kunde gå så fort beror på att fröken Maria Josefina så att säga låg i startgropen. Kort tid efter att det ovannämnda kungliga brevet hade stadgat att kvinnor kunde få förestå poststationer, anmälde hon nämligen till poststyrelsen sitt intresse för att få en sådan befattning någonstans i landet. Hon hade - trots att kvinnan formellt då inte fick vara i posttjänst - biträtt postmästare Salomon August Heurlin i Strömsholm. Denne skrev den 27 september 1863 ett rekommendations-

brev i form av ett intyg att bilägga hennes intresseanmälan hos poststyrelsen. I intyget anförde Heurlin att hon "utmärkt sig för synnerlig ordning, omtanke och noggrannhet".

En påminnelse om denna intresseanmälan fick poststyrelsen genom det brev som Maria Josefina skrev den 4 mars 1864 så snart hon blivit underrättad om att poststationen i Sund pötsligt blivit vakant. Det föll sig då naturligt för poststyrelsen att omgående utnämna landets första kvinnliga poststationsföreståndare.

Hon efterträddes 1883 av fröken Hilda Fredrika Margaretha Bergström som med 1885 års ingång fick byta ut sin datumstämpel mot en ny, nu med namnet Ydre. Namnändringen berodde på upprepade felsorteringar, bland annat genom att man läste Sund med slarvigt skrivna handstilar som Lund och tvärtom.

Med fortsatt kvinnligt styre men på skilda platser och med postkontoren i Kisa, Eksjö och Tranås som överordnade fanns poststationen kvar till och med september 1957. Föreståndaren föreslog själv indragningen.

TORPA BLEV RAMFALL

Utmed postföringslinjen mellan Tranås och Rumskulla inrättades med 1875 års ingång två nya poststationer, Torpa och Svinhult, båda som en följd av att postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen i Östergötland. Även utmed den äldre postföringslinjen mellan Kisa och Eksjö, vilken i Sund korsade linjen mellan Tranås och Rumskulla, inrättades då två nya poststationer, nämligen i Norra Vi och Västra Ryd.

I Torpa blev handlanden Emil Hanell föreståndare med 175 kronor i årsarvode. Det höjdes redan efter ett år till 200 kronor. Vid sortering förekom ofta förväxling av post till likalydande poststationer i Västmanland och i Halland. Därför ändrades namnet på den östgötska poststationen till Ramfall redan efter två månader.

Emil Hanell efterträddes av brodern Ivan år 1884. Dennes dotter Inga Gustafsson blev den sista föreståndaren (1927-1968) i Ramfall. Poststationen ersattes med effektiv lantbrevbäring med maj månads ingång 1968.

Skamkänsla över sockennamn

Svinhult blev den andra av 1875 års poststationer utmed postföringslinjen mellan Tranås och Rumsdala. Till föreståndare utsågs klockaren och skolläraren Anders Johan Hultgren med 110 kronor i årsarvode. Vid organisation av nya postgångar i samband med planeringen för lantbrevbäring drogs kärrepostföringen på delsträckan mellan Sund och Rumsdala in. I stället inrättades lantbrevbäring till Svinhult från poststationen i Västra Ryd enligt ett kontrakt med Samuel Johan Humör. Därmed var ödet beseglat för poststationen i Svinhult, som drogs in med februari månads utgång 1879. Lantbrevbäringen till Svinhult ändrades senare att utgå från Ingatorp.

Svinhult skulle emellertid återkomma i förteckningen över landets postanstalter. Efter flera försök och en omfattande remissbehandling öppnades en poststation i Svinhult den 1 februari 1914 med förre hemmansägaren Samuel Johan Alfred Liedbergius som föreståndare. I realiteten sköttes poststationen av fröken Anna L T Liedbergius, antecknad som ordinarie föreståndare från och med oktober 1917. Ännu en dam, Frideborg Nilsson, var föreståndare (1934-1964) innan poststationen efter några månaders vakans drogs in den 30 april 1965.

Invånare i Svinhult skämdes ibland för det uråldriga sockennamnet. På 1920-talet försökte de officiellt att få byta socknens namn till Skogtuna. Som skäl angav de att de ibland möttes av smädelsefulla tillmälen på grund av socknens namn. Ändå fick de inte gehör och sockennamnet finns kvar ännu. Bättre framgång hade invånarna i Svinstad som i samband med namnförändring av poststationen i Svensta till Svenstavik fick sitt föraktliga namn utbytt till Bankekind.

POSTEN I NORRA VI FANNS LÄNGE

En av Östergötlands nya poststationer när kronobrevbäringen övertogs av postverket inrättades i Norra Vi med skolläraren och organisten Adolf Fredrik Rydman som föreståndare. Hans arvode på 150 kronor om året hann

förbättras några gånger under de 35 år som gick innan bokhållaren Patrik Wallberg tog över under en kortare period (1910-1911). Därefter svarade följande personer för poststationen i Norra Vi fram till dess den kunde ersättas med modern lantbrevbäring med september månads ingång 1971: John Gunnar Wiborn (1911-1955) och Martha Birgitta Ståhlberg (1955-1971).

VÄSTRA RYD BLEV RYDSNÄS

Inte långt från smålandsgränsen och med Eksjö som överordnat postkontor inrättades den 1 januari 1875 en poststation i Västra Ryd (med stavningen WESTRA RYD i datumstämpeln). Organisten och skolläraren Jonas Peter Frisk blev föreståndare och fick 110 kronor i årsarvode.

Den 1 april 1879 ändrades poststationens namn till Rydsnäs. Detta initierades av ett brev den 20 januari 1879 från J P Frisk till poststyrelsen. Han skrev följande: "Som tvenne församlingar under namn W.Ryd finnas i Sverige, nämligen W.Ryd i Uppland och W.Ryd i Östergötland där poststationen finns. Alltså kommer nästan varje vecka brev m m till poststationen, som måste returneras till W.Ryd i Uppsala län, som lär hava sin post på Stockholm. För att avhjälpa denna olägenhet önskar jag förfråga om poststationen kunde kallas **Ydre** i stället för Westra Ryd".

Vid remissbehandlingen ville landskansliet i Linköping inte acceptera namnet Ydre. Därifrån skrevs den 1 februari 1879 bland annat, "att ifrågavarande poststation, som är belägen invid kyrkoherdebostället Rydsnäs, måtte efter detta benämnas Rydsnäs poststation". Poststyrelsen accepterade landskansliets motförslag, sedan man funnit att det nya namnet inte skulle föranleda risk för förväxling med de befintliga poststationerna Rydsgård i Malmöhus län eller Ryningsnäs i Kalmar län.

Efter Frisk har följande personer antecknats som föreståndare för poststationen i Rydsnäs: Nils Hendersson (1885-1895), Johan Emil Samuelsson (1895-1906) och Astrid Lovisa Samuelsson (1906-1915). Poststationen förenades med järnvägen när linjen Eksjö-Österbymo öppnades för allmän trafik i december 1915.

Från den 18 december 1915 blev stinsen E V Bergh ansvarig för postens skötsel. Han blev kvar till 1943, varefter följande järnvägsanställda har antecknats som ordinarie poststationsföreståndare fram till skilsmässan mellan järnväg och post den 1 juni 1963: K A G Karlsson (1943-1948), C-E M Rosén (1949-1951), K Y Johansson (1951-1954) och Kerstin Rymalm (1954-1963). Efter skilsmässan från järnvägen blev fru Rymalm direktanställd av postverket och fick uppleva att poststationen byttes ut mot modern lantbrevbäring med oktober månads ingång 1972, varefter postadressen blev Österbymo. En s k proforma-skilsmässa från järnvägen hade gällt under en period åren 1942-1943, vilket innebar att lönen för postarbetet betalades direkt till den järnvägsanställda föreståndaren i stället för att vara en del av järnvägens lön. För postens kunder innebar det inte någon skillnad.

Poststationen i Rydsnäs blev utsatt för inbrott och sprängning av kasaskåpet dels på våren 1972 och dels några dagar innan den stängdes för gott.

YNGRE POSTSTATIONER BORTOM GRÄNSEN

I det föregående har kort berättats om den äldre poststationen i Sund samt de poststationer som inrättades i samband med att kronobrevbäringen upphörde. Här skall även lämnas litet utrymme åt några yngre poststationer i sydvästra hörnet av Östergötland.

Poststationen med namnet **ASBYSAND** fanns under tiden 1 januari 1887 - 30 september 1972 med följande föreståndare: F Wahlqvist (1887-1908), Carl Jacobsson (1908-1932), Anna R L Jacobsson (1932-1939), Karl Ragnar Jacobsson (1940-1942) och Birgitta Edelönn (1942-1972).

Det hus i vilket poststationen var inrymd brann upp på söndagseftermiddagen den 12 februari 1911. Poststationen flyttades tillfälligt men återkom till samma plats när ett nytt hus uppförts på det förras plats.

BASARPÖ blev namnet för en poststation som inrättades den 1 augusti 1890 ganska nära poststationen i Ramfall.

Den fanns kvar till och med september 1964 med följande föreståndare: Aug Johansson (1890-1928), Sixtus Albinus Arpö (1928-1948), Ebba Jonsson (1948-1964). Poststationen ersattes med lantbrevbäring från Tranås med oktober månads ingång 1964.

I **BLÅVIK** alldeles norr om gränsen mellan Ydre och Göstrings häradar inrättades en poststation den 1 januari 1883. Bakom tillkomsten låg en framställning sedan önskemål om förbättrad service hade framförts vid en extra kommunalstämma den 19 februari 1882. Den förste poststationsföreståndaren var skolläraren Bengt August Jonsson med 40 kronor i årsarvode. Han följdes 1898 av folkskolläraren Albert Rydin, som efter två år lyckades få arvudet höjt till 100 kronor om året. Bland de andra föreståndarna kan nämnas Fredrik Brodén (1909-1910) och J A Kjellgren (från den 1 april 1910). Poststationen drogs in den 19 mars 1953.

För befordran av posten till Blåvik användes vid poststationens tillkomst en gångpostlinje från Boxholm. Den inställdes under sommartid, då posten i stället skickades med ångbåt från Sommens poststation till Liljeholmens brygga vid Blåvik. (Den första tidtabellen nedan).

Boxholm—Blåvik.					
(Gångpost.)					
(Vintern.)					
(Från den 6 januari 1883.)					
—	1,0	1,5	Boxholms postkontor	L.	11,15
4,45	—	—	Blåviks poststation	L.	7,30
<p><i>Sommarn, då postföringen å denna linie är inställd, befordras post med ångbåt mellan Sommens poststation och Blåvik (Liljeholmens brygga).</i></p>					

En förenad post- och järnvägsstation inrättades i **LÄGERN** den 1 maj 1916. Den var föga lönsam och blev bland de första som ersattes med lantbrevbäring efter andra världskrigets slut. Föreståndare fram till indragningen den 31 januari 1953 var Carl Olof Gustafsson (1916-1919), Ernst Julius Mattsson (1919-1922), Theodor Kristian William Petersson (1922-1925 och 1942-1943),

Hilma Petersson (1925-1942) och Alida Vilhelmina Andersson (1943-1953).

Efter poststationens indragning betjänades kunderna med lantbrevbäring från Rydsnäs till och med september 1972 och därefter med lantbrevbäring från Österbymo.

Även järnvägsstationen i **FORSNÄS** förenades med en poststation den 1 maj 1916. Den ersattes med lantbrevbäring från Österbymo och hade fram till indragningen den 9 juni 1954 följande järnvägsanställda föreståndare: Ernst Fredrik Carlsson (1916-1919), Carl Gustaf Olofsson (1919-1930), Karl Gustaf Adolf Karlsson (1930-1935), Helga Carlsson (1935-1936), Hildur Maria Andersson (1936-1948) och Anna Lisa Karlsson (1948-1954)

I **ÖSTERBYMO** inrättades en poststation den 1 juni 1899 sedan en längre utredning bland annat tangerat möjligheten att dra in poststationen med namnet Ydre. Oskar Fredrik Andersson blev den förste poststationsföreståndaren och hade kvar sin befattning till dess järnvägen öppnades för allmän trafik den 18 december 1915. Under den tid post och järnväg var förenade, ansvarade följande järnvägstjänstemän för posten: Axel Wilhelm Krantz (1915-1919), Ernst F Carlsson (1919-1947), Ingvar Lennart Egon Eriksson (1947-1950), Folke Lennart Ekberg (1950-1954), Erik Uno Karlsson (1954-1956) och Yngve Johansson (1956-1963).

Den 1 maj 1963 stathöjdes poststationen till en s k postexpedition och inrymdes då i Ydre Sparbanks fastighet. Torsten Gustavsson tog nu över rodret och fick uppleva flera stora omorganisationer med följande ändringar av terminologin. Efter Gustavssons död i januari 1985 tog Mona Koivisto över befattningen som chef för den enda poststationen inom det nu berörda gränsområdet som överlevt den moderna tidens rationaliseringar. Hon kunde glädja sig åt att få arbeta i nya moderna lokaler, uppförda av kommunen i ortens centrum.

Lösväskor och lösbrev

LÖSVÄSKOR

Med det mycket glesa nätet av postkontor fick alla de som inte hade möjlighet att besöka ett postkontor eller skicka postären med bud försöka lita till systemet med lösväskor. Postinspektorn Casten Olofsson i Malmö är troligen den som tillförde den postala terminologin ordet lösväska, ett ord som kom att bli mycket vanligt. I ett brev till kanslikollegium den 13 juli 1713 anmälde han att brev med tillhörande portoavgift sändes från Andrarums Alunbruk "i en lös väska med lås före" till postkontoret i Kristianstad.

Lösväskorna gjorde det obehövt för korrespondenter att besöka postkontoren. Väskorna skickades till och från postkontoren med korrespondenternas egna bud eller med postförare i statens tjänst som passerade under ordinarie turer. Överpostdirektören beslöt i oktober 1738 att i en lösväska som medfördes av postföraren inte fick läggas andra brev "än de som böra beställas (d v s delas ut) på landet och inte äro adresserade till någon stad eller postkontor".

I detta sammanhang spårar man tillkomsten av begreppet lösbrev. I den just citerade skrivelsen heter det också att postföraren inte fick vägra att ta emot "och fortskaffa från postkontoret de lösa brev som böra till korrespondenterna på landet befordras".

Avgiften för befordran av lösväskor skulle tillfalla posttjänstemännen och inte postverket. Det fastställdes genom ett kungligt brev i april 1823. Ett halvt år senare preciserades också postförarnas skyldighet att "till nästa ombytningsställe fortskaffa och därifrån sig lämna de lösa brev och väskor, som till dem levereras".

Korrespondenter som inte bodde vid postföringsvägen skulle lämna sin lösväska "till första gård eller annat lämpligt ställe vid vägen". Ett kungligt brev i oktober 1848 bemyndigade postverket att bestämma grunderna för ersättning vid lösväskbefordran. Samtidigt som en ram för ersättning till postförvaltaren fastställdes genom ett regeringsbeslut i oktober 1857 bestämdes att flera personer eller en hel socken kunde förena sig om en och samma lösväska.

När poststationer började inrättas blev det föreståndaren för poststationen som fick tillgodogöra sig ersättning för de lösväskor som expedierades därifrån. Denna regel gällde till långt in på 1900-talet och ersättningen var länge 6 kronor om året när lösväskan avsändes högst fyra gånger i veckan och 12 kronor om den avsändes oftare. I takt med postnätets fortsatta utbyggnad medgavs befrielse från lösväskavgiften, om detta underlättade rationalisering av posthanteringen. Från 1957 betalade endast ett fåtal väskinnehavare avgift. Det var de som av privata skäl inte ville använda sig av en nära tillgänglig avgiftsbefriad väska. Samma år ändrades officiellt beteckningen lösväska till postväska.

LÖSBREV

Inför frimärkets och enhetsportots införande betonade poststyrelsen i ett cirkulär i maj 1855 att lösbrev "som äro från ett till ett annat ställe, men icke behandlas vid mer än en postanstalt" alltjämt skulle befordras mot en avgift av en skilling per styck. Detta belopp tillföll postförvaltaren personligen. Vikten för lösbrev fick inte överstiga 1/4 skålpund (106 gram). Det var bara en sjättedel av vad lösbreven fick väga enligt ett 43 år äldre cirkulär. Här märker man den stora ökning som skett i brevtrafiken, framför allt under 1840- och 1850-talen.

Fortsatt ökning hänger bl a samman med 1860 års regeringsbeslut om att poststationer skulle inrättas på landsbygden. Men det blev ett visst motstånd mot några av de första årens poststationer på grund av det låga

portot för lösbrev. Avgiften, en skilling, som vid 1858 års myntreform ändrades till 3 öre, gällde bara för lösbrev, d v s sådana som inte behandlades vid mer än en postanstalt. Post som skulle utanför postanstaltens område, taxerades som riksbrev. För dessa fastställdes ett enhetligt porto vid frimärkets tillkomst den 1 juli 1855, 4 skilling för lägsta viktsatsen (motsvarande 12 öre från 1858).

De första poststationsföreståndarna tillsattes 1861. De fick enligt instruktionen tillgodoräkna sig en avgift av 3 öre för lösbreven. Då gällde att brev som sändes mellan två poststationer utan att passera ett postkontor, skulle behandlas som lösbrev. Men det var inte många poststationer som hade sådan direkt förbindelse med varandra.

Med tillväxten av poststationer ändrades denna kundvänliga portosättning. I ett cirkulär i november 1862 stadgades att brev som växlades direkt mellan två poststationer inte längre fick behandlas som lösbrev. Många som varit vana att betala 3 öre för breven fick nu punga ut med 12 öre. För att undvika missförstånd formulerade poststyrelsen i november 1862 en ny definition på lösbrev. Därmed avsågs nu brev "som väl jämte övriga posterna befordras, men därunder ej passera mer än en postanstalt, antingen de till denna lösa eller i väska insändas eller de å postanstalterna inlämnas för att på förenämnda sätt tillställas adressaterena".

Detta var en missräkning för Postens kunder. I mina böcker har jag lämnat exempel på fall där man till och med begärt att få en nyinrättad poststation indragen när det stått klart att dess tillkomst medfört dyrare porto genom att möjligheten för lösbrev begränsats. Ett sådant fall redovisas för Tingsryd i boken "Kongaposten". Ett annat fall var poststationen i Mjölby, öppnad den 1 maj 1861, vars tillkomst fördrade portot för dem som dessförinnan haft postadress Linköping. Ett antal personer konstaterade i ett brev den 27 juli till poststyrelsen att de genom portosystemet blivit pålagda en tvångsskatt. De anhöll ödmjukt att "det måtte oss tillåtas att fortfarande få hava vår post och våra väskor på Linköpings Kungl Post Kontor under lika förhållanden,

som före den nyanlagda Poststationen i Mjölby och detta oaktat att våra postväskor passera förbi densamma, så framt ej Kungl General Poststyrelsen skulle finna tjänligast att helt och hållet indraga denna efter vårt förmenande av intet behov påkallade station".

Alla komplikationer med lösbrev föll så småningom bort men det tog sin tid. I svensk författningssamling kungjordes att bestämmelserna om särskild taxering av lösbrev inte skulle tillämpas med 1885 års ingång. Lösväsksystemet fortfor emellertid och vållade på sina håll problem, särskilt när det gällde ersättningen till postförarna.

LÖSVÄSKAN TILL BJÖRKA

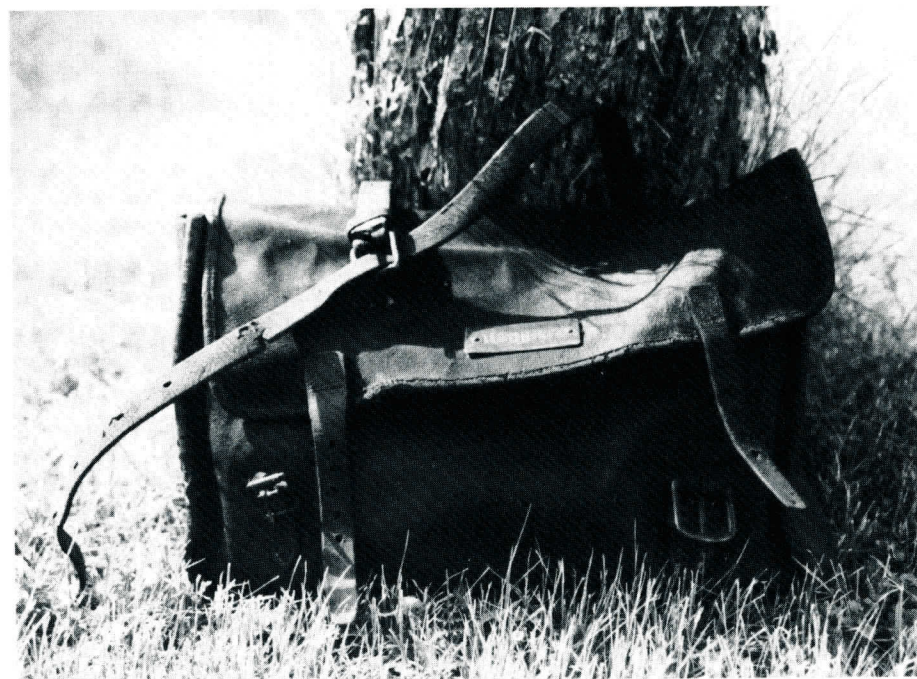
Begreppet lösväska ändrades år 1957 till postväska. Ofta kunde man tillgripa betjäning av kunder med lösväskor, när postutdelning på annat sätt visade sig för kostsamt. Vi skall se litet på ett ärende från 1938 som visar att en lösväska bedömdes vara den bästa lösningen. Gustaf Andersson i Valbäcken vid gränsen mellan Eksjö och Höreda socknar skrev den 28 februari 1938 till postmästaren i Eksjö och anhöll på ett antal familjers vägnar om postutdelning med en tur om dagen på en ca 10 kilometer lång ringlinje från postkontoret i Eksjö över Kaffekullen, Valbäcken, Björka, Åkersberg, Bonderyd, Heddarp och Kvarnarp.

Vid undersökningen befanns att postmängden var för liten för en s k lådbrevbäring, vilken enligt den tidens enkla kalkylsätt skulle kosta 620 kronor om året. Om man däremot anordnade en daglig lösväskbefordran för dem som visat sig ha mest post, skulle kostnaden stanna vid 292 kronor. Postdirektionen i Linköping uppgav bland annat följande i sin framställning till poststyrelsen:

"En lösväskbefordran skulle bli till stor fördel icke blott för berörda korrespondenter utan även för postkontoret, där för närvarande en besvärande avhämtning av ifrågavarande post genom ett flertal bud försiggår".

Poststyrelsen beslöt därefter att lösväskbefordran skulle inrättas på den 3,6 km långa linjen Eksjö-Björka. Olga Katri Lindberg fick teckna avtal om befordran av

lösväskan från och med den 1 september 1938 med 80 öre i ersättning per tur. Många andra hade denna uppgift under de följande åren med efter hand stigande ersättning, nio kronor per tur som högst, innan lösväskan avvecklades med augusti månads utgång 1956. Ansvaret med lösväskan och utdelning av posten i Björka vilade på den formellt tillsatte lösväskvårdaren. Handlanden Tore Wendelius hade detta uppdrag under tiden 1 november 1952 - 31 augusti 1956 och fick 20 kronor i månaden för besväret. Med den effektivisering lantbrevbäringen fick efter andra världskriget var det naturligt att ansluta hus-hållen i området till lantbrevbäringslinjen.

Lösväska från Björka by i Höreda socken.
(Foto: Höreda hembygdsförening).

Postvisitationer

I boken "Kommunikation i Västbo" (1982) har redovisats en del av den rapport till överpostdirektörsämbetet som blev en följd av en granskning av posthemman längs Nissastigen år 1719. Jag skall här redovisa några av postinspektör Petter Aschans motsvarande iakttagelser på några postföringslinjer inom Södra Vedbo härad. Överpostdirektör Henric Bunge gav order om denna visitation i ett brev den 1 juni 1719 och Aschan daterade sin rapport den 20 augusti 1719. Han torde ha tillbringat större delen av sommaren med inspektion av postbönderna inom länet.

Det var inte någon tillfällighet att Bunge krävde kraftinsatser för visitationerna. Han hade nämligen ganska motvilligt tagit emot Karl XII:s beslut den 10 februari 1718 om att sammanfoga postverket med gästgiverierna, ett beslut som upphävdes efter mindre än ett år. Men det var före denna misslyckade nyordning som Bunge hade ägnat stor kraft åt att genomföra kungens befallning om ändrade postgångar. Resultatet av hans arbete behövde kontrolleras och eventuellt justeras.

ROGBERGA

Ur rapporten från "sidovägen ifrån Jönköping igenom Ekesjö och Vimmerby till Västervik" hämtar vi att Petter Aschan först kom till Åkarps by i Rogberga socken. I Östergården var det landskamreraren Furuträ som svarade för postföringen, medan lagmannen Stiernclou ägde skatterätten. I Åkarps västergård ägde borgmästaren Sven Aurén rätten till skatte- och frälseräntorna. Han hade varit Petter Aschans företrädare på befattningen som postinspektör i Jönköping, något som Petter Aschan dock inte nämner i sin rapport.

Båda postgårdarna i Åkarps by låg vid vägen. Deras ägare delade på postföringsskyldigheten öster- och västerut två gånger i veckan.

FORSERUM

Nästa posthåll var hemmanet Runseryd i Forserums socken, där postbönderna själva ägde skatterätten. De var Lars Svenson, Lars Larsson, Petter Johansson och Gabriel Persson. De förde posten västerut till Åkarp och österut till Bästhult, vilket utgjorde 117 mil om året. För detta hade de dels rotfrihet, värderad till 13 daler 10 2/3 öre silvermynt, och dels kontant ersättning på 2 dr 29 1/2 öre smt. Postbönderna i Runseryd klagade över att dragoner som fanns inkvarterade i socknen använde deras hästar till skjuts. Det rörde sig om fem hästar på resp 16, 15, 12, 9 och 7 år. Det fanns fyra sadlar med betsel. Då böndernas beställningsbrev inte kunde företes under visitationen nöjde sig Aschan med att erinra bönderna om deras skyldigheter.

BARKERYD

I Bästhults postgård i Barkeryds socken fanns postbönderna Gunne Jönsson och Oluf Jonson. De ansvarade för postföringen till Runseryd resp Sjunaryd i Solberga socken, på västra sträckan delvis i alternering med postbönderna i Runseryd. Det blev 110 mils postföring om året för Jönsson och Jonson, något som gottgjordes kontant med 14 dr 20 öre smt. De hade ingen rotfrihet. De besvärade sig över "att deras hästar tagas bort av resande". Till hjälp i postföringen hade de den 20-årige drängen Anders Gummeson och den 14-årige gossen Nils Gabrielson. Deras posthorn var som på de flesta ställen "odugeligt" och beställningsbrev kunde inte uppvisas. Bönderna ägde fyra hästar samt två sadlar med betsel.

SOLBERGA

På sin färd österut kom nu Petter Aschan till postgården Sjunaryd i Solberga socken. Gårdens ränta uppbars av

kronofogden Rootstein enligt Aschans anteckningar. Postgården låg vid vägen och postbönderna Anders Pålsson, 64 år, och Anders Svenson, 30 år, ansvarade för postföringen två gånger i veckan från Bästhult till Sjunnaryd och två gånger till Björka, sammanlagt 2 7/8 mil om veckan, d v s 149 1/2 mil per år. Ersättningen för detta utgick i form av rotefrihet, värderad till 6 dr 21 1/3 öre smt, samt kontant 11 dr 6 2/3 öre smt. I rapporten antecknades att den ena bonden och dennes medhjälpare gossen Anders Andersson var dugliga men "den andra oduglig och sjuklig". Posthemmanet var underbemannat för själva postföringen - det fattades "en dräng och en gosse". Posthornet i Sjunnaryd var dugligt, "men vapnet av messing gammalt". Postbönderna kunde förete en fullmakt från 1686, utgiven av kanslikollegiet, "men den ena bonden Jon Andersson, som däri omröres, är igenom döden avgången". Denna anteckning visar att det var dåligt beställt på postkontoren med fortlöpande bokföring av namnen på postbönderna. I praktiken kunde man också klara den löpande produktionen med enbart kännedom om posthållen. Sjunnaryds postgård hörde till de mera sällsynta undantagen, där det mesta var i ordning. Man fick till och med fram beställningsbrevet, vilket Aschan läste upp för bönderna. Deras besättning för postridningen bestod av två röda blästar på 14 resp 9 år och en ung rödbläst på 4 år.

EKSJÖ

Aschan nämner ingenting om postkontoret i Eksjö i sin rapport. Han hade kanske inte någon anledning att under visitationen hälsa på sin kollega, postmästaren Jakob Svensson Ekstedt, utan han fortsatte troligen direkt till Björka, 1/3 mil öster om staden. Postridarna måste där emot besöka postkontoret i Eksjö för att lämna postväskan och få igen den sedan den tömts på den delen av innehåll, som var avsett för dem som hämtade post vid postkontoret, samt kompletterats med avgående post från Eksjö i riktning österut.

HÖREDA

Petter Aschan fortsatte alltså sin färd till Björka by. I Norregården vid postvägen fanns änkan Anna Bråddsdotter, 47 år, Per Andersson, 30 år och soldaten Jonas Johansson, 31 år men "ingen dräng och inga gossar", varför det fattades en dräng och två gossar enligt de gällande bestämmelserna. Postbönderna ägde själva skatterätten men räntan gick till överste Silfverhielm vid Smålands kavalleri. Postföringsskyldigheten omfattade 193 1/2 mil och ersättningen var dels rotefrihet, värderad till 6 dr, 21 1/32 öre smt, dels kontant 11 dr, 6 2/3 öre smt. Soldaten var ofärdig och kunde inte användas för postridning. Petter Aschan läse upp beställningsbrevet och konstaterade att kanslikollegiets fullmakt visserligen fanns, "men de bönderna som däruti anförde äro, äro allaredan genom döden avgångne". Tre hästar och en duglig sadel samt två dugliga betsel fanns.

Postbondesysslan gick i allmänhet i arv. Det hände då och då att en postbonde blev avsatt. Orsaken kunde vara allmän misskötsel eller någon försumlighet som hans dräng gjort sig skyldig till. Ibland rörde det sig om bortslarvade postpass, d v s de handlingar på vilka postväskorna förtecknades. Detta vållade komplikationer inte minst när flera bönder i samma rote svarade för postridningen.

I en akt från 1776 finner vi ett utslag efter häradshövding Keys ansökan om förändring för postbönderna i Björka. Hemmanets alla åbor hade svarat för postridning och rotering. År 1750 hade det varit fyra åbor, men den ene "benämnd Johan Jönsson, blev för dess otidiga och oskickliga uppförande samt oförmögenhet att underhålla postföringen ifrån detta besvär entledigad" Han blev ålagd att svara för roteringen, och de tre andra åborna åtog sig hela postföringen samt en mindre del av roteringskostnaderna. Efter häradshövdingens begäran ändrades detta beslut 1776 och man återgick till den ursprungliga ordningen så att alla åborna fick svara för postföring och rotering. Namnen på de berörda bönderna framgår inte av den akt som studerats i detta fall.

Om en annan postgård i Höreda socken, Skottsmåla, se nästa sida.

POSTGÅRDEN I SKOTTSMÅLA

Det fanns ännu en postgård i Höreda socken, kallad Skåttsmåla i visitationsprotokollet. För besöket där citerar jag postinspektör Nanne Segerdahl efter en resa som han fullgjorde på sommaren 1739, 20 år efter företrädarens förut anmälda färd.

Han skriver i sin rapport den 13 augusti 1739 om vägen från Eksjö till Växjö att han kom till postgården Skåttsmåla, vars åbo Bengt Pärsson var 62 år. Denne bebodde 1/4 kronohemman och "knekthåll". Postgården låg vid färdvägen och han svarade för postföring två gånger i veckan. För detta hade han roteringsfrihet, värderad till 5 dr smt samt kontant ersättning med 9 dr 20 öre smt. Samma villkor gällde för åbon Sven Jonsson i den söder därom liggande Baggemåla postgård i Vetlanda socken.

HULT

Hör posthemmanet Bogård i Hults socken hade bönderna Isac Person, 40 år, och Nils Jonson, 25 år, skatterätten, men räntan tillkom kaptenlöjtnanten under Smålands kavalleri och livkompaniet. Även här låg posthemmanet vid vägen, på ett avstånd av en mil från Björka och två mil från Ingatorp. Postridningen gjordes på sammanlagt 156 mil om året mot rotefrihet, värderad till 6 dr, 21 1/3 öre, samt kontant 12 dr 26 2/3 öre. Fullmakt och beställningsbrev hade förkommit.

INGATORP

Det sista posthemmant före gränsen till Kalmar län låg i Ingatorps socken med socknens namn. För postföringen ansvarade prästänkan Elisabet Rymonia, 50 år, samt bonden Johan Werner, 34 år. De båda ägde skatterätten, men räntan gick till trumpetaren Carl Edman under Smålands kavalleri och livkompaniet. Postgården låg ett "litet stycke" från landsvägen. Man red med posten dels till och från Bogård i Hults socken och dels till och från Issfall i Kalmar län, dit avståndet var 1 1/2 mil. För de 182 mil om året som postridningen omfattade, utgick rotefrihet,

värderad till 13 dr 10 2/3 öre smt och kontant ersättning med 16 dr 10 2/3 öre smt. Posthemmanet var samtidigt en gästgivaregård och i protokollet antecknade Petter Aschan följande:

"Ånkan Elisabet Rymonia besvärar sig däröver att hon inte längre med gästgiveriet och postförningen kan sig befatta, såframt icke postförningen delas från gästgiveriet och hon allenast kan få behålla postförningen. Ty den andre hennes medintressent är oförmögen". Detta förklarades närmare i en bilaga till rapporten.

VÄGEN MELLAN LINKÖPING OCH EKSJÖ

Utöver de ovannämnda postgårdarna anger 1739 års visitationsprotokoll en postgård i Södra Vedbo härad, nämligen Hagersjö Mellangård i Eksjö socken samt fem i Norra Vedbo härad, Stallberga och Ängaryd i Säby socken, Norra Sundhult södergård i Frinaryds socken samt Bona och Munkagården i Bredestads socken. Samtliga låg vid "vägen mellan säderna Linköping och Eksjö"

SÄBY

Erik Eriksson, 50 år, var ansvarig för postgården Stallberga. Det var enligt Segerdahl ett nyinrättat posthemman som låg vid landsvägen. Erikssons åtagande omfattade postföring två gånger i veckan 2 1/8 mil, d v s 117 mil om året. Hans ersättning utgick kontant med 13 dr 26 öre smt. Någon roteringsersättning hade han inte och han besvärade sig för Segerdahl över soldathållningen. Någon fullmakt hade han ännu inte fått för sitt uppdrag som han lät en dräng på 20 år och en gosse på 15 år fullgöra med hjälp av en sjuårig svart häst och ett nioårigt brunt sto.

Nyligen inrättat angavs nästa posthemman vara, det i Ängaryd, som ägdes av bokhållaren Fahlström och beboddes av dennes styvbarn. Det låg litet vid sidan av vägen och svarade för postföring två mil två gånger i veckan. Ingen roteringsersättning utgick men kontant betalades 13 daler smt. Segerdahl antecknade ägarens åstundan "att de som

andra posthemman kunde förskonas från knektehållet". Drängarna Jon Pärsson och Pär Jonsson samt gossen Knut Pärsson svarade för postridningen, som alltjämt fullgjordes utan fullmakt med två sjuåriga hästar.

Vid Petter Aschans visitation 20 år tidigare gick postvägen inte via de båda nyss nämnda utan över Hubbarps posthemman och Perstorps postgård. För den som är intresserade torde studier i Riksarkivet kunna leda till besked om när och varför omläggningen gjordes.

FRINNARYD

Nanne Segerdahl rapporterar vidare från postgården Norra Sundhults södergård "något litet från landsvägen". Den beboddes av Zachris Larsson, 45 år och Jon Håkansson, 40 år. Deras åtagande omfattade postföring 135 1/4 mil om året med kontant ersättning av 13 daler smt. De anhöll att bli genom höga överhetens nådiga göromål fria från knektehållet". Även detta var ett "nyligen inrättat posthemman" och finns inte upptaget i Petter Aschans 20 år äldre rapport. Hans färdväg hade gått över Hubbarp och Perstorp direkt till Munkagården i Bredestad socken. Men Segerdahl färdades från Norra Sundhult i Frinnaryds socken till postgården Bona i Bredestads socken.

BREDESTAD

På postgården Bona bodde Oluf Pärsson, 47 år, och Anders Månsson, 31 år. Gården ägdes av överjägmästarinnan Hammarfeltz enligt Segerdahls anteckning. Postföringen skedde i alternering med åbon Pär Arfwedsson i Munkagården som ägdes av "välborna jungfru Beata Catarina Pistohl". Båda hemmanen uppgavs vara "nyligen antagne till postens befrämjande". Av Petter Ascans anteckningar två decennier tidigare framgår dock att Munkagården var ett posthemman även då, med postbonden Gustaf Botvedson som åbo, 47 år gammal. Beata Pistohl uppgavs även då som ägare. Därför blir man litet kundefunderad över Segerdahls uppgift 1739, "ännu inga fullmakter undfångit". Man kan inte alltid lita på rapporterna och det må vara de gamla

postförvaltarna förlåtet om de mindes fel i den mån de inte gjorde tydliga anteckningar eller efterfrågningar vid varje besök.

EKSJÖ

Från Munkagården kom Nanne Segerdahl till postgården Hagersjö i Eksjö socken. Den var "nyligen förordnad till posthemman" och beboddes av Arvid Pärsson, 58 år, och Daniel Svensson, 25 år. Den hade sedan Aschans visitation ersatt posthemmanet Hägersryd Mellangård med kronobefallningsmannen Jonas Rotstein och bönderna Sven och Arvid som ansvariga för postföringen.

Hagersjö postgård uppgavs ligga vid vägen och ansvarade för postföring 91 mil om året med kontant ersättning av 11 dr 12 öre smt. Postbönderna hade ingen roteringsfrihet och åstundade "även som de andra postförarna på denna vägen att bli fria från knektehållet".

Postrån

Vid Ekenäsliden förövades den 12 augusti 1853 ett postrån mot den postskjuts som gick mellan Eksjö och Vetlanda. Skjutsen kördes av drängen Johan Magnus Jonsson på uppdrag av Johan Gabriel Gabrielsson, ägare till posthemmanet 1/4 mtl Skottsmåla i Höreda socken. Länsstyrelsen begärde undersökning. Rannsakan hölls vid urtima ting med östra härad i Vetlanda den 3 september 1853 innan man ännu fått fast den skyldige. Kronolänsmannen A R Mellins berättelse, grundad på erhållen information och egen undersökning, var följande:

"Rörande det på Ekenäsliden i Vetlanda socken den 12 sistlidne augusti förövalde poströveri å den från Eksjö till Vetlanda avgående post får jag äran medela följande berättelse:

Om denna händelse erhöll jag samma dag på förmiddagen underättelse och begav mig så fort ske kunde på väg till stället. Ankommen till postkontoret vid pass klockan tolv voro där före mig arrendatorn Johansson i Hult och Sven Jonas Jonsson i Ekenäs, vilka dit medfört den återfådda postväskan som befanns söderskuren samt blott innehöll orekommenderade paketer till Vetlanda från postkontoren i Staby, Döderhultsvik, Vimmerby, Söderköping, Västerås, Norrköping och Linköping samt paketer från Svenljunga till Staby och från Eksjö till Visby; varjämte alla tidningarna från Stockholm, utom "Post och inrikes Tidningar", samt från Jönköping och Eksjö med väskan återfunnits.

Ägaren av posthemmanet Skottsmåla Johan Gabrielssons posten förande dräng Johan Magnus Jonsson, 26 år gammal, hade kort förut anlänt till postkontoret, med underrättelse om förloppet och berättade, att då han som kl 8 à 9 på förmiddagen ankommit till Ekenäsliden en mil nära

postkontoret avstigit och uppför liden gått på vänstra sidan om hästen, anlänt några hyndra alnar uppför backen gående nära framme vid hästens huvud, hade av för honom i skogen dolt person ett skott avlossats och träffat honom lindrigt i vänstra sidan samt hästen i huvudet, varvid denna så hastigt svängde om åt högra sidan att han alldeles vände över till den vänstra eller den varifrån skottet kommit samt där stupat i diket och en stund blivit kvarliggande; att i samma ögonblick från skogen över den vid dikeskanten stående gärdesgård framrusat en mansperson hållande i händerna en bössa, varmed han hotade att genast döda postföraren, därest denne icke på ögonblicket upphörde med nödrop; att postföraren, seende sig i ögonblicklig livsfara, något tystnade med nödroppen, varunder den anfallande genast tillägnade sig postväskan och flydde åt samma håll varifrån han kommit. Och att postföraren som genast därefter fortsatte att med nödrop framkalla hjälp och att ur diket få upp hästen, som mycket blödde från huvudet, så fort han kunde reste fram till hemmanet Hult vid pass eller något över en sextonedels mil från stället.

Där hade arrendatorn Johansson genast fogat anstalt om budskickning på flera personer att möta vid stället samt, efter att ha tillsagt postföraren fortsätta resan till postkontoret för att anmäla händelsen själv, jämte sina drängar så fort ske kunde sprungit åstad för att efterspana posten och rövaren, vilken av postföraren uppgavs vara lång till växten samt mörklagd och klädd i blå rock och mössa; men närmare beskrivning å honom kunde ej erhållas. Postföraren var lindrigt sårad i vänstra sidan, där hagel även gått igenom rockuppslaget och hästen var mycket blödande.

Sedan jag med densamma dag avgående post till Konungens Befallningshavande anmält detta rån, samt från postkontoret avgått underrättelse därom till Kungl. Poststyrelsen och postkontoren i Stockholm, Jönköping och Eksjö, varifrån brev postdagligen annars bruka anlända, begav jag mig vidare till Ekenäs, åtföljd av förbemälde Johansson i Hult.

På stället, där våldet skett, syntes tydligen att rånan dolt sig uti ett intill gärdesgården vid vägkanten

utskjutande tätt busksnår, där han med inflätat granris gjort sig då ytterligare alldeles osynlig från vägen, och varifrån utsikt åt båda hållen erbjöd sig och påtagligen var beräknad. I sanden på vägen syntes även fjät efter rånaren samt tydliga spår att hästen på sätt postföraren uppgivit, svängt runt omkring och slutligen stupat i vänstra diket, där mycket blod fanns på stället där hästen legat. Härifrån hade nyssnämnde Johansson, Sven Jonas Jonsson i Ekenäs med flera, efter cirka en fjärdedels timmas förlopp från händelsen i skogen verkställt skyndsamma efterspaningar och efter något sökande icke långt från stället påträffat väskan, då sönderskuren, samt de förenämnda paketen, vilka de ansågo rånaren, av deras ankomst troligen skrämde, icke hunnit medtaga. Därefter hade de begivit sig till postkontoret med den återfådda posten.

Åtföljd av arrendatorn Johansson, som lämnade mig välvilligt biträde, började jag genast efterspaningar. Och ridande fortfor vi hela eftermiddagen att uppbuda och utställa folk, så att en ganska stor kedja slutligen utsattes och en större terräng intogs i förmodan att rånaren där skulle vara innesluten, så mycket hellre som, oaktat alla försök ingen upplysning kunde erhållas att han avlägsnat sig ur den slutligen intagna terrängen av flera mils omkrets. Bud skickades så fort vi redo åt alla håll för att bekantgöra händelsen med tillsägelse att var och en skulle iakttaga den nogaste uppmärksamhet och genast lämna underrättelse om minsta spår erhöles.

Tillsägelse gavs att kedjan skulle oavbrutet sammanhållas till följande morgon i dagningen, då ett allmänt uppbrott skulle företagas, skog och ängslador samt misstänkta ställen samtidigt undersökas efter den plan som på förhand bestämdes. Men allt detta och de spaningar som följande dagar av mig oavbrutet fortsattes, ledde likväl icke till någon upptäckt. Och var det icke ens möjligt att få ringaste upplysning om varåt rånaren vidare tagit flykten. Senare har skälig anledning till misstänka fallit på en här i orten okänd kringstrykande mansperson vid namn Sandelin, vilken i förra veckan i sällskap med en annan person, skall varit synlig i närheten av Jönköping och Gränna och där på några ställen

visat mycket penningar samt varit nära att gripas, vilket likväl hittills misslyckats. Jag har därför hos Konungens Befallningshavande begärt hans efterlysning och gripande, som jag dessutom påfordrat genom direkta skrivelser till åtskilliga krono- och stadsbetjäning i de orter, däråt Sandelin förmodas tagit vägen.

Till postkontoret i Vetlanda har underrättelse ingått från Stockholm att därifrån med den rånade posten åtföljt tvenne brev med öppen rekommendation, innehållande 607 rd samt ett orekommenderat paket från Uppsala och ett från Vaxholm men innehållet av de tvenne sistnämnda är ännu okänt, och från Jönköping att därifrån med öppen rekommendation avgått ett brev med 200 rd, allt banko.

Posthästen, behandlad av djurläkaren, har numera dött till följe av skottet, enligt djurläkarens intyg".

Prejudikat

Jag har valt det långa citatet för att ge mina läsare ett exempel på en länsmans skrivkonst. Men Skottsmålarånet fick en vidare betydelse för poststyrelsen. Det ledde nämligen till att regeringen överlät rätten att betala ut ersättning till skjutsentreprenörer för hästar som gått förlorade vid rån.

Poststyrelsen skrev den 29 juni 1854 till regeringen och bad att få betala 133 riksdaler och 16 skilling banco som ersättning för den skjutna hästen. Detta medgavs och avslutningen av kungabrevet den 14 juli 1854 fick följande lydelse: "viljande WI härmed hafva i Nåder bemyndigat Eder att vid framdeles förekommande frågor om ersättning för under postforsling förlorade eller skadade hästkreatur, utan särskild underdånig anmälan, dylik ersättning, efter sig företeende omständigheter, af Postmedlen bevilja. Hvilket WI Eder härigenom till svar och underdånig efterrättelse meddela, befallande Eder Gud Allsmäktig Nådeligen. Stockholms Slott den 14 Juli 1854. Oscar".

Skottsmålarånet genomfördes vid en tidpunkt då överfall blivit så vanliga att de väckte stor uppmärksamhet över hela landet. På avstånd oversverades de genom tidningsnotiser av den svenske postdirektören i Hamburg, Johan

Carl Hellberg. Han skrev bl a följande i oktobernumret 1859 av sin tidskrift "Arkiv i Postväsendet":

"I stället för att avtaga synas poströverierna och försöken därtill inom Sverige så fruktansvärt tillväxa i antal, att man knappast längre kan kalla dessa företeelser sporadiska".

Postdirektör Hellberg föreslog från sitt hörn av världen olika sätt för att stävja brottsligheten och skydda posttransporterna. Något av hans idéer togs till vara. Bland annat förstärktes skyddsanordningarna på postkärrorna.

Många rånförsök lyckades. Ibland kom brottslingarna över stora belopp. I de flesta fall blev rånarna fast genom att traktens bofasta befolkning visade sig vaksam. Straffen blev hårda för de gripna och inte sällan fick rånare plikta med livet.

När man läser de gamla handlingarna störs man av tanken på att de ofta blott speglar följderna för den försumlige men man får gå till andra akter än de postala för att få veta mera om den mänskliga tragedien som låg i själva brottet - ibland ett mord - och situationen för de olika personer som drabbades.

Här skall kort beröras ett misslyckat försök till postrån, nämligen det som förövades den 31 juli 1859 mot postiljonen Hagert från Linköping. Händelsen tilldrog sig mellan kl 10 och 11 på kvällen vid gränsen mellan Östergötland och Småland då postskjutsen var på väg från Boxholm mot Jönköping. Här är ett utdrag ur länsmannens "ämbetsberättelse" med citat av hans förhör med Hagert:

"Ankommen till gränsen mellan Östergötland och Småland, vid pass kl 10 på aftonen, där vägen höjde sig till en lång backe, tyckte Hagert sig förnimma ett ljud, liknande det då man avbryter en mindre gren, seende sig om åt höger, erhöill han ett skott i högra skuldran, som gjorde honom oförmögen att röra högra armen. Skottet avlossades på så nära håll, att han tyckte sig hava elden invid ansiktet. Han såg nu tvenne personer vilka, springande efter åkdonet, försökte att upphinna detsamma. Ehuru den backe, han nu hade att passera, var både lång och ganska brant, lyckades det dock postföraren att så påskynda hästen, att de utan vidare äventyr ankommo till ett, 1/8 mil därifrån beläget torp".